

ΤΕΥΧΟΣ 40ο ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2018

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΑΔΙΣΠΟ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ
Υπτιος Δημοσθένης Βιτετζάκης

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ταξχος (Ι) Ιωάννης Ποδιώτης
Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμιτσιώτης
Σχης (ΠΖ) Χαράλαμπος Κυριακίδης
Σμχος (Ι) Παναγιώτης Πατσιαβούδης
Σμχος (Ι) Ιωάννης Καλαϊτζής
Σχης (ΠΒ) Δήμος Γουγούσης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Ανθοστής (ΠΖ) Ελένη Κισκίνη

ΕΠΙΛΟΓΗ - ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμιτσιώτης

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Αντώνης Π. Μπιτσιάνης,
Συγγραφέας-Καθηγητής Δ. Εκπαίδευσης,
Άγγελος Γιόκαρης
Καθηγητής Δημοσίου, Διεθνούς Δικαίου, ΕΚΠΑ,
Αντχος Ιωάννης Σαλιάρης ΠΝ,
Επγος (ΜΗ) Λημναίος Γεώργιος
Σπουδαστής 14ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ,
Ανχης (ΠΖ) Γεώργιος Κωστής
Σπουδαστής 15ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:

α. Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των Σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, Καθηγητών Πανεπιστημίων και γενικά Πνευματικών Προσωπικοτήτων, για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.

β. Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες, που διοργανώνει η Σχολή.

γ. Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.

Οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση - βιβλιογραφία, να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα και να μην υπερβαίνουν τις 4000 λέξεις.

Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, εργασίες που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ευπρεπείς εκφράσεις.

Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συγγραφέα της από την ΑΔΙΣΠΟ.

Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αρίθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.

Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα.

Η οποιαδήποτε εργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

Το περιοδικό “Διακλαδική Επιθεώρηση”
δημοσιεύεται και στο διαδίκτυο
www.adispo.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού (ΤΥΕΣ)

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Πρεσβείες, Προξενεία, Μουσεία, Γενικά Επιτελεία,
Στρατιωτικοί Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ,
Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,
ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710

e-mail: info@adispo.gr

Πρόλογος

του Υποστράτηγου Δημοσθένη Βιτετζάκη
Διοικητού Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

Αγαπητοί αναγνώστες,

όλοι έχουν βρεθεί, κάποια στιγμή, ριγμένοι καταγής, από κάποιο δεινό που τους επεφύλασσε η διαδρομή τους, είτε πρόκειται για ανθρώπους είτε πρόκειται για κράτη. Το καλύτερο -απ' ό,τι έχει φανεί εκ του αποτελέσματος- που είχαν να κάνουν ήταν να επανεξετάσουν τις δυνατότητές τους, και ποια παρερμηνεία τους έκανε να πιστέψουν ότι... δεν θα έπεφταν. Οδηγούνται, συχνά, να επαναδιατυπώσουν την ταυτότητά τους. Αυτή που περιγράφει ποιοι είναι, από πού έρχονται, πώς ήρθαν, ποιες δυνατότητες και ικανότητες, τους στήριξαν στον πηγαϊμό τους, πού μπορούν και πού θέλουν να φθάσουν, και τέλος ενάντια σε τι αντιξοότητες μπορούν να αντισταθούν.

Κατά καιρούς, είτε λόγω μίας απροσδιόριστης αίσθησης ότι βαλλόμεθα, είτε παρακολουθώντας φρενήρεις προσπάθειες άλλων να πλάσουν εκ του μη όντως ταυτότητα, είτε ακόμη και στο πλαίσιο της διαρκούς προσπάθειας καλύτερευσής μας, οφείλουμε να αναλογιστούμε την ταυτότητά μας - κι ας μην είμαστε καταγής κι ας θεωρούμε ότι κρατάμε ακόμα καλά!

Κοιτώντας πίσω, με τη σκέψη στραμμένη στο μέλλον, ξεφυλλίζοντας το χρονικό του ελληνισμού και υπό το βάρος του, κινδυνεύουμε άλογα να ενδυσούμε τα πιο φανταχτερά του παραρτήματα, παραβλέποντας την ανάγκη αυτά να ταιριάζουν τόσο μεταξύ τους όσο και πάνω μας. Στο πλαίσιο αυτό μας επιβάλλει η αξιοπρέπειά μας να αναζητήσουμε την έννοια του επίκαιρου και του συμβαδίζοντος σκοπού και υπό το πρίσμα τους να αναζητήσουμε στοιχεία ταυτότητας, δυνατότητες, που υπήρξαν και μπορούν εμφατικά να επαναδιαμορφωθούν, αλλά και στοιχεία καινούργια που μπορούμε να πλάσουμε με τα νεοελληνόπουλά μας. Να ψάξουμε πώς θα προκρίνουμε και θα αναδείξουμε δυνατότητες και να θέσουμε όρια. Όρια που θα σχετίζονται τόσο με το «τι» και «πόσο» είναι αυτό που θέλουμε και μπορούμε να επιζητήσουμε, αλλά και με το «τι» και «πόσο» είναι αυτό που θα επιτρέψουμε να μπορούν να μας επιβάλλουν.

Χωρίς καμία έπαρση ορθότητας, και ούτε κατά διάνοια, βέβαια, αυτή της πληρότητας, στο παρόν τεύχος φιλοξενούμε σκέψεις και προτάσεις που η κάθε μία από μόνη ψάχνει να προσδιορίσει κομμάτια του παζλ της υπόστασής μας. Δεν είναι ο σκοπός να τα επαναπροσδιορίσει, έργο άλλωστε συλλογικό, επίπονο και μακροχρόνιο. Σκοπός είναι κατ' αρχήν η κατανόηση, ψηγμάτων κάθε φορά, ώστε να βοηθηθεί η αυτόβουλη -του καθενός- μορφοποίηση της εικόνας του «εμείς». Ο πλουραλισμός δε, του ύφους και των προσεγγίσεων, μαζί με τη διασπορά στο χρόνο, αναδεικνύουν αν μη τι άλλο, ότι πράγματι είναι ατελείωτο το χρονικό που μας βαραίνει.

Καλή ανάγνωση.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υποστράτηγος Δημοσθένης Βιτετζάκης γεννήθηκε το 1963 στα Χανιά Κρήτης, εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ενηλπίδων το 1981 και αποφοίτησε το 1985, οπότε και ονομάσθηκε Ανθυπολοχαγός Πυροβολικού.

Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες Πυροβολικού, ΔΠΒ Σχηματισμών, ΣΣΕ, ΣΠΒ, 79 ΑΔΤΕ, σε γενικές θέσεις στο ΓΕΣ, την 1η ΣΤΡΑΤΙΑ και την ΑΣΔΕΝ.

Επιπλέον έχει διατελέσει Διοικητής στο 95 ΤΕ, στη 196 Α/Κ ΜΒΠ, στη ΔΠΒ/1ης ΣΤΡΑΤΙΑΣ, στην 79 ΑΔΤΕ, Υποδιοικητής στη Σχολή Πυροβολικού, Υποδιευθυντής και Διευθυντής στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης ΓΕΣ.

Είναι απόφοιτος όλων των σχολείων του Όπλου του Πυροβολικού που προβλέπονται κατά βαθμό, της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου (ΑΣΠ) και της Σχολής Εθνικής Άμυνας (ΣΕΘΑ).

Είναι απόφοιτος του Κέντρου Διπλωματικών και Στρατηγικών Μελετών (CEDS) Αθηνών και του Τμήματος Στρατηγικών Πληροφοριών της Διακλαδικής Σχολής Πληροφοριών.

Του έχουν απονεμηθεί όλα τα μετάλλια και οι διαμνημονεύσεις που προβλέπονται και αντιστοιχούν στο βαθμό του. Είναι έγγαμος και έχει μία κόρη.

Περιεχόμενα

Άρθρα εξωτερικών συνεργατών & σπουδαστών της Σχολής

"Η διαμόρφωση της εθνικής μας ταυτότητας από την περίοδο της ανεξαρτησίας ως το σύγχρονο παρόν και η αναγκαιότητα της πολιτιστικής ανασυγκρότησης"
του Αντώνη Π. Μπιτσιάνη, Συγγραφέα-Καθηγητή Δ. Εκπαίδευσης 1

"Η διασυνοριακή στρατιωτική συνεργασία στα πλαίσια του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού"
του Άγγελου Γιόκαρη, Καθηγητή Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, ΕΚΠΑ 7

"η ευλογία του θανάτου"
του Αντχου Ιωάννη Σαλιάρη ΠΝ 17

"Βελτιστοποίηση της Διαχείρισης της Μεταπτυχιακής Εκπαίδευσης από την ΠΑ"
του Επγου (ΜΗ) Λημναίου Γεώργιου, Σπουδαστή της 14ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ, με επιμέλεια του Αντχου Νικολαΐδη Θεόφιλου ΠΝ 25

"Η Ελληνική Ηγεσία στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο"
του Ανχη (ΠΖ) Γεώργιου Κωστή, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ 37

Πολιτιστικά Μονοπάτια

Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης 54

Αρχαιολογία στα μετόπισθεν 60

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

63

Τελετή Ορκωμοσίας Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών

65

Ημερίδα της ΑΔΙΣΠΟ με θέμα “Διοίκηση Αλλαγών”

67

Επισκέψεις Αρχηγών ΓΕΣ, ΓΕΑ & ΓΕΕΦ στην ΑΔΙΣΠΟ

70

Επισκέψεις Διοικητών Δ΄ΣΣ, Γ΄ΣΣ, ΑΣΔΕΝ ΑΤΑ & ΔΔΜΝ στην ΑΔΙΣΠΟ

75

Επίσκεψη και Ομιλία Περιφερειάρχη Βορείου Αιγαίου

76

Επισκέψεις σπουδαστών 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

82

Κοπή βασιλόπιτας ΑΔΙΣΠΟ

83

Κοινωνικό Έργο ΑΔΙΣΠΟ

85

Η Βιβλιοθήκη μας

87

Πρόταση Νέας Έκδοσης Περιοδικού

88

Εξωτερικά Ιατρεία Νοσοκομείου 424 ΓΣΝΕ

90

Σταυρόλεξο

92

Απάνθισμα Σοφίας & Καλλιτεχνική Ματιά

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.) συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ). Την 1 Οκτ 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίστηκε η 9η Σεπ 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1η Εκπαιδευτική Σειρά (Ε.Σ)

Στις 27 Οκτ 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής με την παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο "Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου" στη Θεσσαλονίκη, όπου μέχρι το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανωτέρα Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το έμβλημα του ΓΕΕΘΑ με τα σύμβολα των 3 Κλάδων, με την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει το "Γόρδιο Δεσμό", που συμβολίζουν τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση παντός προβλήματος. Στο επάνω μέρος του εμβλήματος φέρεται η επιγραφή "ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ" για να τονίσει το διακλαδικό χαρακτήρα της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

"Η διαμόρφωση της εθνικής μας ταυτότητας από την περίοδο της ανεξαρτησίας ως το σύγχρονο παρόν και η αναγκαιότητα της πολιτιστικής ανασυγκρότησης."

του Αντώνη Π. Μπιτσιάνη, Συγγραφέα-Καθηγητή Δ. Εκπαίδευσης

Η διαμόρφωση της εθνικής μας ταυτότητας και το περιεχόμενο αυτής παραμένει, κατά τη γνώμη μου, ένα επίκαιρο θέμα, όχι μόνο γιατί συνδέεται άρρηκτα με την υπόστασή μας και τα γνωρίσματα της ελληνικής ζωής και κουλτούρας, αλλά και γιατί ο σύγχρονος κόσμος με την καθολική ρευστότητα, την αμφισβήτηση και απόρριψη κάθε έννοιας συλλογικότητας και σταθερών αρχών επιχειρεί να αποχρωματίσει και να επανακαθορίσει έννοιες, πολιτισμούς και εθνικές οντότητες. Από ποια όμως συστατικά αποτελείται και πώς συντηρείται η ταυτότητα ενός λαού; Είναι άραγε το στίγμα του χάρτη της οικουμένης, δηλαδή ο γεωγραφικά οριοθετημένος χώρος με τις κλιματολογικές και διαιτολογικές συνθήκες, αποφασιστικά καθοριστικός παράγοντας; Πολλοί διατείνονται πως ως ένα σημείο αυτό ισχύει. Χρειάζεται να έχει ο κάθε λαός την εδαφική επικράτειά του. Όμως δε λείπουν και οι περιπτώσεις -αυτό ισχύει και για τον ελληνισμό-, όπου λαοί αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν την αρχική τους κοιτίδα ή επεκτάθηκαν και διαχύθηκαν ή ξεριζώθηκαν και μετατοπίστηκαν στη διάρκεια της μακράς ιστορίας τους.

Συχνά υπάρχει μια σύγχυση ανάμεσα στην έννοια της ταυτότητας ενός λαού και της συλλογικής ιδιοσυγκρασίας. Σίγουρα αλλιώς οργανώνεται η ζωή και διαμορφώνεται η ψυχοσύνθεση, όταν η ηλιοφάνεια σπανίζει και ο χειμώνας πλεονεκτεί, κι αλλιώς όταν ο ήλιος χαρίζεται για πάνω από 300 ημέρες το χρόνο. Όμως άλλο η συλλογική ιδιοσυγκρασία και άλλο η εθνική ταυτότητα. Τον πολιτισμό και την ταυτότητα δεν τον διαμορφώνει το κλίμα, όπως δεν τον διαμορφώνουν και τα ιδεολογήματα και οι ηθικολογικές προστακτικές. Τον διαμορφώνουν οι ανάγκες και η ιεράρχηση των αναγκών που δίνουν νόημα και περιεχόμενο στη ζωή μας.

Είναι άραγε αποφασιστικός ο ρόλος της θρησκείας στη διαμόρφωση της ταυτότητας ενός λαού; Υπάρχουν πράγματι περιπτώσεις όπου άξονας και εγγύηση της εθνικής ταυτότητας γίνεται το θρησκευτικό δόγμα. Ο ελληνισμός όμως πέρασε από την πατροπαράδοτη πίστη του και από πολλές δοξασίες του μεσογειακού κόσμου στο Χριστιανισμό χωρίς να αλλοτριωθεί η εθνική του συνείδηση και η υπόσταση, η ελληνικότητά του. Κάτω από όλες τις μεταμορφώσεις, τις θρησκευτικές και πολιτικές μεταβολές, παρέμενε αναλλοίωτη η ελληνικότητα, αυτή η πνευματική ουσία της Ελλάδας, που θυμίζει τον θαλασσινό βυθό, που παραμένει αμετάβλητος, όταν η επιφάνεια αναταράζεται από αλλεπάλληλα ρεύματα και θύελλες. Άλλωστε η χριστιανική θρησκεία κινήθηκε εξ αρχής να αποκτήσει οικουμενικό χαρακτήρα. Βεβαίως δεν μπορεί να παραγνωρίσει κανείς τον στενό δεσμό του Έλληνα με την Ορθοδοξία, που ιδιαίτερα στα χρόνια της μακρόχρονης σκλαβιάς κράτησε τον ελληνισμό ακέραιο και ζωντανό. Ούτε και το γεγονός της γόνιμης σύνθεσης Ελληνισμού και Χριστιανισμού που διαφύλαξε τη γλώσσα μας από τη φθορά και την εξαφάνιση.

Το πιο ισχυρό, ωστόσο, στοιχείο της ταυτότητας και του εθνισμού μας είναι η γλώσσα. Τριάντα αιώνες η εθνική μας γλώσσα είναι ζωντανή στο στόμα του λαού. Ένα φαινόμενο μοναδικό σχεδόν στον κύκλο των ιστορικών εθνών και πολιτισμών, αν και έχει διαπλεύσει τριών χιλιάδων χρόνων ζωή πολυκύμαντη, που μας εξασφάλισε την εθνική ομοψυχία και διάρκεια. Αν δημιουργούσαμε έναν πίνακα με την ιστορική της διαδρομή από τα ομηρικά έπη και τις αττικές τραγωδίες ως τις επιστολές των ελληνιστικών παπύρων και τις παραβολές των Ευαγγελίων, και από τα ακριτικά τραγούδια ως τα δημοτικά μοιρολόγια και τα αφηγήματα του Μακρυγιάννη, και ως τον σημερινό λαϊκό και έντεχνο λόγο μας, θα βλέπαμε τη μακρά διάρκεια και την αδιάσπαστη συνέχεια της γλωσσικής μας ιστορίας. Μαζί με τη γλώσσα συστατικά στοιχεία της εθνικής μας ταυτότητας είναι φυσικά τα προϊόντα της λαϊκής φαντασίας, τα παραμύθια και οι θρύλοι, τα ήθη και τα έθιμα, τα τραγούδια και οι παροιμίες, η ποίηση και τα αφηγήματα, η λαϊκή σοφία και μυθοπλασία. Όλα αυτά τα στοιχεία της εθνικής και πνευματικής μας παράδοσης, μαζί με τη λόγια παράδοση στην παιδεία και τα γράμματα, ταξίδεψαν από τους αρχαίους χρόνους και έφτασαν ίσαμε μας.

Ας δούμε ένα μόνο πειστικό παράδειγμα, που δανείζομαι από το βιβλίο του Ι. Κακριδή «Οι αρχαίοι Έλληνες στη Νεοελληνική λαϊκή παράδοση»: Είναι το παραμύθι του Μελέαγρου που αναφέρεται στην Ιλιάδα του Ομήρου. Στην κούβια -λέει- ενός νεογέννητου αγοριού οι τρεις μοίρες γράφουν το ριζικό του. Η μια του δίνει ομορφιά, παλικαριά η δεύτερη. Η τρίτη όμως φώναξε: «Κοιτάχτε το δαυλί που καίγεται στο τζάκι' μόλις αποκαεί, το παιδί θα πεθάνει». Όταν έφυγαν οι μοίρες, η μάνα που άκουσε τα λόγια τους, έτρεξε, έσβησε το μισοκαμένο δαυλί και το 'κρυψε. Το αγόρι μεγάλωσε και έγινε ωραίος και δυνατός άντρας. Μια μέρα όμως γυρίζοντας από το κυνήγι μάλωσε για τη μοιρασιά με το θείο του, τον αδελφό της μάνας του, και τον σκότωσε. Σαν το 'μαθε εκείνη, βγάζει το μισοκαμένο δαυλί και το ρίχνει στη φωτιά. Ο νέος έπεσε νεκρός τη στιγμή που το δαυλί αποκάηκε. Αυτά κατά την αρχαία παράδοση. Το 1914 ο αρχαιολόγος Κ. Ρωμαίος άκουσε και κατέγραψε στο Κεφαλόβρυσο της Αιτωλίας (όχι μακριά από την Καλυδώνα, την πατρίδα του αρχαίου Μελέαγρου) το ίδιο πάνω κάτω παραμύθι. Αργότερα βρέθηκαν κι άλλες παραλλαγές, ακόμη και στη Μακεδονία. Να λοιπόν μια ιστορία που ζει στην προφορική μας παράδοση κοντά τρεις χιλιάδες χρόνια!

Αλλά ας δούμε αναλυτικότερα τη διαδρομή για τη διαμόρφωση της εθνικής μας ταυτότητας. Το νεοελληνικό μας κράτος πριν προλάβει να εμφανιστεί στον ιστορικό ορίζοντα και να συγκροτηθεί ως πραγματική υλική οντότητα, βρέθηκε κάτω από το βάρος της εξιδανικευμένης ελληνικής αρχαιότητας. Οι νεοέλληνες εμφανίζονται ως ιστορικά μοναδικοί, γιατί κουβαλούν την ελληνική ιδέα και το όνομα της «αιώνιας Ελλάδας», που καλλιεργείται πρώτα στο φαντασιακό των ξένων, οι οποίοι αναζητούν τις δικές τους ιστορικές ρίζες και καταβολές, δηλαδή το δικό τους μύθο καταγωγής. Έτσι μόνοι από τους νεοτερικούς λαούς οι νεοέλληνες, όψιμοι και αμήχανοι κληρονόμοι της οικουμενικής ιδέας, καλούνται να οικοδομήσουν τη συλλογική ιστορική τους αυτογνωσία συνταιριάζοντας από τη μια την ιδιαιτερότητα της σύγχρονης συλλογικής τους μοίρας και από την άλλη τη βαριά σκιά του νέου ιδεατού έθνους, που γεννιέται από την επιρροή της ρομαντικής ελληνολατρικής ευρωπαϊκής γνώμης και το φιλελληνικό κίνημα, το οποίο συνέβαλε αποφασιστικά στη διπλωματική, στρατιωτική και

οικονομική στήριξη του αγώνα της ανεξαρτησίας. Όπως είναι γνωστό η ναυμαχία του Ναβαρίνου επισφράγισε συμβολικά μια ήδη προαλειφόμενη ιδεολογική εξέλιξη. Γινόταν πια γνωστό ότι, έστω για λόγους συμβολικούς, έπρεπε να υπάρξει εκ νέου ως κράτος -έθνος η κοιτίδα του πολιτισμού, η Ελλάδα, δηλαδή η ένδοξη πατρίδα των οικουμενικών φώτων.

Η σύγχρονη λοιπόν Ελλάδα είναι η μόνη χώρα που δεν είχε την ιστορική ευκαιρία να επιλέξει ελεύθερα το δικό της εθνικό πολιτισμό. Έτσι, υποχρεωτικά η νεοελληνική μας ταυτότητα, όπως εξήγησα πρωτύτερα, θεμελιώθηκε πάνω στην πανίσχυρη πίστη της αδιάκοπης συνέχειας του ελληνικού πολιτισμού από την αρχαιότητα ως σήμερα, που αποτέλεσε κεντρικό στοιχείο της ζύμωσης που οδήγησε στον αγώνα της ανεξαρτησίας και την ανάδειξη του σύγχρονου ελληνικού έθνους. Ως «περιούσιος λαός» λοιπόν η νέα Ελλάδα γεννήθηκε με τη σφραγίδα της δωρεάς στο μέτωπό της και με τις περγαμινές της μοναδικής ευγενούς καταγωγής της και της πολιτιστικής ανωτερότητάς της σε σύγκριση με την υπανάπτυκτη Ανατολή.

Στο μνημειώδες έργο του ο Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος χρησιμοποίησε το Βυζάντιο για να συνδέσει με αριστοτεχνικό τρόπο την αρχαία με τη νεότερη Ελλάδα. Με τον τρόπο αυτό ενοποιήθηκαν στη συνείδηση των σύγχρονων Ελλήνων δύο κατά τα άλλα αντικρουόμενες κληρονομίες: η ειδωλολατρική αρχαιότητα και ο ορθόδοξος χριστιανισμός. Η σύνδεση αυτή βέβαια έχει ισχυρά πλεονεκτήματα, όμως ιστορικά υποφέρει από ένα σαφές μειονέκτημα: υποβάλλει τη συνεχή σύγκριση ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν, οπότε η αντιπαραβολή της αρχαίας δόξας και της σύγχρονης πραγματικότητας τροφοδοτεί σε μας ένα μόνιμο σύμπλεγμα κατωτερότητας και υστέρησης. Οι μνήμες του ιδεατού και απρόσιτου αρχαίου προτύπου συγκρούονται με το πνιγηρό και μίζερο παρόν. Έτσι, η προσγείωση του ονειρικού έθνους στην πραγματικότητα ήταν συχνά ανώμαλη και οδυνηρή. Από τη μια η ευκλείης χώρα και από την άλλη η Ψωροκώσταινα.

Στην πραγματικότητα η υπανάπτυκτη και φτωχή Ελλάδα δεν μπορούσε να ταυτιστεί ούτε με τον προηγμένο κόσμο της Δυτικής Ευρώπης ούτε όμως και με τους γείτονές της απέναντι στους οποίους ένιωθε ανώτερη. Αυτή η ναρκισσιστική ιδιομορφία συνέχει ολόκληρο τον νεοελληνικό μας βίο. Εννοείται πως η σύνδεση του σύγχρονου ελληνισμού με την αρχαιότητα κάθε άλλο παρά αυθαίρετη είναι, αν λάβει κανείς υπόψη του τα δεδομένα όπως η γλώσσα και η γεωγραφία. Το ελληνικό κράτος προέκυψε ως η ενσυνείδητη προφυλακή της ευρωπαϊκής νεωτερικότητας σε έναν τόπο που ήταν συνδεδεμένος με τον ένδοξο αρχαίο ελληνικό πολιτισμό αλλά την περίοδο εκείνη ήταν, όπως είπαμε, μια οικονομικά και πολιτισμικά καθυστερημένη επαρχία της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η μεταφύτευση των πολιτικών θεσμών της Δύσης σε μια περιθωριακή αγροτική οθωμανική επαρχία δε θα μπορούσε να είναι παρά μια δύσκολη υπόθεση.

Πολλοί σοβαροί μελετητές και συγγραφείς αναδεικνύουν τις δύο όψεις του νεοέλληνα: από τη μια την κοσμοπολίτικη, δυτικότεροπη, σύγχρονη θέαση της ζωής και από την άλλη την ορθόδοξη, ανατολικόστροφη, παραδοσιακή αντίληψη. Η Ελλάδα παραείναι ανατολίτικη για να γίνει μια γνήσια ευρωπαϊκή χώρα

και παρά είναι δυτική για να ανήκει στην Ανατολή, έστω και στην καθ' ημάς. Γι' αυτόν που έρχεται από την Ανατολή, η Ελλάδα ανήκει στην ανατολή της Δύσης, όμως γι' αυτόν που έρχεται από τη Δύση η Ελλάδα ανήκει στη δύση της Ανατολής. Αυτή η δυσανεξία να ενταχθούμε στο κατάλληλο γεωπολιτιστικό πλαίσιο μάς κάνει να αναζητούμε διαρκώς τις γεωπολιτικές ταυτίσεις και εκλεκτικές συγγένειες, με αποτέλεσμα να μιλούν κάποιοι για «ανάδελφο» έθνος. Με τον οριστικό μάλιστα ενταφιασμό της «Μεγάλης Ιδέας», δηλαδή τη Μικρασιατική καταστροφή και τον ξεριζωμό του ελληνισμού, η Ελλάδα θα υποχρεωθεί να αντιμετωπίσει τον εαυτό της ως αμετάκλητα οριοθετημένη πατρίδα στα δεδομένα οικονομικά, πολιτικά και πολιτιστικά όρια, και οι Έλληνες θα μπορέσουν να ξανακοιταχτούν στον ιστορικό τους καθρέφτη. Τέτοια λοιπόν ερωτήματα αν ανήκουμε στη Δύση ή στην Ανατολή, ταλανίζουν το συλλογικό μας υποσυνείδητο. Ούτε οι ποιητικές αναφορές του Σεφέρη στην αδιάκοπη διαδικασία τού υπό διαμόρφωση ελληνισμού, ούτε η αναζήτηση της διαχρονικής ελληνικής πεμπτουσίας του Ελύτη, ούτε η ειρωνική και νοσταλγική αποστασιοποίηση του Καβάφη έδωσαν απαντήσεις στο αίνιγμα της ακατάτακτης εθνικής αυτογνωσίας.

Ο Διγενής από πατέρα Έλληνα και μάνα Ανατολίτισσα, είναι ο συμβολικός ήρωας της ράτσας, γράφει ο Ν. Καζαντζάκης. Και συνεχίζει: Είναι τα δύο μεγάλα ρεύματα που αποτελούν την ψυχή του Νεοέλληνα. Ψάχνουμε να βρούμε τη νέα ψυχή μας στα δημοτικά τραγούδια, στους χορούς, στα κεντήματα, στη μουσική, στην αρχιτεκτονική του ελληνικού σπιτιού, στις γιορτές, στις προλήψεις, στη γλώσσα μας, και βλέπουμε τα δύο ρεύματα, το ντόπιο, το ελληνικό, και το ανατολίτικο, τότε να τρέχουν παράλληλα χωρίς να σμίγουν, τότε να σμίγουν και να παλεύουν λυσσασμένα, και σπάνια ακόμα να έχουν φτάσει σε οργανική ένωση.

Αυτή λοιπόν η διφυΐα, το γεγονός δηλαδή ότι οι πολιτισμικές και ιστορικές μας αναφορές είναι ριζωμένες τόσο στην Ανατολή όσο και στη Δύση, αντί να είναι πλεονέκτημα για τη χώρα και να εμπλουτίσει την ευρωπαϊκή πολιτισμική της ταυτότητα, έγινε δυστυχώς πρόβλημα και τροχοπέδη στην εξέλιξή της. Η σχέση είναι ανταγωνιστική, πράγμα που εξηγεί το γεγονός πως πίσω από την κυριαρχία της αντίληψης περί συνέχειας του ελληνισμού κρύβεται μια ρευστή ταυτότητα, που μεταλλάσσεται συνεχώς ανάλογα με τις ποικίλες πολιτικοκοινωνικές εξελίξεις.

Από γεννησιμιού του, ωστόσο, το ελληνικό κράτος στρέφει το βλέμμα του προς τα φώτα της Δύσης, αφού η πρόοδος ήταν μόνο στην Εσπερία. Η Ευρώπη πάλι βλέπει την Ελλάδα σαν τη χώρα - θεματοφύλακα της αρχαίας κληρονομιάς η οποία έχει τεράστια σημασία για την ταυτότητα της Γηραιάς Ηπείρου. Επάνω στην αρχαιοελληνική σοφία θεμελιώθηκε η νεωτερικότητα, δηλαδή η επανάσταση της Ευρώπης απέναντι σε έναν κόσμο όπου κυριαρχούσε η θεοκρατική προσέγγιση. Όμως η Ελλάδα το τεράστιο αυτό πνευματικό κεφάλαιο της αρχαιότητας το διαχειρίζεται κατά τρόπο σχιζοφρενικό. Στο πολιτισμικό γενετικό μας υλικό υπάρχει μια αμφιθυμία που δημιουργεί αντιφατικά αισθήματα απέναντι στην αρχαιότητα. Από τη μια την αντιπαθούμε γιατί τη βλέπουμε σαν στοιχείο δυτικής ηγεμονίας, ως εμπορεύσιμο αγαθό, και από την άλλη υπερφανευόμαστε γιατί προσδίδει κύρος και μεγαλείο στη φυλή μας. Κι αυτό οφεί-

λεται στο γεγονός ότι αγνοήσαμε τη διαλεκτική σχέση παρελθόντος και παρόντος, συνέχειας και ασυνέχειας που κάλυπτε μονίμως ένας αρχαιογνωστικός τοτεμισμός, χωρίς να αντικρίζουμε το θησαύρισμα αυτό ως ζώσα παρακαταθήκη μιας παγκόσμιας κληρονομιάς.

Πρέπει μόνοι μας να συνειδητοποιήσουμε την αξία της ελληνικής ιδιοπροσωπίας και τα ζωντανά στοιχεία της ελληνικής ιδιαιτερότητας. Όχι βέβαια με τη μορφή της φολκλορικής γραφικότητας, αυτή που πουλάμε στο χύδην τουρισμό, αλλά με την γνήσια ιεράρχηση αναγκών και νοηματοδότησης του βίου, με τη μέριμνα για τη διαφύλαξη της γλώσσας, των αρετών μας και γενικότερα των παραδόσεών μας.

Από τα τρία επίπεδα που συναποτελούν την ελληνική κουλτούρα, δηλαδή τη διανόηση και την τέχνη, το πρώτο είναι η αρχαιότητα. Το δεύτερο είναι οι μεγάλες πνευματικές μορφές της Ελλάδας που εμφανίζονται στο μεσοπόλεμο, δηλαδή η γενιά του '30, και οδηγούνται σε ένα θεμελιακό προβληματισμό στη σχέση μας με τη Δύση. «Εγώ και η γενιά μου», γράφει ο Ελύτης, «πασχίσαμε να βρούμε το αληθινό πρόσωπο της Ελλάδας. Αυτό ήταν αναγκαίο γιατί μέχρι τότε σαν αληθινό πρόσωπο της Ελλάδας εμφανιζόταν εκείνο που οι Ευρωπαίοι έβλεπαν σαν Ελλάδα». Σε αυτή τη γνώμη του Ελύτη στοιχειοθετείται η έννοια της ταυτότητας και αναγνωρίζεται η ανάγκη να προβάλει η Ελλάδα τη νεοελληνική της ταυτότητα, αν θέλει να τα καταφέρει στη διεθνή πολιτισμική κόνιστρα. Έτσι στον «ευρωπαϊκό ελληνισμό» η γενιά του '30 προσπάθησε να αντιπαραβάλει τον «(νέο)ελληνικό ελληνισμό», αν και ο όρος ακούγεται αδόκιμος.

Όλοι αυτοί οι διανοούμενοι την ένταση ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση κατάφεραν να τη μετασχηματίσουν σε μύθο. Το τρίτο επίπεδο είναι η εκδημοκρατισμένη κουλτούρα, που κυριάρχησε τη δεκαετία του '60. Έτσι μορφές όπως ο Μάνος Χατζιδάκης και ο Μίκης Θεοδωράκης γίνονται οι ενδιάμεσοι ανάμεσα στη λαϊκή μάζα και την υψηλή τέχνη. Κάτι ανάλογο έγινε στον κινηματογράφο και τη λογοτεχνία. Συνυπήρχαν λοιπόν στην Ελλάδα τα τρία επίπεδα: η παρακαταθήκη της αρχαιότητας, τα σπουδαία μυαλά που μόχθησαν να γεφυρώσουν τον ελληνικό πολιτισμό με τη Δύση και η υψηλή τέχνη που έγινε κτήμα του λαού. Η κατάσταση αρχίζει να χαλάει όταν η διαλεκτική Δύσης και Ανατολής με όχημα τον λαϊκισμό εξαφανίζεται προς όφελος του μιμητισμού της Δύσης. Έτσι χάνουμε το καύσιμο του ελληνικού πολιτισμού. Νομίζουμε πως για να γίνουμε Ευρωπαίοι πρέπει πρώτα να γίνουμε καταναλωτές. Υιοθετούμε επιφανειακά μοντέλα και αντιγράφουμε ό,τι γυάλιζε. Σε μας η επαφή με τον ελληνισμό έρχεται μέσα από την εκκλησία, που προστάτευσε την ελληνική γλώσσα από τη φθορά. Στη Δύση η σχέση με τον ελληνισμό έρχεται από την Αναγέννηση και το Διαφωτισμό. Επειδή όμως είμαστε στο σταυροδρόμι των δύο κόσμων έχουμε συσσωρεύσει στοιχεία στον πολιτισμό και στην παράδοσή μας, τα οποία μας επιτρέπουν να συνδιαλεχτούμε, και να αντιληφθούμε πολλούς διαφορετικούς συνομιλητές. Είμαστε ένας ιδιαίτερος λαός που ζει στο κέντρο της γεωγραφικής και ιστορικής κλίμακας με συνεχείς ανακατατάξεις.

Όπως έχει πει ο Άγγλος ιστορικός Μαρκ Μαζάουερ κάθε σημαντικό γεγονός της Ευρωπαϊκής ιστορίας επικεντρώνεται στην Ελλάδα. Συνεπώς η χώρα μας δεν είναι στο περιθώριο αλλά στο κέντρο. Το βλέπουμε και σήμερα ακόμη με το προσφυγικό πρόβλημα, καθώς είμαστε η γέφυρα Ανατολής και

Δύσης. Αν αυτό το συνειδητοποιήσουμε, θα καταφέρουμε να ανασυγκροτηθούμε σε μια ιδιαίτερα δύσκολη περίοδο της ιστορίας μας. Η ελληνικότητα ήταν και παραμένει το εναλλακτικό πολιτισμικό παράδειγμα απέναντι στο παγκοσμιοποιημένο Δυτικό. Εκείνο σκόπευε πάντοτε στον ατομοκεντρισμό της διασφάλισης δικαιωμάτων, η ελληνικότητα αντέτασσε την κοινωνία των σχέσεων και της αλληλεγγύης. Οι Έλληνες στον εικοστό αιώνα πέρασαν δια πυρός και σιδήρου: αλληπάλληλοι πόλεμοι, εμφύλιοι, μαζική προσφυγιά και μαζική μετανάστευση, πτωχεύσεις. Έμειναν όρθιοι παρ' όλα αυτά, επειδή ταυτόχρονα σφυρηλατούσαν ταυτότητα, συνείδηση, γλώσσα, τέχνη, με έναν λόγο πολιτισμό, λαϊκό και λόγιο, παράλληλα και σε σύνθεση.

Η αλληλουχία ταπεινώσεων, θριάμβων και καταστροφών έως το 1922 οδήγησε στη μεγάλη σύνθεση της γενιάς του '30, η οποία επηρέασε βαθιά τις τέχνες και τα γράμματα στον καιρό της, αλλά κυρίως έδωσε ιδεολογικούς καρπούς στη μεταπολεμική περίοδο, όταν σίγασαν τα όπλα του εμφυλίου. Τότε μέσα από τις στάχτες αναδύθηκε η υψηλή τέχνη της γενιάς του '30 και μπήκε στα χείλη του πλήθους, ενοποιητικά και ανυψωτικά. Η άνοιξη του '60 σηματοδότησε την αναχώνευση των αισθητικών και ιδεολογικών συνθέσεων και από αυτή την πλούσια ύλη εξακολούθησε να τρέφεται ο ελληνισμός ως πρόσφατα. Έως ότου το ήθος του νεοπλουτισμού ανέλαβε να ενοποιήσει τα μικροαστικά στρώματα με την ελίτ του πλούτου. Έτσι το απόθεμα της γενιάς του '30 με το τολμηρό ζεύγμα λαϊκού και μοντέρνου, ντόπιου και διεθνούς εξανεμίστηκε και θάφτηκε. Η ελληνική ιδιοπροσωπία εξέπεσε σε χυδαία αυταρέσκεια και πνευματική οκνηρία, σε αδιαφορία και απάθεια, σε βαθύ επαρχιωτισμό και επιδεικτικό καταλωτισμό.

Η μόνη ελπίδα σήμερα είναι ένα σχέδιο πνευματικής και πολιτιστικής ανασυγκρότησης. Χρειαζόμαστε ιδέες, ταυτότητα, σύνδεση με την παράδοση, μια επανερμηνεία που να μπολιάζει το ζοφερό παρόν, επινόηση του μέλλοντος. Χρειαζόμαστε υπερβάσεις. Ας μην είναι μεγάλες κουβέντες. Ας είναι σκέψη και πράξη, διαρκείς αγωνίες, αρετή και τόλμη. Είναι ανάγκη, λοιπόν, να δημιουργήσουμε το όραμα που να συνθέτει δημιουργικά το χθες με το σήμερα, το παλιό με το μοντέρνο, το αστικό με το λαϊκό, το τοπικό με το κοσμοπολίτικο, το σεβαστικό με το ρηξικέλευθο σε μια θετική πολιτισμική σύνθεση που αποτελεί τη μόνη εναλλακτική στην κρίση. Έτσι θα σφυρηλατήσουμε το ουσιακό βάθος της ελληνικότητας και της ιδιαιτερότητάς μας απέναντι σ' ένα ρεύμα ισοπέδωσης και ομογενοποίησης της πολυχρωμίας του πολιτισμού, που θέλει να καταργήσει την ταυτότητα και την πολιτιστική ιδιοπροσωπία κάθε λαού.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Αντώνης Π. Μπιτσιάνης γεννήθηκε στον Κολινδρό Πιερίας το 1952. Σπούδασε φιλολογία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και το 1978 διορίστηκε καθηγητής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, όπου και υπηρέτησε ως το 2011. Την περίοδο 1999 – 2004 δίδασκε στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης Θεσσαλονίκης ως επιστημονικός συνεργάτης του καθηγητή Γλωσσολογίας Χρίστου Τσολάκη. Ακόμη, δίδαξε ως επιμορφωτής του 1ου Περιφερειακού Επιμορφωτικού Κέντρου Θεσσαλονίκης. Έχει κάνει μεταπτυχιακές σπουδές στον Τομέα Φιλοσοφίας του Τμήματος Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής του Α.Π.Θ. και έλαβε το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα ειδίκευσης στον κλάδο της Συστηματικής Φιλοσοφίας. Έχει γράψει συνολικά τριάντα εκπαιδευτικά βιβλία για την Αρχαία Ελληνική Γλώσσα τα οποία κυκλοφορούν από τις εκδόσεις «Μεταίχμιο».

"Η διασυνοριακή στρατιωτική συνεργασία στα πλαίσια του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού*"

του Άγγελου Γιόκαρη, Καθηγητή Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου, ΕΚΠΑ

A. Εισαγωγικά

Μέχρι και τη δεκαετία του '90, ο σχεδιασμός του εναερίου χώρου, η ανάπτυξη δικτύου διεθνών αεροδιαδρόμων, η εγκαθίδρυση αεροναυτιλιακής υποδομής, ο έλεγχος της εναερίου κυκλοφορίας και η δέσμευση εναερίου χώρου για στρατιωτικές δραστηριότητες εβασίζοντο στις εθνικές πρωτοβουλίες, οι οποίες εκινούντο μέσα σε ένα θεσμικό πλαίσιο Κανονισμών και Συστάσεων του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO) και του Οργανισμού για την Ασφάλεια της Αεροπλοίας στην Ευρώπη (EUROCONTROL).

Δυναμική διεξόδου από την κατάσταση αυτή έδωσε η δημοσίευση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το 1997, του "White paper on Air Traffic Management" (Λευκή Βίβλος για τη Διαχείριση της Εναέριας Κυκλοφορίας) υπό τον τίτλο "Freeing Europe's Airspace" (Απελευθερώνοντας τον Ευρωπαϊκό Εναέριο Χώρο) και τη νέα Σύμβαση EUROCONTROL του 1997, η οποία επέτρεψε την είσοδο στον Οργανισμό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ως πλήρους μέλους¹ [η Ελλάδα κύρωσε την Σύμβαση με τον Ν. 3315/2005 (Α' 41)].

Η Σύμβαση τέθηκε σε προσωρινή ισχύ με τη σύμφωνη γνώμη των υπογραψάντων τη Σύμβαση Κρατών και με τις Αποφάσεις 71 και 72/9.12.1997 της Μόνιμης Επιτροπής (Permanent Commission) του Οργανισμού.

Η προσχώρηση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στο EUROCONTROL πραγματοποιήθηκε με την υπογραφή του σχετικού Πρωτοκόλλου στα πλαίσια Διπλωματικής Συνδιάσκεψης, στις 8.10.2002

Βάσει του Πρωτοκόλλου, η Ε.Κ. καθίσταται πλήρες μέλος του Οργανισμού και λειτουργεί αυτόνομα ή σε συνεργασία με τα κράτη-μέλη, βάσει της Δηλώσεως που υπέβαλε περί κατανομής αρμοδιοτήτων.

Παράλληλα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και ο Οργανισμός υπέγραψαν (2003) ένα Μνημόνιο Συνεργασίας² το οποίο αποτέλεσε και τη βάση για την παροχή συνδρομής από το EUROCONTROL στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα για την εγκαθίδρυση του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού³.

*Ο υπογράφων συμμετείχε (1998-2014) στις εργασίες της Επιτροπής Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού ως νομικός εμπειρογνώμων του Υπ. Εξωτ. .

1. L. Grard, «L'Union Européenne et le droit international de l'aviation civile», A.F.D.I., vol. XLIX, 2003, 492-515. Βλ. επίσης Αγγ. Γιόκαρη - Γ. Κυριακόπουλου, Διεθνές Δίκαιο Εναερίου Χώρου Αθήνα 2013

2. Memorandum concerning a Framework for Cooperation between the European Organisation for the Safety of Air Navigation and the Commission of the European Communities.

3. N.A. (Van) Antwerpen, «The Single European Sky», Air and Space Law, vol. XXVII, no 1, 2002, 3-47 και no 2, 2002, 90-134.

Β. Οι Κανονισμοί για τον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Ουρανό (ΕΕΟ)

Το 2004 τέθηκαν σε ισχύ οι τέσσερις βασικοί Κανονισμοί (του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου) για την εγκαθίδρυση του σχήματος του ΕΕΟ: Βασική επιδίωξη των Κανονισμών για τον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Ουρανό είναι ο θεσμικός συντονισμός των Κρατών-μελών για την οργάνωση και διαχείριση του ευρωπαϊκού εναερίου χώρου με ταυτόχρονη διατήρηση των εθνικών αρμοδιοτήτων που τους αναγνωρίζει ή τους αναθέτει η Σύμβαση του Σικάγου του 1944 για την διεθνή πολιτική αεροπορία⁴. Τελικός στόχος είναι η εγκαθίδρυση μιας Ενιαίας Ευρωπαϊκής Περιοχής Πληροφοριών Πτήσεων.

- Ο πρώτος, Γενικός Κανονισμός⁵ (Framework Regulation, 549/2004, 31.3.2004, L 96/1) περιλαμβάνει τις γενικές αρχές ρυθμίσεως εναερίου κυκλοφορίας και παροχής υπηρεσιών, τις σχέσεις με τον Διεθνή Οργανισμό Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO) και το EUROCONTROL και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων των κρατών. Ο Κανονισμός 549/2004 (the framework regulation) αποτελεί την κυρίαρχη βάση διαδικασίας για τη δημιουργία του ΕΕΟ και το νομοθετικό του πλαίσιο. Θέτει τις θεσμικές παραμέτρους για τους υπόλοιπους τρεις Κανονισμούς, εκφράζει την πολιτική βούληση και διαγράφει τα θεσμικά και διαδικαστικά στοιχεία.

- Ο δεύτερος, Κανονισμός για την παροχή υπηρεσιών (Service Provision Regulation, 550/2004, 31.3.2004, L 96/10) αφορά την παροχή υπηρεσιών εναερίου κυκλοφορίας από τους «παρόχους», εθνικές υπηρεσίες (όπως η ΥΠΑ) ή οργανισμούς κατ'ανάθεση, θέτει το ρυθμιστικό πλαίσιο εποπτείας τους και προβλέπει για την εγκαθίδρυση «Λειτουργικών Τμημάτων Εναερίου Χώρου» (FABs).

- Ο τρίτος, Κανονισμός για την «οργάνωση και τη χρήση του εναερίου χώρου» (Airspace Regulation, 551/2004, 31.3.2004, L 96/20) προβλέπει τη διαδικασία ενσωμάτωσης των Περιοχών Πληροφόρησης Πτήσεων (FIRs) των κρατών-μελών σε ένα ενιαίο σχήμα «Ευρωπαϊκού FIR» που θα εγκριθεί από τον ICAO και ρυθμίζει τα θέματα πολιτικο-στρατιωτικής συνεργασίας.

- Ο τέταρτος, Κανονισμός για τη «διαλειτουργικότητα» (Interoperability Regulation, 552/2004, 31.3.2004, L 96/26) αφορά τις τεχνικές ρυθμίσεις για την ενοποίηση του εξοπλισμού των εθνικών υπηρεσιών και για τον λόγο αυτό η εφαρμογή του έχει τεράστιο οικονομικό ενδιαφέρον για τα κράτη-μέλη (αγοραστές ή προμηθευτές).

Ειδικότερα:

- Στο άρθρο 1 παρ. 3 του βασικού Κανονισμού 549/2004 προβλέπεται η διαφύλαξη των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των Κρατών μελών εκ της Συμβάσεως που ιδρύει τον ICAO. Αυτό σημαίνει ότι και οι Κανονισμοί και οι ρυθμίσεις της Επιτροπής του Ενιαίου Ουρανού (ΕΟ), πρέπει να εναρμονίζονται με το

4. 15/UNTS/295, N. 211 / 1947, Α' 35.

5. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 549/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 10ης Μαρτίου 2004, για την χάραξη του πλαισίου για την δημιουργία του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού (ο Κανονισμός πλαίσιο).

θεσμικό πλαίσιο του ICAO περιλαμβάνοντας: εύρος εθνικού εναερίου χώρου, όρια FIR, δικαιοδοσίες Κρατών, διεθνή μέτρα διαχείρισης εναερίου χώρου και τεχνικά πρότυπα εγκαταστάσεων, συντονισμός με γειτονικά Κράτη για στρατιωτικές χρήσεις εναερίου χώρου, επιφυλάξεις για μέτρα άμυνας και ασφάλειας πτήσεων. Σημειώνεται ότι η διάταξη του άρθρου 1 παρ. 3 είναι συνεπής προς το άρθρο 82 της Συμβάσεως του Σικάγου, 1944, που απαγορεύει στα Κράτη μέλη να αναλαμβάνουν υποχρεώσεις ασυμβίβαστες με το θεσμικό πλαίσιο του ICAO.

- Στο άρθρο 13 του βασικού Κανονισμού περιλαμβάνεται λεπτομερής καταγραφή επιφύλαξης εθνικών αρμοδιοτήτων επιτήρησης του υπό την ευθύνη των Κρατών μελών εναερίου χώρου (εθνικού και διεθνούς, FIR) για λόγους ασφάλειας πτήσεων και άμυνας. Περιλαμβάνεται η θετική αναγνώριση αεροσκαφών και, υπό προϋποθέσεις που θα αναπτυχθούν παρακάτω, η αναχαίτιση αεροσκαφών (και των στρατιωτικών).

- Στο άρθρο 8 παρ. 1 του Κανονισμού για την παροχή υπηρεσιών προβλέπεται η εφαρμογή και υπεράνω των διεθνών υδάτων για το σύνολο του εναερίου χώρου υπό την ευθύνη των Κρατών, όπως έχει προσδιορισθεί με Αποφάσεις του ICAO. Έχει καταγραφεί, σχετικά, δήλωση της Νομικής Υπηρεσίας του Συμβουλίου και αποδοχή της από την Επιτροπή. Πρόκειται για ιδιόμορφη εξωεδαφικότητα που έχει ήδη γίνει δεκτή με Κανονισμούς σε θέματα αλιείας και με Αποφάσεις του ΔΕΚ⁶. Αυτό καλύπτει τα προβλήματα «ασυνέχειας» του εναερίου χώρου για Κράτη με νησιωτικό περιβάλλον, όπως η Ελλάδα, ενώ το εύρος του εθνικού εναερίου χώρου (10 ν.μ.) είναι αδιάφορο εφόσον οι Κανονισμοί θα εφαρμόζονται αδιακρίτως στο σύνολο του υπό την ευθύνη των Κρατών εναερίου χώρου, εθνικού και διεθνούς (FIR).

- Η ως άνω λύση επιβεβαιώνεται και από το άρθρο 1 παρ. 3 του Κανονισμού για την οργάνωση και την χρήση του εναερίου χώρου, ο οποίος αναφέρεται (άρθρο 1, παρ. 4) στα FIRs του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Αεροναυτιλίας του ICAO.

- Στο άρθρο 4 του ως άνω Κανονισμού, προβλέπεται η οργάνωση, στα πλαίσια του ICAO, ενός Ευρωπαϊκού FIR. Σχετικά προβλέπεται (άρθρο 4, παρ. 4) ότι τα Κράτη μέλη εξακολουθούν να κρατούν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εκ του ICAO εντός των υπό την ευθύνη των FIRs και εντός των ορίων των. Αυτό σημαίνει ότι παρά τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού FIR, τα Κράτη μέλη διατηρούν, εντός του Ευρωπαϊκού FIR, τα εσωτερικά όρια έναντι των άλλων Κρατών μελών και τα εξωτερικά όρια έναντι μη Κρατών μελών.

6. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι έδαφος της Κοινότητας είναι και ο εθνικός εναέριος χώρος των Κρατών μελών. Οι Κοινοτικές όμως αρμοδιότητες εφαρμόζονται, βάσει μίας ιδιόμορφης εξωεδαφικότητας, και στο διεθνή εναέριο χώρο των Περιοχών FIR των Κρατών μελών, στο μέτρο που ανάλογες αρμοδιότητες ανήκουν στα Κράτη βάσει του διεθνούς δικαίου (Υπόθεση Kramer, ΔΕΚ 14.7.1976, Recueil 1976, σελ. 1279, σημ. 18, 20 και 31). Επίσης στην Απόφαση Mondiet το ΔΕΚ δέχθηκε ότι η Κοινότητα έχει τις ίδιες ρυθμιστικές αρμοδιότητες στην ανοικτή θάλασσα (και συνεπώς στο διεθνή εναέριο χώρο) που το διεθνές δίκαιο αναγνωρίζει στο Κράτος της σημαίας (και συνεπώς στο Κράτος νηολόγησης του αεροσκάφους και, κατ'επέκταση, στο Κράτος της Περιοχής FIR όπου συνέβη το ατύχημα): ΔΕΚ, 24.11.1993, υπόθ. C-405/92, Recueil 1993, σελ. 6133, σημ. 11, 12 και 15.

Η εγκαθίδρυση της Single European Flight Information Region (SEFIR), που προβλέπεται στο SES II (2009) σε αντικατάσταση της προβλεπόμενης από το SES I (2004) European Upper Information Region (EUIR), μετά την κατάργηση της διακρίσεως σε upper και lower airspace (- + 28.500 πόδια) με αποτέλεσμα το SEFIR να καλύπτει το σύνολο του εναερίου χώρου (from the ground) και το ίδιο θα ισχύσει και για τα FABs. Πάντως, δεν προσδιορίζεται η χρονική περίοδος εγκαθίδρυσης του SEFIR.

- Οι τροποποιήσεις εκ του Κανονισμού 1070/09 του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δρομολόγησε τη διαδικασία τροποίσεων επιδιώκοντας κα ενισχύσει τις αρμοδιότητες ελέγχου και παρέμβασης στη λειτουργία του ΕΕΟ.

Ο Κανονισμός 1070/09 (SES II) του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου οδήγησε, στο τέλος μιάς δύσκολης διαπραγμάτευσης, στην αισθητή τροποποίηση της ισορροπίας των σχέσεων μεταξύ Ευρωπαϊκής Επιτροπής και Κρατών μελών, που οι Κανονισμοί του 2004 είχαν αποκαταστήσει (SES I).

Από τη συνολική εκτίμηση των τροποποιήσεων προκύπτει μια αύξηση των αρμοδιοτήτων ελέγχου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επί όλων των δράσεων στις οποίες συμμετέχουν τα Κράτη μέλη για την οργάνωση του ΕΕΟ και η ενίσχυση των κανονιστικών της αρμοδιοτήτων.

Περαιτέρω, ο Κανονισμός 1070/09 προβλέπει, στο άρθρο 11 του Κανονισμού 549/04, την εγκαθίδρυση ενός «Οργάνου Ελέγχου Επιδόσεων» (Performance Review Body) επιφορτισμένου με την παρακολούθηση της αποδοτικότητας των Υπηρεσιών Εναερίου Κυκλοφορίας. Συμφωνήθηκε όπως το Όργανο αυτό να είναι η Επιτροπή Ελέγχου Επιδόσεων του EUROCONTROL (Performance Review Commission, PRC).

Επίσης, το νέο άρθρο 9β του Κανονισμού 550/04 προβλέπει την τοποθέτηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενός «FAB Coordinator» (Συντονιστή των λειτουργικών τμημάτων εναερίου χώρου), ο οποίος θα λειτουργεί ως ενδιάμεσος, μεσολαβητικά, μεταξύ των Κρατών μελών ενός FAB ή και τρίτων Κρατών, ως συνδεδεμένων μελών (associated members) ενός FAB.

Τέλος, το νέο άρθρο 13α του Κανονισμού 549/04 προβλέπει τη συμμετοχή της European Aviation Safety Agency (EASA) στη λειτουργία του ΕΕΟ και, μάλιστα, επεξέτεινε τις αρμοδιότητές της στη διαχείριση της εναερίου κυκλοφορίας (air traffic management, ATM).

- Η επέκταση σε τρίτες χώρες

Ένας από τους στόχους στην εγκαθίδρυση του ΕΕΟ, είναι η υιοθέτηση και εφαρμογή κοινών κανόνων για τον ευρωπαϊκό εναέριο χώρο, συμπεριλαμβανομένου του εναερίου χώρου κρατών μη μελών της ΕΕ.

Το άρθρο 7 Κανονισμού 549/04 αποτελεί τη νομική βάση για την επίτευξη του στόχου αυτού μέσω διμερών συμφωνιών (ΕΕ και τρίτο Κράτος) ή με την προσχώρηση στην πολυμερή Συμφωνία εγκαθίδρυσης του Ευρωπαϊκού Κοινού Αεροπορικού Χώρου (European Common Aviation Area), ανοικτού στη συμμετοχή τρίτων, εκτός ΕΕ, Κρατών και λειτουργικά επιχειρησιακού από το 2006.

Γ. Η Επιτροπή του Ενιαίου Ευρωπαϊκού Ουρανού (ΕΟ)

Για την εφαρμογή των τεσσάρων, ως άνω, Κανονισμών συνεστήθη, βάσει του άρθρου 5 του Γενικού Κανονισμού η Επιτροπή του ΕΟ από εκπροσώπους των Κρατών-μελών (με δικαιώματα ψήφου) και εκπροσώπους της Νορβηγίας, Ελβετίας και Ισλανδίας (βάσει ειδικών συμφωνιών).

Ο Κανονισμός 549/2004 προβλέπει, για τη θεσμική ανάπτυξη των προβλέψεων των, τη δημιουργία της «Επιτροπής ΕΟ» (άρθρο 5 § 1 Γενικού Κανονισμού: «The Commission shall be assisted by the Single Sky Committee»). Η Επιτροπή ΕΟ θα υποβοηθήσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην υιοθέτηση συμπληρωματικών ρυθμίσεων που είναι απαραίτητη για την ενεργοποίηση του θεσμικού πλαισίου των Κανονισμών. Τα Κράτη-Μέλη κλήθηκαν να υποδείξουν, ως μέλη της Επιτροπής ΕΟ, δύο εκπροσώπους, έναν προερχόμενο από την Πολιτική Αεροπορία και έναν από την εθνική στρατιωτική οργάνωση. Η παρουσία στρατιωτικών εκπροσώπων θα ενισχύσει την πολιτικο-στρατιωτική συνεργασία για τη διαχείριση της εναερίου κυκλοφορίας στον ΕΕΟ. Προβλέπεται επίσης η συμμετοχή εμπειρογνομόνων εκ μέρους των Κρατών Μελών, χωρίς δικαίωμα ψήφου.

Η Επιτροπή του ΕΟ λειτουργεί βάσει της “comitology procedure” της Αποφάσεως του Συμβουλίου 1999/468, η οποία καθορίζει τις διαδικασίες για την άσκηση των αρμοδιοτήτων υλοποίησης των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Commitology rules of procedure based on Council Decision 1999/468/E.C. as amended by Council Decision 2006/512/EC).

Επί του σχεδίου η Επιτροπή ΕΟ εκφράζει μία «γνώμη» με ειδική πλειοψηφία, σύμφωνα με το άρθρο 205 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Δ. Επιμερισμός αρμοδιοτήτων και αρμοδιότητες που παραμένουν στα Κράτη μέλη

Καίτοι εγκαθιδρύεται ένα σύστημα συναρμοδιοτήτων με την Επιτροπή - η οποία είναι, επί πλέον, εξοπλισμένη με δικαιώματα εποπτείας και ελέγχου - και πέραν των ρητρών επιφύλαξης εθνικών και διεθνών εκ του ICAO δικαιοδοσιών υπέρ των Κρατών μελών που ρητά προβλέπουν, όπως επισημαίνεται, οι Κανονισμοί για την ΕΕΟ, υπάρχουν σε επί μέρους θέματα ρυθμίσεις που κατοχυρώνουν αρμοδιότητες υπέρ των Κρατών μελών που δεν μπορούν να παρακαμφθούν από παρεμβατικές δράσεις της Επιτροπής.

Σύμφωνα με τον Κανονισμό για την «παροχή υπηρεσιών εναερίου κυκλοφορίας» του ΕΕΟ (service provision regulation), η παροχή υπηρεσιών εναερίου κυκλοφορίας (ATS) συνδέεται με την άσκηση (ανεκχώρητη) δημόσιας εξουσίας από διεθνώς αναγνωρισμένη κρατική αρχή (άρθρο 5), ενώ τα Κράτη μέλη είναι υπεύθυνα για την επίβλεψη της ασφαλούς και αποτελεσματικής

παροχής υπηρεσιών εναερίου κυκλοφορίας και για τον έλεγχο εφαρμογής των κοινών κανόνων που εγκαθιδρύονται σε Κοινοτικό επίπεδο (άρθρο 6).

Όσον αφορά αποφάσεις που αφορούν την εγκαθίδρυση ή την τροποποίηση αεροδιαδρόμων και τομέων αεροναυτιλίας, απαιτείται η έγκριση του Κράτους μέλους που έχει την ευθύνη, εκ του ICAO, για τη διαχείριση της Περιοχής FIR.

- Ανεκχώρητο λειτουργιών δημόσιου χαρακτήρα

Στα πλαίσια των Κανονισμών για τον ΕΕΟ περιορίζονται οι εθνικές αρμοδιότητες στο μέτρο που αναγνωρίζονται Κοινοτικές αρμοδιότητες και ασκούνται από την Επιτροπή. Πρόκειται όμως μόνο για αρμοδιότητες που αναγνωρίζουν τα Κράτη στην Κοινότητα στα πλαίσια της θεσμοθετημένης κοινής πολιτικής μεταφορών.

Πέραν τούτου, τα Κράτη-μέλη διατηρούν τις εθνικές αρμοδιότητες για τον έλεγχο και την «αστυνόμευση» του εναερίου χώρου, η δε παροχή υπηρεσιών εναέριας κυκλοφορίας συνδέεται με την άσκηση δημόσιας εξουσίας. Σύμφωνα με το Recital 5 του Κανονισμού 550/2004:

“The provision of air traffic services... is connected with the exercise of the powers of a public authority...”.

Κυρίως, όμως, η άσκηση εξουσιών δημόσιας αρχής από τα Κράτη-μέλη της Κοινότητας όταν ελέγχουν την εναέρια κυκλοφορία γίνεται, όπως τονίζει το Recital (5) του Κανονισμού 550/2004, στα πλαίσια της κυριαρχίας που τους αναγνωρίζει η Σύμβαση του Σικάγου του 1944:

“It is within the framework of such sovereignty that the Member States of the Community, subject to applicable international conventions, exercise the power of a public authority when controlling air traffic”.

Αυτό σημαίνει αφενός μεν ότι αρμοδιότητες με τον χαρακτήρα δημόσιας λειτουργίας είναι ανεκχώρητες και με καμία νομική κατασκευή δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι μπορούν «μεταφερθούν», να ασκηθούν από την Επιτροπή και, αφετέρου, ότι στα πλαίσια του επιμερισμού αρμοδιοτήτων, μεταξύ των Οργάνων του ICAO, του EUROCONTROL, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και των Κρατών-μελών, κάθε Κράτος-μέλος διατηρεί το δικαίωμα να προσδιορίζει την αρμόδια αρχή που θα έχει την ευθύνη για την υλοποίηση «πολιτικών» και αποφάσεων των Οργάνων αυτών στο έδαφός του.

Ο επιμερισμός αρμοδιοτήτων μεταξύ Κρατών-μελών και Επιτροπής έχει κριθεί από το ΔΕΚ:

Στην υπόθεση C-364/92, SAT Fluggesellschaft (Απόφ. ΔΕΚ 19.1.1994, Συλλ. Νομ. 1994) κρίθηκε ότι εθνικές και διεθνείς, εκ του ICAO, δικαιοδοσίες των Κρατών για τον έλεγχο και την αστυνόμευση (“police”) του εναερίου χώρου δεν επηρεάζονται από ρυθμίσεις των Κοινοτικών Κανονισμών και διαφεύγουν του Κοινοτικού ελέγχου (σ. 43).

Σύμφωνα, εξάλλου, με τις Γνωμοδοτήσεις της Νομικής Υπηρεσίας του Συμβουλίου των Ε.Κ. (30.6.2002/9438/2002 και 20.11. 2002/14440/2002), οι ρήτρες επιφύλαξης προσδιορίζουν σε κάθε Κανονισμό τα όρια της Κοινοτικής δράσης και το ουσιαστικό περιεχόμενο των ρυθμίσεων που συνιστούν προνομίες κυριαρχίας ή δοτές διεθνείς δικαιοδοσίες των Κρατών δεν υπάγονται στον έλεγχο του ΔΕΚ.

Ε. Τα λειτουργικά τμήματα του εναερίου χώρου (Functional airspace blocks, FABs)

Ο Κανονισμός για την Οργάνωση και τη Χρήση του εναερίου χώρου προβλέπει το σχεδιασμό «λειτουργικών τμημάτων» (*functional airspace blocks*) εναερίου χώρου που θα αποτελούνται από τμήματα δύο γειτονικών FIRs, τα οποία θα τίθενται, κατόπιν συμφωνίας των Κρατών στα οποία έχει ανατεθεί η ευθύνη εκ του ICAO, υπό ενιαία διαχείριση από μονάδα παροχής υπηρεσιών εναερίου κυκλοφορίας, που θα υποδειχθεί από κοινού από τα δύο γειτονικά Κράτη προς το σκοπό αποτελεσματικότερης διαχείρισης:

(Κανονισμός για την Οργάνωση και τη Χρήση του εναερίου χώρου, άρθρο 5 παρ. 4:)

4. A functional airspace block shall only be established by mutual agreement between all Member States who have responsibility for any part of the airspace included in the block, or by a declaration of one Member State if the airspace included in the block is wholly under its responsibility. The Member State(s) concerned shall only act after having consulted interested parties, including the Commission and the other Member States.

Σχετικές ρυθμίσεις περιλαμβάνει και ο Κανονισμός για την παροχή υπηρεσιών:

(Κανονισμός για την παροχή υπηρεσιών, άρθρο 2 § 3:)

3. In respect of functional airspace blocks that extend across the airspace falling under the responsibility of more than one Member State, the Member States concerned shall conclude an agreement on the supervision provided for in this Article with regard to the air navigation service providers providing services relating to those blocks. Member States may conclude an agreement on the supervision provided for in this Article with regard to the air navigation service provider providing services in a Member State other than that in which the provider has its principal place of operation.

Πρόκειται για ειδική μορφή «ανάθεσης ευθύνης» (*delegation of responsibility*) που προβλέπεται στο Annex 11 της Συμβάσεως του Σικάγου, στο σημ. 2.1.1, όσον αφορά την επίβλεψη λειτουργίας των Υπηρεσιών Εναέριας Κυκλοφορίας, όταν το FAB περιλαμβάνει περισσότερα του ενός FIRs.

Συνεπώς, η εγκαθίδρυση, με διακρατική συμφωνία, FABs είναι σε συμφωνία με τις προβλέψεις των κανονισμών του ICAO (κυρίως το Παράρτημα 11) και την εφαρμογή, στα διεθνή τμήματά τους, των «κανόνων αέρος» (κυρίως του Παραρτήματος 2), βάσει του άρθρου 12 Σύμβασης Σικάγου.

Πράγματι, η «Ενιαία Ευρωπαϊκή Επιτροπή Πληροφόρησης Πτήσεων» (SEFIR) που προβλέπεται από τον Κανονισμό 551/04 να εγκαθιδρυθεί, θα καταλαμβάνει το σύνολο του εναερίου χώρου των FIRs των Κρατών Μελών από το επίπεδο Μηδέν (Zero Level), της διακρίσεως μεταξύ «Κατώτερου Εναερίου Χώρου» (0-285) που θα παρέμενε υπό την δικαιοδοσία των Κρατών βάσει του Κανονισμού 551/04, και του «Ανώτερου Εναερίου Χώρου» (285+), στον οποίο θα εγκαθιδρύονταν τα FABs, καταργηθείσης από τον Κανονισμό 1070/09.

Σχετικά με τα FABs, η κατάργηση της διακρίσεως είναι κρίσιμη δεδομένου ότι μερικές από τις λειτουργίες των υπηρεσιών εναερίου κυκλοφορίας εκτός των FABs βρίσκονται σε στενή συνάρτηση με αρμοδιότητες του πυρήνα της κρατικής κυριαρχίας (ασφάλεια, άμυνα, έλεγχος στρατιωτικών αεροσκαφών)⁷.

Η εγκαθίδρυση και λειτουργία των FABs δεν υπόκεινται στις διαδικασίες τροποποίησης του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Αεροναυτιλίας, δηλαδή πρόταση προς το Περιοχικό Γραφείο Παρισίων του ICAO, Περιοχική Συμφωνία Αεροναυτιλίας στην οποία δεν θα έχει προβληθεί αντίρρηση από Κράτη μέλη της Περιοχής Αεροναυτιλίας Ευρώπης, που δεν είναι μέλη της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, και έγκριση από το Συμβούλιο του ICAO.

Αυτά όμως ισχύουν υπό την προϋπόθεση ότι δια της Συμφωνίας εγκαθίδρυσης FAB - που θα περιλαμβάνει τις Περιοχές Πληροφόρησης Πτήσεων (FIRs) των μετεχόντων στην Συμφωνία Κρατών - δεν επέρχεται τροποποίηση στα εξωτερικά όρια των FIRs - όπως αυτά έχουν εγκριθεί από τον ICAO - και δεν περιλαμβάνονται στην Συμφωνία FAB ρυθμίσεις οργανωτικού χαρακτήρα, όσον αφορά την οργάνωση και λειτουργία των «διευκολύνσεων» (facilities) και «υπηρεσιών» (services), που αποκλίνουν ή συμπληρώνουν το ισχύον Σχέδιο Αεροναυτιλίας (Air Navigation Plan).

Στην τελευταία αυτή περίπτωση, οι αλλαγές μπορούν (might) να υπόκεινται στη διαδικασία τροποποίησης του Σχεδίου Αεροναυτιλίας και θα πρέπει να εξετάζονται κατά περίπτωση.

Και βέβαια, η διακρατική συμφωνία θα πρέπει να πρωτοκολληθεί στον ICAO, βάσει του άρθρου 83 Σύμβασης Σικάγου.

Τρίτο Κράτος μη συμμετέχον σε FAB μπορεί να υποβάλλει παρατηρήσεις συμβουλευτικού χαρακτήρα (recital 19 Κανονισμού 1070). Εξάλλου, σύμφωνα με το νέο άρθρο 9α του Κανονισμού 550, η συνεργασία μεταξύ Κρατών μελών που συμμετέχουν σε FAB μπορεί (may) να περιλαμβάνει αν παρίσταται ανάγκη, και τρίτα Κράτη που συνδέονται με τη λειτουργία του συγκεκριμένου FAB με κάποιας μορφής συμφωνία. Τέλος, σύμφωνα με το νέο άρθρο 9 β του Κανονισμού 550, ο υποδεικνυόμενος από την Επιτροπή «senior coordinator» μπορεί να παρεμβάλλεται για να διευκολύνει τις διαπραγματεύσεις περιλαμβανοντας, ως άνω, και τρίτα κράτη.

7. F. Schubert, «The creation of the SES - the shrinking concept of sovereignty?», A.A.S.L., 2000, 339, «The SES: Controversial aspects of cross-border service provision», Air and Space Law, 2003, 32-49, M. Franklin, «Sovereignty and FABs», Air and Space Law, 2007, 425 επ.

Εντός του 2012 ολοκληρώθηκε η εγκαθίδρυση FABs, με συμφωνίες μεταξύ των Κρατών Μελών στον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Ουρανό.

Σχετικά, μεταξύ των Κρατών: Κύπρου, Μάλτας, Ιταλίας και Ελλάδας υπεγράφη, τον Οκτώβριο του 2012, η Συμφωνία (State Level Agreement) για τη δημιουργία του «BlueMed FAB» (Mediterranean FAB).

ΣΤ. Οι ρυθμίσεις για τους στρατιωτικούς χρήστες

Στα πλαίσια του ΕΕΟ, το άρθρο 4 του Κανονισμού 551/04 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την «οργάνωση και τη χρήση του εναερίου χώρου», όπως διαμορφώθηκε μετά την τροποποίηση που επέφερε ο Κανονισμός 1070/09, προβλέπει την υιοθέτηση από την Επιτροπή ΕΚ «Κανόνων εφαρμογής» (implementing rules), Εκτελεστικού, δηλαδή, Κανονισμού της Επιτροπής, που να περιλαμβάνει κανόνες εναέριας κυκλοφορίας βασισμένους στα «standards» και τις «recommended practices» του ICAO, κυρίως του Παραρτήματος 2 (Rules of the Air) και 11 (Provision of Air Traffic Services) Σύμβασης Σικάγου.

Οι εργασίες της Επιτροπής ΕΟ, σε συνεργασία με το EUROCONTROL, για τη διαμόρφωση «standardized European rules of air» (SERA), κατέληξαν στην υιοθέτηση, μετά από «σύμφωνη γνώμη» της Επιτροπής ΕΟ και δημοσίευση από την Επιτροπή ΕΚ της «Commission Implementing Regulation 923/2012, laying down the common rules of the air and operational provisions regarding services and procedures in air navigation», κανονιστικές ρυθμίσεις, δηλαδή, για κοινούς κανόνες, υπηρεσίες και διαδικασίες εναέριας κυκλοφορίας, κατά μεταφορά (transposition) και προσαρμογή (adaptation) από τα Παραρτήματα 2 και 11.

Ο ορισμός του «ελεγχόμενου» εναερίου χώρου (controlled airspace) δίδεται στο άρθρο 2, σημ. 58 και οι ρυθμίσεις για πτήσεις «GAT» υπό συνθήκες IFR περιλαμβάνονται στα σημ. 5015 επ. του «SERA» και, ειδικότερα, για πτήσεις GAT-IFR σε «controlled airspace», στο σημ. 5020 του SERA, ενώ στο σημ. 8015 του SERA καταγράφεται και η απαίτηση για άδεια (clearance) του Ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας (Air Traffic Control, ATC) για «controlled flights» σε ελεγχόμενο εναέριο χώρο.

Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι για τις πτήσεις GAT-IFR σε μη ελεγχόμενο εναέριο χώρο (non-controlled airspace) απαιτείται (σημ. 5025 SERA) να τηρείται συνεχής επαφή με τον Έλεγχο εναέριας κυκλοφορίας (ATC) αν πετούν σε ζώνες (designated areas) όπου οι υπηρεσίες εναέριας κυκλοφορίας (Air Traffic Services, ATS) έχουν γνωστοποιήσει με NOTAM, και δημοσιεύσει στο AIP, ότι ισχύουν ειδικές απαιτήσεις πτήσεων.

Πρέπει σχετικά να σημειωθεί ότι ο ως άνω Κανονισμός 923/2012 ορίζει για τις VFR πτήσεις των κρατικών αεροσκαφών ότι όταν γίνονται σε περιοχές όπου η αρμόδια Αρχή εναέριας κυκλοφορίας έχει εξαγγείλει ειδικές απαιτήσεις πτήσεων [SERA 5005, σημ.(i)] οφείλουν να διατηρούν συνεχή επαφή με τον Έλεγχο εναέριας κυκλοφορίας (ATC).

Τέλος, ειδική πρόβλεψη υπάρχει (σημ. 3135 SERA) για τις πτήσεις αεροσκαφών σε σχηματισμό (formation flights) γενικότερα και των κρατικών (state), ειδικότερα, σε ελεγχόμενο εναέριο χώρο, όπου ισχύουν ειδικοί όροι που τίθενται από την αρμόδια αρχή ATS.

Οι ρυθμίσεις περί υποχρέωσης για κατάθεση σχεδίου πτήσεως για πτήσεις GAT-IFR και, σε ορισμένες περιπτώσεις, και για πτήσεις GAT-VFR περιλαμβάνονται στο Παράρτημα 2 Σύμβασης Σικάγου (σημ. 3.3.1.2) και αναπαράγονται στον Κανονισμό Επιτροπής ΕΚ 923/2012 (σημ. SERA, σημ. 4001).

Το SERA προβάλλει ιδιαίτερα τις περιπτώσεις διέλευσης αεροσκαφών μέσω διεθνών συνόρων, πτήσεων που υπάγονται σε έλεγχο εναέριας κυκλοφορίας (ATC, controlled flights) και πτήσεων που γίνονται σε περιοχές του FIR όπου η αρμόδια περιοχή έχει εξαγγείλει ειδικές απαιτήσεις πτήσεων (designated areas) ή απαιτείται συντονισμός με τις αρμόδιες υπηρεσίες εναέριας κυκλοφορίας γειτονικών κρατών (διέλευση ορίων FIR).

Ειδικά όσον αφορά την περίπτωση διελεύσεως διεθνών συνόρων, έχει κατατεθεί από τα Κράτη Μέλη ΕΕ κοινά αποδεκτή διαφορά, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Κανονισμού 923/2012, βάσει της οποίας η υποχρέωση για κατάθεση σχεδίου πτήσεως μπορεί να αντικατασταθεί με άλλου είδους γνωστοποίηση της διέλευσης, με διμερή συμφωνία των κρατών (βλ. διαφορά A2-04 στο Supplement του SERA).

Ο Κανονισμός 923/2012 εφαρμόζεται, σύμφωνα με το άρθρο 1, επί όλων των πτήσεων GAT που εισέρχονται ή εξέρχονται από τον εναέριο χώρο της Ε.Ε. ή κινούνται εντός αυτού και, βεβαίως, επί αεροσκαφών που έχουν την εθνικότητα και νηολόγηση Κράτους μέλους της Ε.Ε. , ασχέτως του εναερίου χώρου όπου κινούνται (και εντός της Ε.Ε., σύμφωνα και με το άρθρο 12 Σύμβασης Σικάγου).

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Άγγελος Γιοκάρης γεννήθηκε το 1947 και είναι Καθηγητής Δημοσίου Διεθνούς Δικαίου στη Νομική Σχολή του Εθνικού Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ). Έχει Πτυχίο από το Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου Αθηνών και Διδακτορικό (Doctorat d' Etat) από το Τμήμα Νομικής του Πανεπιστημίου της Rouen. Διδάσκει, Δημόσιο Διεθνές Δίκαιο, Εφαρμογές Δημοσίου Διεθνούς & Ευρωπαϊκού Δικαίου, Διεθνές Ποινικό Δίκαιο, Αεροπορικό Δίκαιο, Δίκαιο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης.

Άλλες ακαδημαϊκές και επαγγελματικές του ενασχολήσεις: Είναι δικηγόρος Αθηνών, Μέλος του Ειδικού Ανώτατου Δικαστηρίου του άρθρου 100 του Συντάγματος, Μέλος πολλών επιτροπών ειδικών του Συμβουλίου της Ευρώπης, της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Eurocontrol και του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού. Επίσης είναι Νομικός Εμπειρογνώμων του Υπουργείου Εξωτερικών και Νομικός Σύμβουλος της Κυπριακής Κυβέρνησης.

Εισαγωγή

Δεν είναι κατάρα ο θάνατος, αλλά ένα αναπόσπαστο κομμάτι του παζλ της ανθρώπινης ύπαρξης εξίσου απαραίτητο με όλα τα άλλα, αλλά σημαντικότερο για την αποκωδικοποίηση της εικόνας που αυτό απεικονίζει.

Για να καταλήξουμε στο συμπέρασμα αυτό που περιγράφει, μάλλον προκλητικά, ο τίτλος (και που προτίθεται να αποτελέσει την μετουσίωση και μετεξέλιξη ενός φιλοσοφικού προβλήματος σε... λογικό)² θα οριστούν οι έννοιες προς και υπό διαπραγμάτευση: ο χρόνος, το τέλος και ο σκοπός. Οι ορισμοί και προσδιορισμοί αποσκοπούν σε κοινά λεκτικά και κυρίως εννοιολογικά εργαλεία. Ακολουθώντας θα αξιολογηθεί η έννοια του *μη χρόνου* με τη συνδρομή της (μεταφυσικής) *αθανασίας* -ως άχρονη κατάσταση- μέσα από την αλληγορία του κόσμου των ιδεών και του μύθου του Σισύφου³ για να συσχετιστεί εννοιολογικά -και πέραν της απλουστευτικής αντίθεσης- ο *χρόνος* με τον *μη χρόνο*. Στη συνέχεια θα συγκριθεί η αντίληψη του ανθρώπου για το θάνατο με αυτή των λοιπών ζώντων, ώστε να εξεταστεί η ανάγνωση της βεβαιότητας του τέλους υπό το πρίσμα της υπό συζήτηση οπτικής του θανάτου και του χρόνου, ως ανθρώπινο πρόνιο. Κλείνοντας τη διαπραγμάτευση και συμπερασματικά αυτής, θα παρουσιαστεί ως προς το ανθρώπινο μέτρο, τι είναι ζωή.

Ορισμοί

Η Γέννηση Του Χρόνου

Τί είναι ο χρόνος;

ή

Γιατί είναι ο χρόνος;

Πόθεν υπάρχει χρόνος;

Στην αρχή υπήρχε το (άπειρο) κενό, ή το (άπειρο) σύμπαν, ή...

εν αρχή ην ο (άπειρος) λόγος...

Το εξ αρχής προϋπάρχον, όποιο κι αν ήταν, είτε με πρόθεση -με την έννοια της επιθυμητής κατάστασης-, είτε τυχαία -με την έννοια της μη προκαθορισμένης επιθυμητής κατάστασης- δημιούργησε², εξ αυτού δημιουργήθηκε, ό,τι υπάρχει, και ο άνθρωπος. Ο άνθρωπος δημιουργήθηκε, όπως όλα τα δημιουργήματα, μετρήσιμος, με αρχή και τέλος - σκοπό³, δημιουργήθηκε πεπερασμένος. Το άπειρο γέννησε το πεπερασμένο. Με άλλα λόγια, πέρα από το προϋπάρχον, ό,τι υπήρξε έκτοτε έχει κοινό παρονομαστή με όλη την δημιουργία, την έννοια του τέλους. Στη δημιουργία ό,τι έχει αρχή έχει και θάνατο, τελειώνει. Ότι έχει αρχή

1. Ευλογία είναι: ο καλός λόγος, ο έπαινος.

2. Δημιουργία = γέννηση, κατασκευή.

3. Στα αρχαία "τέλος" είναι ο "σκοπός".

και τέλος, είναι πεπερασμένο και μετρήσιμο.

Στον άνθρωπο η αίσθηση του αναπόφευκτου τέλους, από τότε που εμφανίζεται αυτή, γεννά την αίσθηση του χρόνου που τρέχει και περνά. Η ζωή του, που έχει αρχή και τέλος είναι πεπερασμένη και μετριέται χρονικά. Έμμεσα (ή όχι και τόσο) η πράξη της δημιουργίας, δημιούργησε μαζί με αυτήν το τέλος - το θάνατο και ο θάνατος γέννησε το χρόνο.

Ο χρόνος και για την ακρίβεια η αίσθηση μας ότι ποτέ δεν είναι αρκετός μας ωθεί να ζήσουμε και να μην αναβάλλουμε. Ζούμε, αγωνιζόμαστε, επαυστατούμε, αναπαράγουμε, φιλοσοφούμε όσο προλαβαίνουμε.

Εάν δεν υπήρχε τέλος - θάνατος, ο χρόνος δεν θα είχε καμία έννοια να μετριέται. Όταν κάτι δεν τελειώνει ποτέ(!) δεν παίζει κανένα ρόλο πόσο έχει παρέλθει ήδη - εάν πέρασαν 10 λεπτά ή δέκα τρισεκατομμύρια χρόνια· άλλωστε ο εναπομένων χρόνος παραμένει άπειρος... ατελείωτος.

Επιπλέον όταν η προοπτική είναι ατελείωτη, η προσπάθεια κάθε είδους είναι ανούσια. Όταν δεν πιέζει ο χρόνος, εάν κάτι το κάνω τώρα ή μετά δεν παίζει ρόλο· εάν δεν το κάνω ποτέ, πάλι δεν αλλάζει, διότι ακόμη και μετά το ποτέ υπάρχει ακόμα άπειρος χρόνος όπου δυνητικά θα μπορούσα να κάνω κάτι. Χάνεται η σκοπιμότητα κάθε είδους.

Εν τέλει, χωρίς χρόνο θα λείπει (προφανώς) η αίσθηση του χρόνου άρα και της διαδοχής, οπότε και η επίτευξη που είναι διαδοχή επιτυχημένων κινήσεων, παύει να υφίσταται. Τα γεγονότα απλά... είναι, αιωρούνται άχρονα και δεν υπάρχει οδός που να συνδέει μία πρότερη κατάσταση με μία μεταγενέστερη (καλύτερη ή δυσμενέστερη), διότι λείπει ο χρόνος· δεν υπάρχει πριν και μετά... δεν υπάρχει καμία αιτία σύνδεσης του πριν με το μετά, δεν υπάρχει καμία σκοπιμότητα.

Χωρίς χρόνο τελικά ου ζεις,
η ζωή είναι αποτέλεσμα του χρόνου,
ο χρόνος γέννημα του θανάτου,
ο θάνατος γέννημα της δημιουργίας.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ > ΘΑΝΑΤΟΣ > ΧΡΟΝΟΣ > ΖΩΗ

Τέλος - Σκοπός

Συνεχίζοντας κατ' αρχάς τον ειρμό - και πέραν του γεγονότος ότι στα αρχαία τέλος είναι ο σκοπός - υπάρχει μία επιπλέον διασύνδεση, εννοιολογική, στην οποία το "τέλος" είναι αιτία και αποτέλεσμα, δuiζει, και το ένα συστατικό του (αποτέλεσμα) είναι ο σκοπός.

Είναι το "τέλος" αιτία, διότι - ως ανωτέρω και - ως ταυτόσημη έννοια, για καθετί έμβιο, με το θάνατο, αιτιάται του χρόνου άρα και κάθε σκοπιμότητας της ζωής. Είναι όμως, ακριβώς επειδή είναι αιτία, και σκοπός. Σκοπός είναι το "happy end", το καλό τέλος, ο ηρωικός θάνατος, ή εξύψωση, ή θέωση, η αναγνώριση κ.ο.κ. Είναι το "τέλος" σκοπός, διότι κατ' αρχάς είναι κατάληξη, διότι

είναι τέλος. Ως τέτοιο, φαντάζομαι ότι, οποιοσδήποτε γνωρίζει ότι το τέλος είναι αναπόφευκτο θέλει (το τέλος) να είναι αυτό που θέλει και όχι όπως προκύψει. Αυτό κυρίως με την έννοια της επιθυμητής κατάστασης όπου επιθυμώ να διάγω κατά το τέλος και όχι ίσως τόσο με τις ακριβείς περιστάσεις αυτού, που άλλωστε είναι αδύνατο ή έστω απίθανο να προβλεφθούν με ακρίβεια. Άρα φροντίζεις (ή θα έπρεπε) να ζεις κάθε στιγμή έτσι όπως θα ήθελες να είναι κατά το τέλος, χωρίς το νέρωμα του πρόσκαιρου συμβιβασμού με την απατηλή υπόσχεση της ανάκαμψης που ίσως δεν έρθει ποτέ, που ίσως δεν έρθει πριν το τέλος.

Η κάθε στιγμή καθορίζεται από τις επιλογές μας, είμαστε οι επιλογές μας, μέχρι το τέλος, και όχι τα αποτελέσματα των πράξεων μας(!) που μόνο αυτά συνήθως βλέπουν οι άλλοι. Ο καθένας τον εαυτό του τις σκοτεινές νύχτες της ψυχής του τον κρίνει όχι από ψευδοτυχαία αποτελέσματα κοινωνικής διάδρασης αλλά από της καθημερινές εσωτερικές αντιπαραθέσεις για την επιλογή του δρόμου της αρετής ή της κακίας, της κάθε μικρής, μεγάλης ή ελάχιστης αρετής και της κάθε μικρής ή μεγαλύτερης κακίας. Αυτό του δίνει ανάστημα και όχι το DNA του.

Η Αθανασία

Ο Κόσμος των Ιδεών του Σπηλαίου

Ο Πλατωνικός κόσμος των ιδεών, ο οποίος αντικατοπτρίζεται στο δικό μας κόσμο -και ενσωματώνεται στο καθ' εικόνα και καθ' ομοίωση του χριστιανισμού- εμπεριέχει εγγενώς, ως εσωτερική αντίφαση, την αντίθεση από τον συγκεκριισμό του άχτιστου με το χτισμένο, του άυλου με το υλικό, του άπειρου με το πεπερασμένο, του άχρονου με το χρονικά περιορισμένο κ.ο.κ. δεδομένου ότι τα πρώτα αποδίδονται στην ιδέα -ή τον Θεό- ενώ τα δεύτερα στο ζώντα αντικατοπτρισμό της -ή την πλάση. Δεν μπορεί να αναφέρεται, λοιπόν, στην ταύτιση ή ομοιότητα όπως τη βλέπουμε σε μία φωτογραφία και δεν μπορεί να αναφέρεται σε ταύτιση ή ομοιότητα μαθηματική όπως αυτή των ομοίων τριγώνων. Αναφέρεται, κατά το μάλλον και ήττον, σε ομοιότητα τύπου εννοιολογικής συγγένειας:

Ένα περιστέρι (η προβολή αυτού από τον κόσμο των ιδεών), είναι χτισμένο, υλικό, πεπερασμένο, χρονικά περιορισμένο, πεθαίνει, σαπίζει κ.ο.κ. Η ιδέα του περιστεριού, Το περιστέρι, η πηγή της ως άνω προβολής, είναι άχτιστο, άυλο, άπειρο, άχρονο, δεν πεθαίνει και ποτέ δεν θα σαπίσει κ.ο.κ.

Για το ζώντα άνθρωπο, η απειρία και αχρονία είναι έννοια ασύμβατη με την ύπαρξη του και αφού η ιδέα είναι άχρονη τότε ως ον, είναι ασύμβατη με τον άνθρωπο διότι με τα δικά μας ανθρώπινα μέτρα ο άπειρος ή άχρονος είναι άσκοπος - με άλλα λόγια αδιανόητος - (όπως άλλωστε και Το περιστέρι, η ιδέα του περιστεριού). Συνάγουμε εξ αυτών ότι το άχτιστο, το άυλο, το άπειρο και το άχρονο... απλά είναι... δεν υφίσταται και δε ζει με την έννοια που εμείς βιώνουμε τη ζωή.

Μετά τη ζωή, μετά το τέλος του χρόνου (μας), στην άχρονη μεταθανάτιο πορεία δεν θα ζούμε· απλά θα υπάρχουμε με κάποιον άλλο τρόπο

αδιανόητο. Εάν αυτό θεωρηθεί αθανασία τότε έχει ως κύρια και απαράβατη προϋπόθεση το θάνατο. Οπότε, όμως, μετά θάνατον δεν μπορεί πλέον να ορίζεται ως αθανασία αλλά ούτε ως ζωή μετά θάνατον, αλλά μόνο ως μετάβαση σε μία κατάσταση που δεν ξέρουμε εάν και πως ο νους μας μπορεί να ανταπεξέλθει... με άλλα λόγια η μετάβαση από το πεπερασμένο στο άπειρο απαιτεί μετουσίωση ή μετάλλαξη του νου, ώστε το άσκοπο του άχρονου να μεταλλαχθεί σε κάτι σκόπιμο. Αυτό μπορεί να αποτελεί την επιδιωκόμενη θέωση(;), και εάν είναι έτσι, εκείνοι που δεν την επιτυγχάνουν μήπως η *τιμωρία* είναι να ζουν στο άχρονο με αμετάλλαχτο το νου; Το καθ' εικόνα και καθ' ομοίωση του σπηλαίου των ιδεών, έχει λοιπόν την έννοια ότι μέσω της *θέωσης* υπάρχει η δυνατότητα να μεταλλαχθείς σε κάτι άχρονο, να γίνεις η ιδέα του ανθρώπου που είσαι και που υπήρξες.

Ο Σίσυφος στην Αιωνιότητα

Η ζωή μπορεί να περιγραφεί ως απολαύσεις (πνευματικές ή σωματικές) που με τη σειρά τους είναι οι πρώτες ύλες των αναμνήσεων, της μνήμης, της μολήθης άρα της αλήθειας. Ζωή είναι ότι αληθινό. Η υπόνοια ότι η ζωή χωρίς το θάνατο δεν είναι αληθινή, ότι δεν εμπεριέχει απόλαυση, περιρρέει διάφορες κοσμοθεωρίες, θρησκείες και μύθους.

Πιο κοντά όμως στη συνειδητοποίηση αυτού, ως ρητή σκέψη και όχι ως υποβόσκουσα προϋπόθεση, είναι φρονώ, ο μύθος του Σισύφου.

Εν συντομία - και για λόγους πληρότητας - περιγράφω ότι ο Σίσυφος θέλησε να υφαρπάξει από τους θεούς το μυστικό της αθανασίας. Συνελήφθη και τιμωρήθηκε κάθε μέρα, αιώνια, να σπρώχνει προς τα πάνω, τον Άδη, έναν βράχο. Η επίτευξη αυτού του τέλους, του σκοπού θα σήμαινε ότι μπορεί να παραμείνει ήσυχος πλέον στον Άδη. Πριν ολοκληρώσει όμως το έργο, ο βράχος διαρκώς, αιώνια, ξανακυλάει στα Τάρταρα και πρέπει να ξεκινήσει από την αρχή.

Στο μύθο αυτό (όπως και σε άλλους) έχουμε να εξάρωνται τέσσερα από τα πέντε στοιχεία της ελληνικής βιοθεωρίας:

κόρον: Νομίζει ότι τα έχει όλα ο Σίσυφος και ότι του λείπει μόνο αυτό που φρονεί ότι τον διαφοροποιεί από τους θεούς, η αθανασία.

ύβριν: Προσπαθεί να υφαρπάξει το μυστικό της αθανασίας.

νέμεσιν: Η σύλληψη του προκαλεί την οργή.

άτην: Απουσιάζει όχι ως έλλειψη, αλλά λόγω της άμεσης και τελικής τιμωρίας στο πλαίσιο της σοβαρότητας της διαπραττόμενης ύβρις.

τίσην: Επιβάλλεται η ποινή

Ο Σίσυφος θέλει την αθανασία που τη θεωρεί δώρο, δεν ήταν κοινωνός της ανωτέρω ανάλυσης, και πίστευε ότι αυτό του λείπει ώστε να εξυψωθεί στο επίπεδο των θεών.

Ήδη τότε, ή περισσότερο τότε, παρανοούσαν το καθ' εικόνα και καθ' ομοίωση. Παραγνώριζαν ή υποτιμούσαν τη διαφορετική φύση του θεϊκού όντως, το οποίο ως άχρονο και άπειρο αντιλαμβάνεται και αλληλεπιδρά διαφορετικά με τη λήθη του

άχρονου χρόνου· με αποτέλεσμα να θεωρεί τους θεούς: αθάνατους ανθρώπους.

Οι θεοί, που εκείνοι ξέρουν, προφανώς, ότι η αθανασία δεν αποτελεί δώρο για τον άνθρωπο και ότι το δώρο τους υπήρξε ο θάνατος! Οργίζονται! Οργίζει τους θεούς η απληστία συνδυσασμένη με την ανοησία αυτού του ανθρώπου. Η απόφαση να τον τιμωρήσουν είναι άμεση και επιλέγουν σημειολογική τιμωρία: Επιβάλλουν στο Σίσυφο την αθανασία, την αχρονία, την άπειρη διάρκεια, τη λήθη, την απουσία τέλους - σκοπού.

Εν Τέλει...

Η έννοια του χρόνου είναι τόσο στενά συνυφασμένη με την ανθρώπινη ζωή και ύπαρξη, που η απουσία της, αποδομεί και αυτήν την έννοια του υπάρχω, σε απλά είμαι, αλλά δεν ζω. Το άχρονο μπορεί και να μην υπάρχει, αφού ως άπειρο δεν είναι μετρήσιμο και στοιχειοθετήσιμο... όποτε όμως, σε φιλοσοφικές και άλλες προσεγγίσεις περιγράφεται, απαιτεί κάποιου είδους μεταμόρφωση, διότι μόνο ως έννοια μπορεί να γίνει αντιληπτό, ενώ ως κατάσταση εκφεύγει της ανθρώπινης λογικής ως ακατάληπτο. Ο άνθρωπος τελικά είναι ανίκανος να ζήσει για πάντα ή ακριβέστερα: ζωή υφίσταται μόνο κατά μήκος του μίτου του χρόνου· αγνοώντας τον χρόνο και αποκλίνοντας από αυτόν -ηθελήμενα ή μη- οδηγείται ο άνθρωπος στη... μη ζωή...

Η Βεβαιότητα του Τέλους

Διαφορά Ανθρώπων - Ζώων

Εάν θεωρήσουμε ότι ο άνθρωπος είναι έλλογο ον και τα υπόλοιπα όντα είναι άλογα, τότε αυτό που διαχωρίζει ανθρώπους και ζώα είναι ο νους απ' όπου πηγάζει και η δημιουργική σκέψη.

Αυτό που με κάποια ασφάλεια μπορούμε να θεωρήσουμε για τα ζώα είναι ότι τους λείπει η φιλοδοξία πέρα από κάποιες πιθανές εκφράσεις της που σχετίζονται με διάφορα ένστικτα. Αυτό μπορούμε να το μεταφράσουμε ως: τα ζώα απλά είναι και ο χρόνος ως προς τυχόν επιδιώξεις δεν έχει επίδραση πάνω τους πέρα από τη γήρανση. Απλά υπάρχω όμως συνεπάγεται ότι είτε ζεις/ υπάρχεις για πάντα ή ότι αγνοείς την έννοια του θανάτου και νομίζεις ότι ζεις/ υπάρχεις αέναα. Άρα η σημαίνουσα διαφορά ανθρώπου και του λοιπού ζωικού βασιλείου είναι η επίγνωση της θνησιμότητας, ως έλλειψη της δημιουργικής σκέψης που προαπαιτείται για τη σύλληψη της ιδέας του τέλους της συνέχειας και του νήματος της ζωής. Φοβούνται όπως δείχνει σαφώς η παρατήρηση την κακοτοπιά, τον τραυματισμό και το θάνατο αλλά μόνο ως κάτι οδυνηρό και όχι με έλλογη μεταφυσική ανησυχία.

Επαγωγικά, η ζωή είναι ανθρώπινο προνόμιο, αποτέλεσμα της καταληπτικής του ανθρώπου ικανότητας, που τον οδηγεί στην κατανόηση του χρόνου. Η ζωή είναι αποτέλεσμα της ανθρώπινης σκέψης και μυαλού... μόνο ο άνθρωπος ξέρει ότι ζει... διότι μόνο εκείνος ξέρει ότι θα πεθάνει.

Το Μεγαλείο ως Αποτέλεσμα της Προοπτικής του Τέλους

- "Γίνεσαι Τούρκος Διάκο μου, τη πίστη σου ν' αλλάξεις;

Να προσκυνάς εις το τζαμί, την εκκλησιά ν' αφήσεις":

Κ' εκείνος τ' αποκρίθηκε και με θυμόν του λέγει:

- "Πάτε κι εσείς κ' η πίστις σας μουρτάτες να χαθείτε.

Εγώ Γραικός γεννήθηκα, Γραικός θέλ' αποθάνω....

...

Τον Διάκο τότε πήρανε και στο σουβλί τον βάλαν.

Ολόρθο τον εστήσανε κι αυτός χαμογελούσε.

"Για δες καιρό που διάλεξε ο χάρος να με πάρει

τώρα π' ανθίζουν τα κλαδιά και βγάζ' η γη χορτάρι".

(Δημοτικό Τραγούδι)

Η προοπτική του τέλους, φέρνει απαρέγκλιτα την ανασκόπηση και τον υπολογισμό, πέτυχα όσα όφειλα ή μπορούσα, θα με θυμούνται και πώς και ποιοι, θα με λιοδορούν ή θα με εξυμνούν;

Σε μικρά τελειώματα όπως λόγου χάρη τυχόν εξετάσεις σπουδαστών, είτε λόγω έμφυτης αναβλητικότητας, είτε λόγω του ρυθμού της καθημερινότητας, το αραίωμα των κόκκων της κλεψύδρας είναι που τροφοδοτεί την ενίσχυση της προσπάθειας πριν το τέλος, έτσι ώστε όταν αυτό έλθει να έχουν επιτευχθεί τα μάλλα.

Αντίστοιχα το μεγάλο τέλος, που караδοκεί ως σπάθη Δαμόκλειος από την αρχή της συνειδητοποίησης της βεβαιότητας του θανάτου είναι το μέτρο που πάνω του όλα συγκρίνονται. Δεδομένου ότι δεν πρόκειται για έξοδο σε αυτοκινητόδρομο που επιλέγουμε εμείς αλλά για έξοδο που μας επιλέγει, δεν θα μπορούσε ο Διάκος να σκεφτεί να ποιεί τη νήσαν και να περιμένει μια άλλη καταλληλότερη. Η σπάθη του τέλους επιβάλλει την εκμετάλλευση των περιστάσεων για την δημιουργία μεγαλείου, ομορφιάς, παραδείγματος, αλήθειας ώστε να αποφευχθεί η λήθη που караδοκεί μετά το τέλος.

Η βεβαιότητα του θανάτου επιβάλλει στον Αχιλλέα να επιλέξει τη συντομότερη ζωή, η οποία όμως θα του δώσει την ευκαιρία η φήμη του να ζήσει αιώνια, διότι και να μην την είχε επιλέξει πάλι θα πέθαινε κάποια στιγμή.

Ως κοινωνικά όντα είμαστε ανταγωνιστικοί και φιλόδοξοι, ξέροντας ότι ο χρόνος είναι περιορισμένος, άνισα κατανεμημένος και επιπλέον δεν ανταγωνιζόμαστε σύγχρονα σε μία αρένα αλλά ασύγχρονα, καθείς ανάλογα με τις δυνατότητες και τον χαρακτήρα του επιδιώκει να αφήσει το σημάδι του όσο πιο καλά μπορεί εντυπωμένο. Ως εκ τούτου μόνο η πλήρως συνειδητοποιημένη και όχι η στρουθοκαμηλίζουσα αντιμετώπιση και αποδοχή της βεβαιότητας του αναπόφευκτου (αλλά όχι απευκταίου) τέλους μπορεί να οδηγήσει σε κάποια και όποια μορφή μεγαλείου.

Γεννήθηκα για να Πεθάνω, δεν Φοβάμαι Τίποτα

Κραυγάζει η λογική και προσπαθεί να συμπαρασύρει το, αδύναμο ηθικά αλλά παντοδύναμο φυσικά, ένστικτο και να εκφράσει, ότι η βεβαιότητα του θανάτου του αφαιρεί κάθε τι δηλητηριώδες και φοβιστικό. Αργά, γρήγορα θα έρθει. Θα έρθει αναπόφευκτα. Υπάρχει ως γνώση και ως υπόσταση για να βοηθήσει να εκπληρώσουμε πιο εύκολα το σκοπό της ύπαρξης μας, τη βελτίωση της δικής μας και των γύρω μας...

Τα αποτελέσματα της αποδοχής των ανωτέρω τα διαβάζουμε, τα βλέπουμε και τα νιώθουμε να συμβαίνουν, σε όλους τους μεγάλους αγώνες του ανθρώπου, σε όλες τις ανακαλύψεις, σε όλες τις Θερμοπύλες και σε όλα τα Μεσολόγγια... Η αποδοχή απελευθερώνει σώμα και πνεύμα και τα καθιστά έτοιμα για μεγαλείο που πηγάζει από την απόρριψη του φόβου για το αυτονόητα αναμενόμενο, ώστε να το απορρίπτει ως ορόσημο και να το συμπεριλαμβάνει στους υπολογισμούς ως αυτό που πραγματικά είναι, μία ψευδοτυχαία συνθήκη, που η πλήρωση της πυροδοτεί την γονιμοποίηση και καρποφορία του φορτίου της κληρονομιάς που ο άνθρωπος, ο καθένας, κατάφερε να μαζέψει για να κληροδοτήσει στον κόσμο.

Το ένστικτο επιβάλλει ως ισχυρότερο φόβο, αυτόν του θανάτου· απορρίπτοντάς τον, δεν φοβάμαι ουσιαστικά τίποτα.

Επίλογος

Πάντων Χρημάτων Μέτρο ο Άνθρωπος (η ανθρώπινη οπτική θεωρώντας δεδομένο τον άνθρωπο)

Τέλος, κλείνοντας, η αναπόφευκτη παραδοχή είναι, ότι άνω όριο της ευθυκρισίας είναι η ίδια μας η φύση και οι περιορισμοί των αισθήσεων και της αντίληψης και ότι τελικά - τόσο απλά - ότι δεν αντιλαμβανόμαστε, αισθανόμαστε ή σκεφτόμαστε, δεν μπορούμε να διανοηθούμε ότι υφίσταται ή είναι...

Κατ' αρχάς, η απόκρυψη της ευλογίας του θανάτου προέκυψε επειδή όλα τα μετράμε πάνω μας και αυτό που μας προκαλεί φόβο, έστω και παράλογο, το απορρίπτουμε ως κακό και άδωρο. Στη συνέχεια όμως, η λογική μας οδηγεί στην πεποίθηση ότι για τη δική μας πεπερασμένη επίγεια ύπαρξη, θεωρώντας τον άνθρωπο, τον εαυτό, δεδομένο, ο θάνατος είναι το δώρο που μας δίνει την δυνατότητα να ζούμε και πέραν αυτού, να αντηχούμε στην αιωνιότητα χωρίς πάραυτα να *τιμωρηθούμε* με αθανασία... Τέλος είμαστε φτιαγμένοι να έχουμε ανάγκη το θάνατο και χωρίς αυτόν η ζωή μας χάνει κάθε έννοια...

Επίμετρο

“Η μοίρα των ανθρώπων είναι ο θάνατος, ενώ η μοίρα των θεών είναι η λήθη”, λέει ο Καραγάτσης στο Γιούνγκερμαν. Προσεγγίζει με αυτό τον τρόπο το: γεννήθηκα για να πεθάνω! Το αντιπαραθέτει επίσης με το: το αιώνιο είναι λησμονιά ...

ή

παίζοντας με την επιλογή των λέξεων: το αιώνιο δεν είναι αλήθεια άρα το αιώνιο είναι λήθη⁴, είναι ψέμα είναι ... ανύπαρκτο.

Γεννήθηκα λοιπόν για να πεθάνω, το νόημα, το επίκεντρο της ζωής είναι ο θάνατος (;) ή ο θάνατος δίνει νόημα στη ζωή; Η ζωή χωρίς το θάνατο θα ήταν μη ούσα, λήθη, ψέμα;

Τί είναι όμως η ζωή;

Ζωή είναι πως μας αντιλαμβάνονται οι γύρω μας.

Ζωή είναι ότι υλικό και μη, δημιουργούμε.

Ζωή είναι ότι με προσπάθεια και αγώνα (ή και από την έλλειψη αυτού) μας συνέβη.

Ζωή είναι όλα αυτά που, μέσω πράξης ή παράλειψης απέκτησαν βάρος ικανό να κατακαθίσουν στη μνήμη ως ανάμνηση - δική μας, άλλων ή συλλογική.

Ζωή είναι ο χρόνος που δεν επιτρέψαμε να εξατμιστεί στην αιωνιότητα της λήθης.

Ζωή είναι η μη-λήθη, είναι η α-λήθεια για το τι μας συνέβη.

Ζωή είναι λοιπόν η αλληλεπίδραση μας με τον πανδαμάτωρα χρόνο και το αποτέλεσμα αυτής.

Ζωή είναι ό,τι φτιάξαμε στον χρόνο που υπήρξαμε, γονιμοποιημένο με το σπέρμα του θανάτου -όταν φεύγουμε- έτσι ώστε να ανθήσει όταν λείπουμε. Αυτό που φτιάξαμε μπορεί να είναι πολύ, λίγο ή καθόλου και τίποτα ... η επιλογή δική μας.

4. Δύο αρνήσεις, ίσον μία κατάφαση: δεν είναι ≠ πρώτη άρνηση, το στερητικό “α” του αλήθεια → δεύτερη άρνηση.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Αντχος Ιωάννης Σαλιάρης ΠΝ, γεννήθηκε στην Αθήνα το 1973. Εισήλθε στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1992 και αποφοίτησε το 1996 ως Σημαιοφόρος ΠΝ. Έχει υπηρετήσει σε ποικίλες θέσεις σε Φρεγάτες τύπου “STANDARD”, στα επιτελεία της Διοικήσεως Φρεγατών και διατέλεσε Κυβερνήτης σε ΤΠΚ τύπου “ΡΟΥΣΣΕΝ”. Έχει φοιτήσει επιτυχώς στα σταδιοδρομικά σχολεία του ΠΝ που προβλέπονται από τον βαθμό του. Έχει παρακολουθήσει σειρά εκπαιδεύσεων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, είναι κάτοχος τίτλων “Master of Science in Electrical Engineering” και “Master of Science in Systems Engineering” και είναι απόφοιτος της Γερμανικής Ακαδημίας Πολέμου. Έχει τιμηθεί με τα Παράσημα και Διαμνημονεύσεις που αντιστοιχούν στα καθήκοντα και στον βαθμό του. Ομιλεί Αγγλικά, Γερμανικά και Γαλλικά. Είναι έγγαμος και έχει δύο παιδιά.

"Βελτιστοποίηση της Διαχείρισης της Μεταπτυχιακής Εκπαίδευσης από την ΠΑ"

του Εργου (ΜΗ) Λημναίου Γεώργιου, σπουδαστή της 14ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ,
με επιμέλεια του Αντχου Νικολαΐδη Θεόφιλου ΠΝ

“Στο κείμενο που ακολουθεί, εκφράζονται οι προσωπικές απόψεις του συντάκτη που σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν επίσημες θέσεις της Σχολής ή των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων”

Εισαγωγή

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας μετασχηματίζει ριζικά τις παραδοσιακές οικονομικές δομές, επιφέροντας καίριες αλλαγές και στη διεξαγωγή του πολέμου. Ταυτόχρονα, παρατηρείται μια παγκόσμια τάση μείωσης των στρατιωτικών δαπανών, που στη χώρα μας είναι εντονότερη λόγω της οικονομικής κρίσης. Οι δύο αυτοί παράγοντες επιβάλλουν τον μετασχηματισμό του Οργανισμού των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ), με αντίστοιχη μετεξέλιξη των δογμάτων και της οργάνωσης και τη βέλτιστη λειτουργία του, από πλευράς κόστους και απόδοσης, που προϋποθέτει τη βέλτιστη αξιοποίηση πόρων, υλικών και μη.

Ένας από τους πολυτιμότερους πόρους που διαθέτουν οι ΕΔ είναι η γνώση του έμψυχου δυναμικού τους και κυρίως η γνώση στους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας. Η γνώση αυτή αποκτάται από πολλαπλές πηγές, μέσω εκπαιδεύσεων ή μέσω πρακτικής ενασχόλησης, με κύριες τις μεταπτυχιακές σπουδές, που υλοποιούνται μέσω της Υπηρεσίας αλλά και με προσωπική πρωτοβουλία.

Η αξιοποίηση των γνώσεων αυτών αλλά και του συνόλου της γνώσης του Οργανισμού των ΕΔ, μπορεί να γίνει με την εφαρμογή της διοικητικής επιστήμης της «Διαχείρισης Γνώσεως» («Knowledge Management»), της επιστήμης δηλαδή που ασχολείται με τη διαμόρφωση κατάλληλου περιβάλλοντος για τη δημιουργία νέας γνώσης και τη διάχυση και βέλτιστη χρησιμοποίηση της υπάρχουσας.

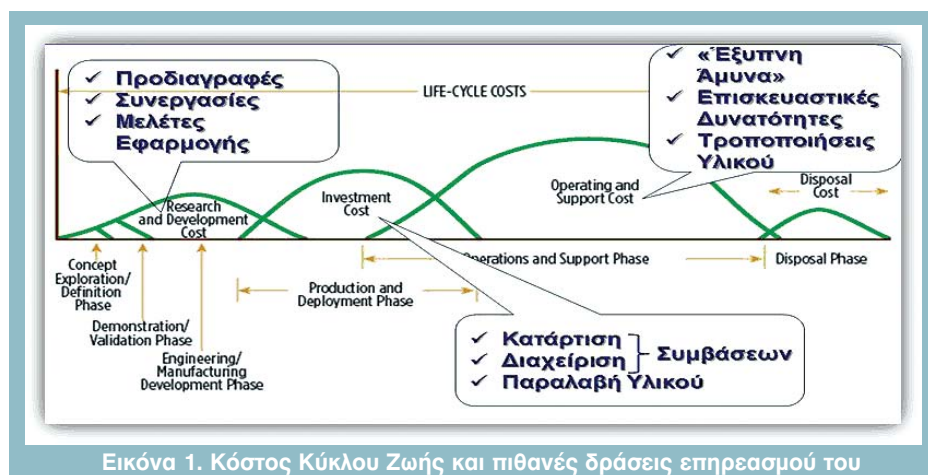
Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι η εξέταση της βέλτιστης αξιοποίησης της γνώσης που προσέρχεται από τις μεταπτυχιακές εκπαιδεύσεις για την κάλυψη των αναγκών της Πολεμικής Αεροπορίας, μέσω της εφαρμογής των αρχών της Διαχείρισης Γνώσης. Συγκεκριμένα θα εξεταστεί η αξιοποίηση των μεταπτυχιακών εκπαιδεύσεων από την πλευρά της Πολεμικής Αεροπορίας (ΠΑ)

Με δεδομένο ότι δεν υπάρχει άμεσος τρόπος επηρεασμού του υπό εξέταση φαινομένου, η επιστημονική προσέγγιση του θέματος γίνεται με μία ποιοτική μέθοδο έρευνας, αυτή της περιπτώσιολογικής μελέτης (case study) και συγκεκριμένα την εφαρμογή της διαχείρισης γνώσεως στην Αμερικανική Πολεμική Αεροπορία (USAF).

1. Επανάσταση της Γνώσης και ΠΑ

Μελέτες του Υπουργείου Άμυνας των ΗΠΑ [National Research Council 2012] και [National Research Council 2014], επισημαίνουν την κρισιμότητα απόκτησης και διατήρησης πρόσβασης σε εργατικό δυναμικό με σημαντικές δεξιότητες στους τομείς της Επιστήμης (Science), της Τεχνολογίας (Technology), της Μηχανικής (Engineering), των Μαθηματικών (Mathematics) και της Διοικητικής επιστήμης (Management), τομείς που έχουν ενοποιηθεί υπό τον αγγλικό όρο STEM+M, για τη διατήρηση της δυνατότητάς του να υπερισχύει σε μελλοντικές συγκρούσεις.

Οι γνώσεις αυτές θεωρούνται θεμελιώδεις για τον τομέα των επιχειρήσεων, καθώς η στρατιωτική στρατηγική και τακτική σκέψη επηρεάζονται βαθιά από τις τεχνολογικές δυνατότητες, κυρίως σε όπλα με έντονο τεχνολογικό χαρακτήρα όπως αυτό της Αεροπορίας. Είναι επομένως πολύ σημαντικό όσοι καθορίζουν αυτές τις στρατηγικές και τακτικές επιλογές να είναι ικανοί να αντιληφθούν τους ουσιώδεις συνδυασμούς τεχνολογιών, επιδράσεων όπλων και δυναμικών ισχύος που επηρεάζουν τα ζητήματα ασφάλειας. Ταυτόχρονα, η γνώση STEM+M αποτελεί τη βάση του τεχνικού τομέα και η σωστή εκμετάλλυσή της καθίσταται επιτακτική λόγω της ανάδειξης νέων επιστημονικών πεδίων αλλά και των περικοπών στους αμυντικούς εξοπλισμούς, που απαιτούν την καινοτομία σε κάθε τομέα του κύκλου Διοικητικής Μέρимνας. Σημεία κλειδιά θα πρέπει να θεωρηθούν ωστόσο οι φάσεις καταγραφής απαιτήσεων και προμήθειας, που συμπεριλαμβάνει τη διαχείριση συμβάσεων και τις διαδικασίες παραλαβής, η φάση λειτουργίας, με ενσωμάτωση καινοτόμων μεθόδων διαχείρισης, όπως η «έξυπνη άμυνα» (Smart Defence) και υποστήριξης, κυρίως σε ότι αφορά την ανάπτυξη επισκευαστικών δυνατοτήτων και την ανάπτυξη συνεργασιών με την εγχώρια βιομηχανία.

Εικόνα 1. Κόστος Κύκλου Ζωής και πιθανές δράσεις επηρεασμού του

Εξετάζοντας την υλοποίηση των μεταπτυχιακών εκπαιδεύσεων και κυρίως την αξιοποίηση των γνώσεων που αυτές προσφέρουν στον οργανισμό της ΠΑ, διαπιστώνεται ότι ο προγραμματισμός τους δεν λαμβάνει υπόψη πλήρως την ήδη υφιστάμενη γνώση. Η τοποθέτηση των εκπαιδευμένων στελεχών στις κατάλληλες θέσεις συμβάλλει βέβαια στην αξιοποίηση των γνώσεών τους, ωστόσο με την απομάκρυνσή τους, που είναι αναπόφευκτη μετά από ορισμένο

χρονικό διάστημα, οι γνώσεις τους παραμένουν αναξιοποίητες. Ταυτόχρονα δεν υφίσταται μέριμνα για την αξιοποίηση των γνώσεων των στελεχών που έχουν ολοκληρώσει μεταπτυχιακές σπουδές με ιδία πρωτοβουλία, ενώ δεν υφίσταται κανένας μηχανισμός αποτίμησης της συμβολής της υπάρχουσας γνώσεως στους στόχους του οργανισμού. Χωρίς την δυνατότητα μέτρησης των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης, η απώλεια γνώσης δεν είναι δυνατό να εκτιμηθεί, καθώς ο προγραμματισμός των εκπαιδεύσεων στηρίζεται περισσότερο στους τίτλους σπουδών και λιγότερο στις πραγματικές δεξιότητες που αποκτούν τα στελέχη μέσω του προγράμματος σπουδών και των πτυχιακών τους εργασιών. Παράλληλα διαπιστώνεται η ύπαρξη προβλημάτων που είναι κοινά για τους περισσότερους στρατιωτικούς οργανισμούς, όπως η διαρροή γνώσης λόγω των αναπόφευκτων μεταθέσεων και της βαθμολογικής εξέλιξης, η συνειδητή επιλογή των στελεχών να μη μεταδώσουν γνώσεις και δεξιότητες που θεωρούν κρίσιμες για την υπηρεσιακή εξέλιξή τους και η συσσώρευση γνώσεως που αποκτήθηκε μέσω εμπειρίας στην κορυφή της βαθμολογικής ή ηλικιακής πυραμίδας, σε μικρό σχετικά αριθμό στελεχών που χάνεται με την αποχώρησή τους από την ενεργό υπηρεσία.

Το σοβαρό πρόβλημα που έχουμε περιγράψει ως τώρα έχει αντιμετωπίσει το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ αλλά και πολλοί οργανισμοί του ιδιωτικού τομέα, μέσω της εφαρμογής της θεωρίας Διαχείρισης Γνώσεως.

2. Διαχείριση Γνώσης

Με τον όρο γνώση, εννοούμε ένα νοητικό σύνολο που αποτελείται από εμπειρία, αξίες, επεξεργασμένες πληροφορίες και γνωστική εξειδίκευση και το οποίο παρέχει ένα νοητικό πλαίσιο για την αξιολόγηση νέων εμπειριών, γεγονότων και πληροφοριών [Davenport and Prusak 2000]. Η γνώση επομένως μπορεί να μας βοηθήσει να ερμηνεύσουμε νέες καταστάσεις και το σημαντικότερο, να μας οδηγήσει σε λήψη αποφάσεων και ανάληψη δράσης.

Η πιο αποδεκτή ταξινόμηση των μορφών της γνώσης, έγινε από τους Νονάκα και Τακεούτσι [Νονάκα, Ι και Τακεούτσι, Χ. 2003], διαχωρίζοντάς τη σε ρητή και άρρητη. Η πρώτη αναφέρεται στη γνώση που μπορεί επίσημα να εκφραστεί μέσω ενός συστήματος συμβόλων. Η μορφή αυτή της γνώσης βρίσκεται σε βιβλία, έγγραφα, θεωρίες, πίνακες και γραφήματα. Αντίθετα η άρρητη γνώση είναι αυτή η οποία δεν μπορεί να διατυπωθεί. Ο όρος αφορά στη γνώση που έχει αποκτηθεί από εμπειρία και πρακτική και συχνά χαρακτηρίζεται ως σύνθετη, αφηρημένη, έμμεση και ανεπεξέργαστη.

Πέρα ωστόσο από το ατομικό επίπεδο, γνώση μπορεί να υπάρξει στο εσωτερικό ενός οργανισμού ή μίας ομάδας. Η γνώση αυτή, που ονομάζεται οργανωσιακή γνώση, προκύπτει κατά κανόνα από την κοινωνικού τύπου ανθρώπινη αλληλεπίδραση και συμβάλλει στην βελτίωση της ατομικής γνώσης, προσθέτοντας δεξιότητες που δεν υπήρχαν πριν σε κανένα μέλος της ομάδας ή βελτιώνοντας τον τρόπο που υλοποιείται κάτι από την ομάδα [Michaelsen, L. and Sweet, M. 2008].

Με τον όρο «Διαχείριση Γνώσης», εννοούμε τον *εκούσιο και συστηματικό συντονισμό των ατόμων, της τεχνολογίας, των διαδικασιών και της δομής ενός οργανισμού, με σκοπό την παραγωγή προστιθέμενης αξίας μέσω της επαναχρησιμοποίησης της γνώσης και της παραγωγής καινοτομίας. Ο συντονισμός αυτός*

επιτυγχάνεται μέσω της δημιουργίας, του διαμοιρασμού και της εφαρμογής της γνώσης καθώς και μέσω προώθησης των πολύτιμων διδαγμάτων (*lessons learned*) και των βέλτιστων πρακτικών (*best practices*) στη μνήμη του οργανισμού με σκοπό την συνεχή οργανωσιακή μάθηση.

Οι άνθρωποι αποτελούν επομένως το κέντρο του όλου εγχειρήματος, καθώς αποτελούν τόσο τους φορείς της γνώσης όσο και τους δημιουργούς της, μέσω των εμπειριών και των ταλέντων τους. Η τεχνολογία είναι υποστηρικτική και παρέχει στην ουσία τα απαραίτητα εργαλεία, κυρίως σε οργανισμούς όπου η άμεση διαπροσωπική επαφή είναι δύσκολη λόγω γεωγραφικής διασποράς. Τέλος, οι διαδικασίες του οργανισμού υπαγορεύουν τον τρόπο λειτουργίας του και συνεπώς είναι κρίσιμες για την απόδοση του συστήματος. Θα πρέπει να επιτρέπουν τον πειραματισμό και να παρέχουν υποστήριξη και ανταμοιβή στους δημιουργούς της γνώσης.

Πρακτικά η εφαρμογή της διαχείρισης γνώσης γίνεται μέσω του λεγόμενου «κύκλου διαχείρισης γνώσης», που αποτελείται από την επαναλαμβανόμενη εφαρμογή τεσσάρων σταδίων: Της δημιουργίας νέας γνώσης με την αλληλεπίδραση των στελεχών του οργανισμού, της αποθήκευσης και ανάκτησης της γνώσεως μετά από επεξεργασία και οργάνωσή της, της μεταφοράς-διαμοιρασμού και τέλος της εφαρμογής της, που εμπεριέχει και την έννοια της εκτίμησης της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας.

Κάθε ένα από τα προαναφερθέντα στάδια απαιτεί τη χρήση μιας μεγάλης ποικιλίας εργαλείων, μεθόδων δηλαδή, που προάγουν την παραγωγή, διάχυση και αποθήκευση/ανάκληση των γνώσεων. Τέτοια είναι οι συνεντεύξεις ειδικών, η μάθηση μέσω παρακολούθησης εργασίας, η μάθηση μέσω ιστορικού (*Lessons Learned*), τα εργαλεία δημιουργίας περιεχομένου, οι κοινότητες πρακτικής (*Communities of Practice- COP*), οι συναντήσεις κοινωνικοποίησης ή καινοτομίας, οι χάρτες γνώσης κ.α. Η επιλογή των εργαλείων που θα χρησιμοποιηθούν εξαρτάται αποκλειστικά από τη φύση της γνώσης που πρόκειται να διαχειριστούμε και τη συγκεκριμένη κατάσταση (φύση και κουλτούρα επιχείρησης, γνωστικό επίπεδο εργαζομένων, ηλικία).

Στη βιβλιογραφία συναντάμε ποικίλα μοντέλα διαχείρισης γνώσης, βοηθητικά δημιουργήματα δηλαδή που προσπαθούν να εξηγήσουν τη λειτουργία της. Η παρούσα εργασία επικεντρώθηκε στα μοντέλα που περιγράφουν πρακτικές μεθόδους διαχείρισης γνώσης, αποτελώντας έναν οδηγό ανάπτυξης τέτοιων συστημάτων, γνωστά και ως «κοινωνικά μοντέλα». Από αυτά, το μοντέλο του Stankosky [DiGiacomo 2003], αποτελεί την πιο πρακτική προσέγγιση, εστιάζοντας στις επιδράσεις, θετικές και αρνητικές, παραγόντων, όπως η ηγεσία, η

κουλτούρα, η μάθηση και η τεχνολογία και επιλέχθηκε να αποτελέσει τον κύριο οδηγό για την εφαρμογή της διαχείρισης γνώσης στην ΠΑ.

2.1 Εφαρμογή Διαχείρισης της Γνώσης στη USAF

Η αξία της διαχείρισης γνώσης έχει αναγνωριστεί από το Υπουργείο Άμυνας των ΗΠΑ, που έθεσε το όραμα δημιουργίας ενός δικτυοκεντρικού επιχειρησιακού περιβάλλοντος βασισμένο στις αρχές διαχείρισης γνώσης επιτρέποντας την αυτονομία κάθε κλάδου στη μέθοδο εφαρμογής.

Σε αντίθεση με άλλους κλάδους, η USAF επέλεξε αρχικά για την υπόψη εφαρμογή, το μοντέλο οργάνωσης «από τη βάση προς την κορυφή». Σε κάθε κύρια διοίκηση αφέθηκε η πρωτοβουλία για ανεξάρτητη εφαρμογή έως ότου η διοίκηση αεροπορικού υλικού (Air Force Material Command) δημιούργησε το κέντρο αριστείας για τη διαχείριση γνώσης (Air Force Centre of Excellence for Knowledge Management) [Marshall 2007], δημιουργώντας και υποστηρίζοντας τη λειτουργία των κύριων εργαλείων διαχείρισης γνώσης.

Το κύριο πληροφοριακό εργαλείο διαχείρισης γνώσης στη USAF είναι η πύλη (portal) «Air Force Knowledge Know» (<https://afkm.wpafb.af.mil>), μέσω της κεντρικής πύλης της USAF «Air Force Portal» (<https://www.my.af.mil>), με ελεγχόμενη πρόσβαση. Οι δυνατότητές του περιλαμβάνουν την αναζήτηση γνώσης μέσω ειδικών μηχανών αναζήτησης και την καταχώρηση ρητής γνώσης μέσω της εφαρμογής Air Force Deskbook. Επιτρέπει επίσης τη δημιουργία κοινοτήτων πρακτικής με διαφορετικά επίπεδα ασφάλειας και την εικονική συζήτηση με ειδικούς για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων προβλημάτων. Τέλος με την οργάνωση Εργαστηρίων (Workshops), παρέχεται η δυνατότητα παροχής εκπαίδευσης σε εξειδικευμένα θέματα.

Υπάρχουν πολλές μελέτες σχετικά με την εφαρμογή της διαχείρισης γνώσης στη USAF, με βάση τις οποίες εντοπίστηκαν τα οφέλη και επισημάνθηκαν σημαντικές αρνητικές επιδράσεις στη διαχείριση γνώσης. Ως ο πιο σημαντικός αρνητικός παράγοντας αναγνωρίστηκε η έλλειψη δέσμευσης από την Ηγεσία. Η έλλειψη θεσμικώς καθορισμένου ρόλου σε συνδυασμό με τις συχνές αλλαγές προσώπων είχε ως αποτέλεσμα να μην υπάρχει ένας σταθερός ισχυρός παράγοντας (Champion) που θα μπορούσε να επηρεάσει αποφασιστικά την εφαρμογή των αρχών της διαχείρισης γνώσης οδηγώντας στην έλλειψη οράματος και πόρων. Σημαντικός παράγοντας ήταν και η έλλειψη ενός μηχανισμού επιβράβευσης των θετικών συμπεριφορών που αποθάρρυνε τη συμμετοχή των στελεχών. Επίσης η στρατηγική επιλογή της ανάπτυξης από τη βάση στην κορυφή είχε σημαντική συνεισφορά στην ευρεία διάδοση των κοινοτήτων πρακτικής και στην αποδοχή του συστήματος από τους χρήστες, ωστόσο οδήγησε στην έλλειψη συντονισμού των προσπαθειών, στην έλλειψη αξιολόγησης της ποιότητας της γνώσης εντός των κοινοτήτων πρακτικής και κυρίως στην απουσία πρακτικής εφαρμογής της γνώσεως που παράγεται σε αυτές. Η έλλειψη πρακτικής αξιοποίησης είναι δε πολύ σημαντική, καθώς οδηγεί σε συνολική απαξίωση του συστήματος διαχείρισης γνώσης, τόσο από την ηγεσία όσο και από τους χρήστες. Παρατηρήθηκε τέλος έλλειψη ακριβούς διαδικασίας μέτρησης, κυρίως οικονομικής, των επιδόσεων στη διαχείριση γνώσης, που δυσκολεύει την αποδοχή του προγράμματος διαχείρισης γνώσης από την ηγεσία καθώς και η έλλειψη ενός μηχανισμού καταγραφής της άρρητης γνώσης.

3. Εφαρμογή Πλαισίου Διαχείρισης Γνώσης στην ΠΑ και Αξιολόγηση της Εφαρμογής Διαχείρισης Γνώσης

Η ΠΑ εφαρμόζει ήδη σημαντικό κομμάτι των διαδικασιών διαχείρισης γνώσης, χωρίς ωστόσο να υπάρχει ρητή αναφορά στη διαχείριση αυτή. Παραδείγματα βρίσκονται σε ολόκληρο το φάσμα της λειτουργίας της, από την εκπαίδευση, σημαντικό τμήμα της οποίας αποτελεί η εκπαίδευση στην πράξη (On the Job Training - OJT), μια μέθοδος μεταφοράς άρρητης γνώσης, έως την οργάνωση ομάδων εργασίας, που αποτελεί μια μορφή κοινότητας πρακτικής. Η εξαγωγή και εκμετάλλευση επιχειρησιακών διδαγμάτων («Leasson's Learned») και οι αναφορές κριτικής («After Action Reviews»), αποτελούν ουσιαστικά μεθόδους μετάδοσης/διάχυσης γνώσης. Πιο οργανωμένες προσπάθειες είναι το σύστημα ποιοτικού ελέγχου και το σύστημα Ασφάλειας Πτήσεων και Εδάφους, το οποίο επικεντρώνεται στη διαχείριση της σχετικής με την ασφάλεια γνώσης και διαθέτει το σύνολο σχεδόν των στοιχείων που περιλαμβάνει ένα τυπικό σύστημα διαχείρισης γνώσης. Οι προσπάθειες αυτές ωστόσο είναι αποσπασματικές ή απευθύνονται σε πολύ περιορισμένους τομείς. Ταυτόχρονα, η καθημερινή λειτουργία του οργανισμού υποστηρίζεται από εργαλεία πληροφορικής που θα μπορούσαν μεν να αποτελέσουν την κύρια υποδομή για την εφαρμογή ενός συστήματος διαχείρισης γνώσης, ωστόσο σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν από μόνα τους ένα τέτοιο σύστημα.

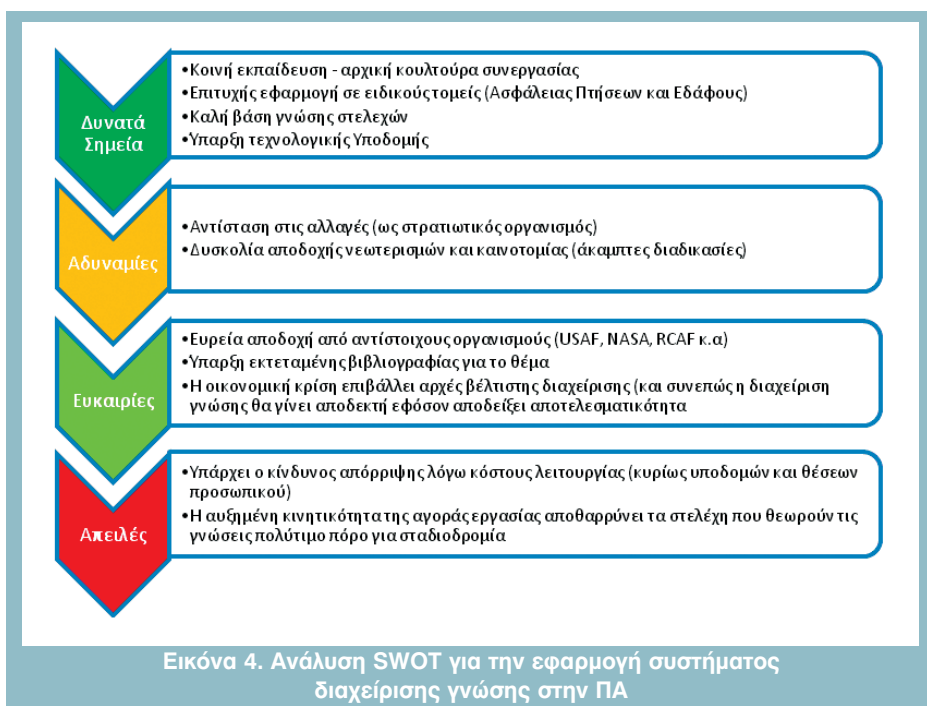
Αντίθετα, πολλά συμπτώματα καταδεικνύουν σημαντικές ελλείψεις στη διαχείριση γνώσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η δυσκολία διατήρησης των δυνατοτήτων εργοστασιακής συντήρησης, ενώ είναι συχνή η αίσθηση της ελλιπούς αξιοποίησης των γνώσεων των στελεχών. Επίσης, απουσιάζει κάποιος «χάρτης γνώσης», που να είναι ευρέως διαθέσιμος, επιτρέποντας την άμεση συνεργασία μεταξύ των στελεχών, ενώ πολύ συχνά η γνώση αντιμετωπίζεται ως πολύτιμος πόρος για την σταδιοδρομική εξέλιξή τους και λείπει η κουλτούρα συστηματικής διάχυσης των γνώσεων και δεξιοτήτων.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά επιβεβαιώθηκαν με την εφαρμογή του μοντέλου ωριμότητας της εταιρείας SIEMENS [Ehms and Langen 2002] με τη χρήση μη δομημένων συνεντεύξεων με αξιωματικούς της ΠΑ, βάση των οποίων βαθμολογήθηκαν οι τομείς διαχείρισης γνώσης σε αυτή (Εικόνα 3). Όπως διαπιστώθηκε, το έμπυχο υλικό διαθέτει τις κατάλληλες ιδιότητες (θέληση για δια βίου μάθηση, διάθεση προσφοράς, κατάρτιση/γνώσεις) και υπάρχουν τόσο οι τεχνολογικές υποδομές (δίκτυα πληροφορικής και εφαρμογές) αλλά και κάποιες δομές γνώσης (καταθετήρια εγγράφων, βιβλιοθήκες). Παρόλα αυτά, δεν έχει καταρτιστεί συγκεκριμένη στρατηγική αλλά ούτε και οι απαραίτητες διαδικασίες.

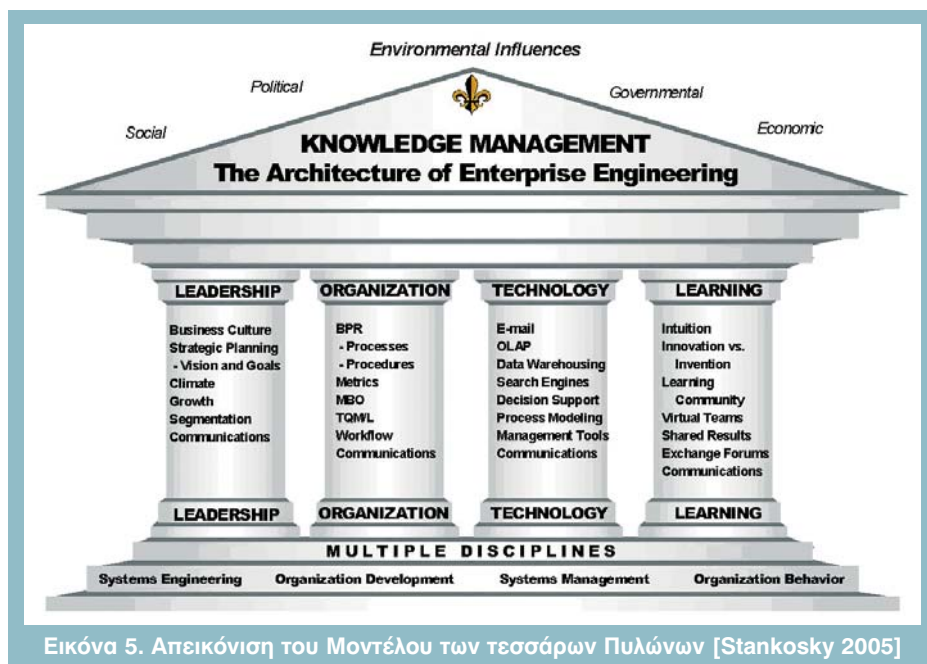
3.1 Ανάλυση SWOT για τη Διαχείριση Γνώσης στην ΠΑ

Για τον καθορισμό των παραγόντων που ενδέχεται να επηρεάσουν την ανάληψη ενός εγχειρήματος ανάπτυξης ενός συστήματος διαχείρισης γνώσης στην ΠΑ; εφαρμόστηκε η ανάλυση SWOT (Εικόνα 4). Με βάση την ανάλυση αυτή, ο οργανισμός της ΠΑ διαθέτει ως δυνατά σημεία την ομοιογένειά του, λόγω κοινής εκπαίδευσης και τρόπου λειτουργίας κυρίως στις μάχιμες Μονάδες (και λιγότερο στα επιτελεία) και την πολύ καλή ποιότητα των στελεχών του. Η ύπαρξη επαρκούς τεχνολογικής υποδομής και η επιτυχής εφαρμογή των βασικών αρχών της διαχείρισης γνώσης σε εξειδικευμένους τομείς αποτελούν επίσης σημαντικά θετικά σημεία. Η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαχείρισης γνώσης αναμένεται ωστόσο να συναντήσει δυσκολίες που σχετίζονται κυρίως με την αντίσταση στις αλλαγές και την δυσκολία αποδοχής καινοτομιών (μετά την παραγωγή νέας γνώσης) λόγω των άκαμπτων διαδικασιών, διαπίστωση κοινή για όλους σχεδόν τους στρατιωτικούς οργανισμούς. Ο κύριος εξωτερικός παράγοντας που αναμένεται να επηρεάσει την εφαρμογή ενός τέτοιου συστήματος, θετικά ή αρνητικά, είναι η οικονομική κρίση. Το είδος της επίδρασης, σχετίζεται άμεσα με την δυνατότητα ποσοτικής μέτρησης των αποτελεσμάτων της διαχείρισης γνώσης στον οργανισμό και την αποτελεσματική υποστήριξή του προς την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία.

3.2 Ανάπτυξη Πλαισίου Διαχείρισης Γνώσης στην ΠΑ

Το προτεινόμενο πλαίσιο διαχείρισης γνώσης για την ΠΑ, βασίζεται στο μοντέλο των τεσσάρων πυλώνων (Four Pillars) που αναπτύχθηκε από τον Skankosky [Stankosky 2005]. Περιλαμβάνει τέσσερις τομείς που αποτελούν τους κεντρικούς πυλώνες ανάπτυξης και παρεμβάσεις σε όλους είναι απαραίτητες για την ολοκληρωμένη εφαρμογή του (Εικόνα 5).

Εικόνα 5. Απεικόνιση του Μοντέλου των τεσσάρων Πυλώνων [Stankosky 2005]

Η Ηγεσία (Leadership) αποτελεί τον σημαντικότερο πυλώνα και περιλαμβάνει την θέσπιση ξεκάθਾਰου στρατηγικού σχεδιασμού. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι η διαχείριση της γνώσης δεν είναι αυτοσκοπός αλλά υπάρχει για να εξυπηρετήσει τους στόχους του ίδιου του οργανισμού. Είναι κρίσιμος επομένως ο καθορισμός της πολιτικής διαχείρισης γνώσης, ώστε αυτή να ευθυγραμμιστεί με το όραμα και τους στόχους του οργανισμού και κάτι τέτοιο δεν μπορεί παρά να εφαρμοστεί με βάση το μοντέλο από την κορυφή προς τη βάση. Απαιτείται επομένως η ίδρυση ανεξάρτητου τμήματος (Κέντρου Διαχείρισης Γνώσης), κατάλληλα στελεχωμένου και σε υψηλό επίπεδο, στα πρότυπα του Κέντρου Ασφάλειας Πτήσεων και Εδάφους με αρμοδιότητα τον καθορισμό πολιτικής, τον εντοπισμό πεδίων εφαρμογής της διαχείρισης γνώσης, τη θέσπιση ξεκάθαρων και μετρήσιμων στόχων και τη διαμόρφωση της κατάλληλης κουλτούρας. Παράλληλα το κέντρο αυτό θα αποτελεί τον φορέα που θα εκφράζει τη ρητή δέσμευση της ηγεσίας και θα προάγει το αντικείμενο της διαχείρισης γνώσης στον οργανισμό, ενώ ο διοικητής του θα έχει τον ρόλο του «Champion» του οργανισμού στον συγκεκριμένο τομέα.

Η Οργάνωση (Organization), δηλαδή η θέσπιση κανόνων και διαδικασιών, είναι επίσης κρίσιμη για τη λειτουργία του συστήματος, κυρίως σε ότι αφορά στην παραγωγή νέας γνώσης και φυσικά στην εφαρμογή της. Διαδικασίες πρέπει να θεσπιστούν για την εφαρμογή της γνώσης, τον χειρισμό των κοινοτήτων πρακτικής και την επιλογή της γνώσης προς εφαρμογή, αλλά και για τη διαχείριση των φορέων της γνώσης, δηλαδή των στελεχών του οργανισμού, εξασφαλίζοντας τη σύνδεση της διαχείρισης γνώσης με εργαλεία αξιοποίησης ανθρώπινου δυναμικού.

Η Τεχνολογία (Technology) παρέχει την υποδομή για την υποστήριξη της διαχείρισης γνώσης εντός του οργανισμού. Με δεδομένο ότι η ΠΑ είναι ένας

αποκεντρωμένος οργανισμός, η ύπαρξη επαρκούς τεχνολογικής υποδομής που να παρέχει τη δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας και συνεργασίας είναι απαραίτητη. Όπως προαναφέρθηκε, η απαραίτητη υποδομή δικτύωσης υπάρχει ήδη, έως ένα βαθμό τουλάχιστον και μπορεί να αποτελέσει τη βάση ανάπτυξης του συστήματος, με τη σχεδίαση ειδικής πύλης στα πρότυπα της USAF. Παράλληλα θα πρέπει να προστεθούν εφαρμογές που θεωρούνται κρίσιμες για την επιτυχία της διαχείρισης γνώσης επιτρέποντας την άμεση συνεργασία μεταξύ των στελεχών, με πιο σημαντική τον «χάρτη γνώσης», ένα είδος οδηγού, που συνδέει όλα τα στελέχη με τις γνώσεις, δεξιότητες και εξειδικεύσεις/εμπειρίες που διαθέτουν. Ιδιαίτερα σημαντικό επίσης είναι και το λογισμικό που επιτρέπει τη λειτουργία και τη διαχείριση των κοινοτήτων πρακτικής, που αποτελούν και τα κύρια μέσα αλληλεπίδρασης και παραγωγής νέας γνώσης.

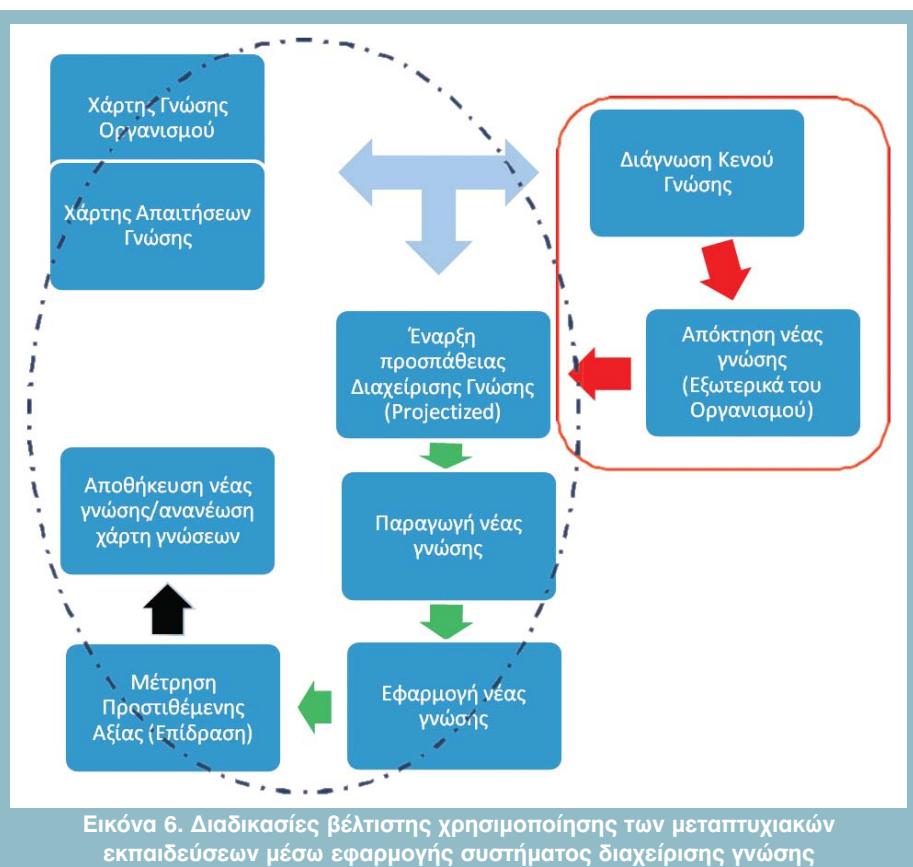
Το σημείο κλειδί ωστόσο για την επιτυχία των στόχων του συστήματος είναι η συμμετοχή των στελεχών του οργανισμού. Ο πυλώνας της Μάθησης (Learning) αντιπροσωπεύει τη συνεχή διαδικασία παραγωγής νέας γνώσης και δεξιοτήτων μέσω της μελέτης, της ενασχόλησης και της αλληλεπίδρασης και σε αντίθεση με τους προηγούμενους πυλώνες πρέπει να διαμορφωθεί από τη βάση, με πρωτοβουλία των στελεχών που θα επιλέξουν να αναλάβουν ενεργό ρόλο στο σύστημα. Η διαμόρφωση κατάλληλης κουλτούρας και το παράδειγμα της ηγεσίας θα είναι βέβαια ο καταλύτης σ' αυτή την προσπάθεια μαζί με το ήθος και την κατάρτιση των στελεχών.

3.3 Οδικός Χάρτης για την Εφαρμογή της Διαχείρισης Γνώσης

Με δεδομένη την ύπαρξη, ως κύριου εξωτερικού παράγοντα για την επιτυχία του εγχειρήματος, της οικονομικής κρίσης, θεωρείται απαραίτητη η σταδιακή εισαγωγή έργων διαχείρισης γνώσης σε συγκεκριμένα πεδία και με συγκεκριμένους και μετρήσιμους στόχους, με σκοπό την επίδειξη πραγματικού οφέλους και την αποδοχή από την πολιτική και στρατιωτική ηγεσία.

Σε ότι αφορά στη βελτιστοποίηση των μεταπτυχιακών εκπαιδεύσεων, αυτή μπορεί να επιτευχθεί μέσα στο πλαίσιο που προαναφέρθηκε, καθώς τα στελέχη με βάση τη γνώση που διαθέτουν, ανεξάρτητα των θέσεων που στελεχώνουν, θα ενθαρρύνονται να συνεισφέρουν στις προσπάθειες της ΠΑ. Κίνητρό τους θα αποτελεί η αναγνώριση και οι δράσεις επιβράβευσης αλλά και η επιπρόσθετη εξειδίκευση μέσω της συλλογικής μάθησης.

Επιπρόσθετα, ο προγραμματισμός των μεταπτυχιακών εκπαιδεύσεων θα μπορούσε να βελτιστοποιηθεί εντασσόμενος στο πλαίσιο διαχείρισης γνώσης (Εικόνα 6). Συγκεκριμένα, ο σχεδιασμός θα βασίζεται στις απαιτήσεις γνώσης του οργανισμού, που συνδέονται άμεσα με τις επιδιώξεις του, ένα συγκεκριμένο πεδίο δηλαδή, στο οποίο ο οργανισμός προσδοκεί την επίτευξη προστιθέμενης αξίας. Η σύγκριση των απαιτήσεων αυτών (Χάρτης Απαιτήσεων) με τον Χάρτη Γνώσης του οργανισμού θα υποδεικνύει τυχόν απαιτήσεις εισαγωγής νέας γνώσης εξωτερικά του οργανισμού μέσω εκπαιδεύσεων. Σε περίπτωση που η υπάρχουσα γνώση επαρκεί ή εφόσον ολοκληρωθεί η εισαγωγή γνώσης, η κύρια διαδικασία διαχείρισης γνώσης στο αναγνωρισμένο πεδίο λειτουργίας θα μπορεί να ξεκινήσει. Ο κύκλος της διαχείρισης γνώσης θα ολοκληρώνεται με την εφαρμογή της, την μέτρηση της προστιθέμενης αξίας, την αποθήκευση της νέας γνώσης και την ανανέωση του Χάρτη Γνώσεως του οργανισμού.

4. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, διαπιστώνεται ότι η γνώση που αποκτάται από την υλοποίηση των μεταπτυχιακών εκπαιδεύσεων δεν αξιοποιείται πλήρως. Από τη μελέτη της βιβλιογραφίας αλλά και την πρακτική μελέτη εφαρμογή της USAF, διαφαίνεται ότι ένα σύστημα διαχείρισης γνώσης μπορεί να βοηθήσει την ΠΑ να αντιμετωπίσει τις μελλοντικές προκλήσεις, βελτιστοποιώντας ειδικότερα την εκμετάλλευση της υπάρχουσας γνώσης και κυρίως της γνώσης αυτής που συνάδει με τις επιδιώξεις και τους στόχους της.

Για τον σκοπό αυτό, προτάθηκε ένα τέτοιο σύστημα βασισμένο στο κοινωνικό μοντέλο διαχείρισης γνώσης του Stankosky. Η μελέτη περιπτώσεως της USAF υποδεικνύει, ως κυριότερες προϋποθέσεις για την επιτυχία του εγχειρήματος, την ύπαρξη θεσμικά κατοχυρωμένης υποστήριξης από την Ηγεσία, την ατομική πρωτοβουλία και κυρίως την εφαρμογή της παραγόμενης γνώσης. Κύριο συμπέρασμα της εργασίας είναι ότι το υπόψη πλαίσιο δύναται να οδηγήσει στη βελτιστοποίηση των μεταπτυχιακών εκπαιδεύσεων δρώντας σε δύο βασικούς άξονες:

Ο πρώτος, αφορά στην εκμετάλλευση της υφιστάμενης στον οργανισμό γνώσης. Διαμορφώνοντας κουλτούρα συνεργασίας και συνεχούς μάθησης και παρέχοντας τα κατάλληλα τεχνολογικά και διαδικαστικά εργαλεία, προάγεται η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών, η παραγωγή νέων καινοτόμων λύσεων και η αξιοποίηση των γνώσεων των στελεχών, συνεισφέροντας ταυτόχρονα στις προοπτικές του οργανισμού.

Ο δεύτερος άξονας αφορά στη διαμόρφωση συνθηκών για τη βελτίωση του προγραμματισμού των μεταπτυχιακών εκπαιδεύσεων. Με τη χρήση εργαλείων όπως ο Χάρτης Γνώσης και ο Χάρτης Απαιτήσεων Γνώσης και τον καθορισμό σαφών στρατηγικών επιλογών, καθίσταται δυνατός ο εντοπισμός κενών στις υφιστάμενες γνώσεις του οργανισμού, σε επίπεδο συγκεκριμένων δεξιοτήτων και όχι αφηρημένων τίτλων σπουδών. Ταυτόχρονα, με τη θέσπιση μετρήσιμων στόχων που αφορούν στα πεδία εφαρμογής της αποκτούμενης γνώσης, επιτυγχάνεται η αποτίμηση της προστιθέμενης αξίας των υλοποιημένων εκπαιδεύσεων.

Μελετώντας τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στο περιβάλλον του οργανισμού της ΠΑ, διαπιστώθηκε η αναγκαιότητα σταδιακής και στοχευμένης εισαγωγής του πλαισίου διαχείρισης γνώσης σε αυτή, με την επιλογή συγκεκριμένων πεδίων εφαρμογής σύμφωνων με τις επιδιώξεις και τους στόχους της και με τον καθορισμό μετρήσιμων κριτηρίων επιτυχίας.

Η «Διαχείριση Γνώσης», μπορεί λοιπόν να οδηγήσει στη βέλτιστη αξιοποίηση των μεταπτυχιακών εκπαιδεύσεων στην ΠΑ. Το υπό εξέταση πλαίσιο είναι ωστόσο πολύ ευρύτερο καθώς μπορεί να μετασχηματίσει ουσιαστικά το σύνολο των ΕΔ, παρέχοντας ουσιαστικές λύσεις στα προβλήματα διαρροής γνώσης που είναι εν γένη κοινά. Ο τελικός στόχος θα μπορούσε να είναι η μετεξέλιξη των ΕΔ σε μαθησιακό οργανισμό, οργανισμό δηλαδή που δίνει έμφαση στη δημιουργία και εφαρμογή καινοτομίας. Είναι θέμα αλλαγής νοοτροπίας και κουλτούρας από τα κάτω στρώματα μέχρι και τα ανώτατα. Είναι όμως και μια αλλαγή επιτακτική, πριν οι εξελίξεις επιβάλλουν μια αναγκαστική και ίσως οδυνηρή προσαρμογή.

Βιβλιογραφία

Dalkir, Kimiz. 2013. Knowledge Management in Theory and Practice. USA: Elsevier.

Νονάκα, Ι και Τακεούτσι, Χ. 2003. Η επιχείρηση της γνώσης. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.

National Research Council. 2012. Assuring the U.S. Department of Defence a Strong Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM) Workforce. USA: National Academy of Science.

Davenport ,T. and Prusak, L. 2000. Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know. Quoted in Marshall, T: A Comparative Assessment of Knowledge Management Leadership Approaches within the Department of Defence. Air Force Institute of Technology.

National Research Council. 2014. Review of Specialized Degree-Granting Graduate Programs of the Department of Defence in Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM) and Management. USA: National Academy of Science.

Marshall, Tommy. 2007. A Comparative Assessment of Knowledge Management Leadership Approaches within the Department of Defence. Ohio: Air Force Institute of Technology.

DiGiacomo, Joseph. 2003. Implementing knowledge management as a strategic initiative. Monterey: Dudley Knox Library/Naval Postgraduate School.

Stankosky, M. 2005. Advances in Knowledge Management: University Research Towards an Academic Discipline. Quoted in Stankosky, M. (editor): Creating the Discipline of Knowledge Management. USA: Elsevier.

Ehms, K. and Langen, M. 2002. "Holistic Development of Knowledge Management with KMMM". Siemens AG, http://www.knowledgeboard.com/doclibrary/knowledgeboard/kmmm_article_siemens_2002.pdf (Πρόσβαση στις 24 Απρ 2017)

Michaelsen, L. and Sweet, M. 2008. The Essential Elements of Team-Based Learning. New Directions for Teaching and Learning 116:7-27.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Επγος (ΜΗ) Γεώργιος Λημναίος γεννήθηκε στην Πέτρα Λέσβου και εισήλθε στη Σχολή Ικάρων το 1992. Αποφοίτησε το 1996 ονομασθείς Ανθυποσμηναγός. Παρακολούθησε όλα τα προβλεπόμενα σχολεία της ειδικότητάς του και μεταξύ άλλων είναι απόφοιτος της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ), της Σχολής Διοίκησης και Επιτελών (ΣΔΙΕΠ) καθώς και της εκπαίδευσης Τεχνικού Συμβούλου Ηλεκτρονικών Συστημάτων του Α/Φ F-16 Blk 52+, στο Fort Worth των ΗΠΑ.

Υπηρέτησε ως Διοικητής Σμήνους Συντήρησης Α/Φ, Αρχιμηχανικός Ground Control Approach Radar και Τμηματάρχης Ποιοτικού Ελέγχου σε μονάδα Α/Φ A-7 και F-16, ως επιτελής της Διεύθυνσης Υποστήριξης Α/Φ και της Διεύθυνσης Εξοπλιστικών Προγραμμάτων του ΓΕΑ, καθώς και ως χειριστής συμβάσεων στη Γενική Διεύθυνση Αμυντικών Εξοπλισμών και Επενδύσεων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Αυτή τη στιγμή υπηρετεί ως Δντης Υποστήριξης στην Υπηρεσία Διακριβώσεων (ΥΠΗΔ).

Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στο αντικείμενο του Ηλεκτρονικού Μηχανικού και Μηχανικού Υπολογιστών του Πολυτεχνείου Κρήτης και στο αντικείμενο του Ηλεκτρολόγου και Ηλεκτρονικού Μηχανικού του Loughborough University, του Ηνωμένου Βασιλείου. Του έχουν απονεμηθεί όλα τα προβλεπόμενα για το βαθμό του μετάρλλια, παράσημα και διαμνημονεύσεις. Ομιλεί άριστα την αγγλική και έχει καλή γνώση της ιταλικής. Είναι έγγαμος με δύο παιδιά.

"Η Ελληνική Ηγεσία στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο"

του Ανχη (ΠΖ) Γεώργιου Κωστή, Σπουδαστή της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

"Στο κείμενο που ακολουθεί, εκφράζονται οι προσωπικές απόψεις του συντάκτη που σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν επίσημες θέσεις της Σχολής ή των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων"

*Για αυτούς που θαυμάζουν,
αυτοί που θαυμάζουμε!"*

Εισαγωγή

100 χρόνια έχουν διανυθεί από την εποχή στη οποία η Ελληνική Ηγεσία με τις ελάχιστες δυνατές θυσίες, παραδεκτή για τη συμβολή της και την ανωτερότητα της από τους συμμάχους της, κάθισε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με τους νικητές, εικόνα 5 απαιτώντας εδάφη που σχεδόν πλησίαζαν τη Μεγάλη Ιδέα και πέτυχε μια Ελλάδα, έστω και για λίγο, μεγαλύτερη από ποτέ στη σύγχρονη Ιστορία της.

Εικόνα 1. Ελληνικό τμήμα στη παρέλαση των συμμάχων στην Γαλλία

1. Αποτέλεσμα συνεντεύξεων, στο πλαίσιο διδακτορικής διατριβής, δείχνει ότι τα πρότυπα των τελευταίων εν ζωή πολεμιστών αξιωματικών, οι οποίοι έχτισαν τις προϋποθέσεις της πολύχρονης ειρήνης με τις θυσίες τους, που απολαμβάνει ο σύγχρονος Έλληνας, ήταν εκείνα όπως αναδείχτηκαν και διακρίθηκαν στον στρατιωτικό χώρο του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου (Α΄ Π.Π). Κρίθηκε σκόπιμο να αφιερωθεί σε εκείνους, οι οποίοι ανεξάρτητα από τις ταμπέλες, που η πολιτική συγκυρία και οι διάφορες εκδοχές της ιστορίας τους έδωσε, αποτέλεσαν πρότυπα για την γενιά, η οποία αποτελεί τα δικά μας πρότυπα.

Δυστυχώς σήμερα, η έλλειψη της αυτοψίας, οι αντιθετικές μαρτυρίες και δηλώσεις, αποπροσανατολίζουν την προσπάθεια εύρεσης της αλήθειας σε ποικίλα ζητήματα, ενώ οι περισσότεροι μελετητές τελικά, σκόπιμα ή ασυνείδητα, ακόμη και χρόνια μετά, πολώνονται. Οπότε είναι ευνόητο, ότι η μελέτη μιας έννοιας σαν και αυτή της ηγεσίας την συγκεκριμένη περίοδο, θα πρέπει να φιλτραριστεί χωροχρονικά, αν θέλει να είναι ρεαλιστική, και αφού υποβληθεί σε αφαιρέσεις, να προβεί σε κάποια αμφισβητούμενα αποτελέσματα. Αν όμως επιτευχθεί η προσέγγιση αυτού του τόσο παλιού και τόσο νέου φαινομένου στην επιτυχημένη αυτή περίοδο, ίσως η ιστορία πετύχει τον ρόλο της. Τότε η γνώση του παρελθόντος καταφέρει να διορθώσει ευκολότερα τους ανθρώπους, να μετατραπεί σε αρωγό της πιο σωστής παιδείας και προπόνησης για δράση², αφού η μνήμη των συμφορών διδάσκει με τρόπο μοναδικά χειροπιαστό. (Πολύβιος 2012, 6)

Ηγεσία στον Α΄ Π.Π

Από οποιαδήποτε πλευρά και αν εξεταστούν τα πραγματικά αίτια του Μεγάλου Πολέμου, καταλήγουν σε παρεμφερή συμπεράσματα. Κοινωνικές ζυμώσεις, μιλιταρισμός, ιμπεριαλισμός, «φιγουράρουν» ως νοητικοί γρίφοι, ενώ απαντήσεις σε ερωτήματα του τύπου: «γιατί έγινε αυτός ο πόλεμος;» γράφουν σελίδες ιστορίας. Δύο όμως ζητήματα αποτελούν τον κοινό τόπο των περισσότερων ερευνητών. Το πρώτο είναι ότι όλα ξεκινάνε από τα Βαλκάνια, τα οποία λόγω γεωπολιτικής θέσης, αποτελούσαν την γέφυρα μεταξύ Δύσης - Εγγύς ανατολής και όλες οι μεγάλες δυνάμεις επιθυμούσαν επιρροή στην υπό διάλυση Οθωμανική Αυτοκρατορία. Το δεύτερο είναι ότι οι πολιτικοί ηγέτες της εποχής, έδειξαν μια εγκληματική αδυναμία διαχείρισης της κρίσης. Μια αδυναμία πραγματικής και ηθικής ηγεσίας, αφού άνθρωποι με εξουσία, είτε παραδοσιακή, είτε δοτή από τους λαούς τους, αδυνατούσαν να προσαρμοστούν και να βρουν απαντήσεις σε αυτές τις ζυμώσεις, προτιμώντας την βίαιη λύση, ο καθένας για τους δικούς του λόγους. Μια σειρά από ενέργειες³ έγιναν, όχι για να αποκλιμακώσουν την δημιουργούμενη κρίση, αλλά «να ρίξουν λάδι στην φωτιά», με οδηγό το συμφέρον και την αδιαφορία για την ανθρώπινη ζωή.

Η ηγεσία των αντιπάλων, σε επίπεδο εθνικής στρατηγικής, αποδείχτηκε φτωχή. Η πολυδάπανη προετοιμασία, οι κακοί υπολογισμοί και η πόλωση, είναι τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής. Το τρίπτυχο της ηγεμονίας, *φόβος, τιμή και συμφέρον*, του Θουκυδίδη [Α.75], με διαφορετική ίσως για κάθε ευρωπαίο ηγεμόνα σειρά προτεραιότητας, θα μπορούσαν να χαρακτηρίσουν τα αίτια αυτού του πολέμου. Αίτια διαφορετικά από το όραμα των Ελλήνων ηγετών, δηλαδή τη Μεγάλη Ιδέα και τη σωτηρία ενός μεγάλου ελληνικού πληθυσμού⁴, που κινδύνευε με διωγμούς και γενοκτονία.

2. Πολιτική δράση κατά τον Πολύβιο.

3. Ο Κυριακίδης συνοπτικά αναφέρει: Οι αυστρουγγαροί αναζητούσαν ευκαιρία για εδαφικά οφέλη από τους Σέρβους, αλλά χρειαζόταν την βεβαίωση της Γερμανίας, ώστε να αποτρέψουν την συμμετοχή του Τσάρου. Ο τελευταίος, υποστηριχτής των σλάβων, εκτίμησε λάθος την επιστράτευση της Γερμανίας και βιάστηκε να εισέλθει, όταν ο Γάλλος πρόεδρος ήταν απών. Η βρετανική αρχική ουδετερότητα αν ήταν θέση, ίσως απέτρεπε την Γερμανία να μπει στην βεντέτα της με την Γαλλία (Κυριακίδης 2015,169-172) ενώ ο πραγματικός λόγος εισόδου, μάλλον αφορά την ανεξέλεγκτη δύναμη των Γερμανών αν επιβάλλονταν στους Γάλλους (Αβτζιγιάννης 2006,9)

4. Ο Βενιζέλος δηλώνει 800.000 στην Μικρά Ασία.

Η ηγεσία της χώρας, λόγω γεωπολιτικής θέσης, βρισκόταν υπό την συνεχή εξαναγκαστική επιρροή⁵ των αντιπάλων συνασπισμών, με αμφιταλαντευόμενη πολιτική. Ο Κάιζερ, σε ανταλλαγή απόψεων με τον Βασιλιά, έλεγε ότι θα ήταν αυτοκτονική πολιτική της Ελλάδας να βγει από την ουδετερότητα (Σφέτας 2015, 54), ενώ η Αντάντ μέχρι την τελευταία στιγμή, προσπαθούσε να δελεάσει επίσης την Βουλγαρία και την Τουρκία να πάρουν το μέρος της, με ανταλλάγματα στην Ελλάδα (Χασιώτης 2015, 63) και απώτερο στόχο να αποκομίσει οικονομικά οφέλη στο μέλλον και όχι μια νίκη στο Μακεδονικό Μέτωπο (Φωτάκης 2015, 91). Όταν δεν τα κατάφερε, ανάγκασε την Ελλάδα να πάρει το μέρος της, αφού δε μπορούσε να απαγορεύσει διαφορετικά τις Κεντρικές Δυνάμεις, να κατέβουν στην Πελοπόννησο και να ελέγχουν το Αιγαίο⁶. Από την άλλη, η Γερμανία φαίνεται ότι επιδίωκε να δημιουργήσει ικανό αντίβαρο, ώστε να διατηρηθεί μια ισορροπία στις επιδιώξεις των τριών πιθανών συμμάχων της⁷ με αντικρουόμενα συμφέροντα. Λύση θα ήταν η ικανοποίηση των βουλγαροτουρκικών επιδιώξεων και η αποζημίωση της Ελλάδος με τη νότια Αλβανία⁸, εάν ερχόταν με το μέρος της.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η ήδη τεταμένη σχέση μεταξύ Βενιζέλου και Βασιλιά από το τέλος των Βαλκανικών πολέμων⁹ ήρθε σε ρήξη. Όταν τα μέτωπα αποσαφηνίζονται και παρουσιάζεται η ευκαιρία να πραγματοποιηθεί η Μεγάλη Ιδέα, σε περίπτωση ήττας και διαμελισμού της Τουρκίας, ο Βενιζέλος δε συγκρατείται. Ο Βασιλιάς από την άλλη, βέβαιος για την γερμανική υπεροχή, αλλά συνεκτιμώντας τα συμφέροντα της χώρας και την ανάπτυξη των ξένων δυνάμεων γύρω του, αποφάσισε να παραμείνει η ουδετερότητα. Η πόλωση μετατράπηκε σε ένα αγεφύρωτο διχασμό που «στοίχειωσε» τη χώρα για δεκαετίες.

Η Ελληνική Ηγεσία στο Α΄ Π.Π

Απομονώνοντας χωροχρονικά την Ελλάδα από την επανάσταση στο Γουδή και μέχρι το τέλος του Α΄ Π.Π, διακρίνεται ότι αποτελεί ίσως από τις λίγες περιόδους στις οποίες διαμορφώνονται μεγάλοι ηγέτες, που θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην μετέπειτα ελληνική ιστορία. Το αξιοπερίεργο είναι, ότι πολλοί από αυτούς θα εξελιχθούν σε πολιτικές φυσιογνωμίες, πράγμα οξύμωρο, τουλάχιστον με τα σημερινά δεδομένα. Μια βαθύτερη προσέγγιση, ίσως

5. Η αναζήτηση νέων πόρων, τόσο έμψυχων όσο και άψυχων όπως σιτηρά, χρήματα, όπλα κτλ., μέσα από την εξαιρετική προπαγάνδα των επίσημων ή ανεπίσημων φορέων των συμμαχιών, δίχασαν τις περισσότερες χώρες. Χαρακτηριστικά και γνωστά παραδείγματα είναι η Ιταλία, που τελικά άλλαξε στρατόπεδο και οι ΗΠΑ, οι οποίες μέχρι την είσοδό τους, υποστήριζαν την ειρηνική διαπραγμάτευση. Επίσης αξιοσημείωτο παράδειγμα, η Κίνα, όπου η κλίκα των στρατιωτικών έκανε πραξικόπημα, ανέλαβε την Κυβέρνηση και κήρυξε τον πόλεμο στην Γερμανία, όταν στην Καντώνα σχηματιζόταν μια αντίπαλη κυβέρνηση (Ferro 1993, 245).

6. Η Γαλλική Κυβέρνηση στο μεταξύ ανησυχούσε για την πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα και ενημέρωσε σχετικά το Στρατηγό Σαράιγ, ότι θεωρούσε ως πιθανή τη χρησιμοποίηση στο μέλλον μέρους της Στρατιάς για την επιβολή της θελήσεώς της, στην Ελληνική Κυβέρνηση (ΓΕΣ/ΔΙΣ 1993).

7. Βουλγαρίας - Τουρκίας και πιθανόν Ελλάδος.

8. Παρά τις υποσχέσεις ηγετών, το υπουργείο εξωτερικών της Γερμανίας απέκλειε εξέταση του ελληνικού ζητήματος, εστιάζοντας στους δυνατούς παράγοντες της περιοχής, τη Βουλγαρία, την Τουρκία και τη Ρουμανία (Λεονταρίτης 2000, 135-146).

9. Ο Βενιζέλος, στο τέλος των Βαλκανικών Πολέμων, επέσπευσε να κινηθεί προς την Θεσσαλονίκη, απαγορεύοντας στον διάδοχο να κινηθεί προς Μοναστήρι, το οποίο κατά την γνώμη μας αποτελεί μάλλον και την πρώτη ρήξη των δυο ηγετών.

να το χαρακτήριζε φυσιολογικό. Η έννοια της φιλοπατρίας, το όραμα της Μεγάλης Ιδέας, το κύρος που απέκτησαν από τους πολέμους, αποτελούν σίγουρα χαρακτηριστικά ηγετών, τα οποία «γοητεύουν» την λαϊκή θέληση. Δαγκλής, Κονδύλης, Πλαστήρας, Τσιγάντες, είναι λίγα από τα ονόματα, μπροστά στο πλήθος ηρώων που ξεχωρίζουν. Μπροστά σε αυτή την πανοπρμία ηγετών και με δεδομένη την έλλειψη τέτοιων 100 χρόνια μετά, θεωρήθηκε ότι το ζητούμενο ερευνητικό ερώτημα της διαμόρφωσης ενός ηγέτη, θα γινόταν εύκολα προσεγγίσιμο. Πριν όμως αναγνωρίσουμε τα πιο σημαντικά χαρακτηριστικά, όπως προέκυψαν από αυτή την ιδιαίτερη ανάλυση περιεχομένου, επιβάλλεται να εστιάσουμε στις βασικές προκλήσεις ενός ηγέτη της συγκεκριμένης περιόδου.

Οι Κυριότερες Προκλήσεις

Το άγος της επιλογής. Προδοσία ή Ηρωισμός;

Από την αρχή του επίσημου διχασμού και την οριοθέτηση πεποιθήσεων, διασαλεύθηκε η ιεραρχία και η ενότητα των Αξιωματικών και οδηγήθηκαν σε μια ανεπίτρεπτη κομματοποίηση (Σταμάτης 2016, 139). Οι μεν έφευγαν από το τακτικό στρατό, καταπατώντας τον όρκο στο στρατηλάτη Βασιλιά, ακολουθώντας τον πρώην πρωθυπουργό Βενιζέλο, με όραμα την Μεγάλη Ελλάδα και πιθανή εξέλιξη το θάνατο. Οι δε, έμεναν πιστοί στο στρατιωτικό όρκο τους, αλλά παράλληλα και εγκλωβισμένοι στα συναισθήματα τους, αφού αφήναν την Ελλάδα ανυπεράσπιστα μπροστά στο Βούλγαρο, που είχε φτάσει στην Καβάλα, παραδίνοντάς του τα οχυρά. Οι περισσότεροι ανώτεροι και ανώτατοι αξιωματικοί, ήταν με το μέρος του Βασιλιά, τυπικά λόγω της υπακοής στον αρχιστράτηγο, ουσιαστικά σε πολλές περιπτώσεις λόγω της εξέλιξής τους, γράφει ο Μαζαράκης. Ελάχιστοι αξιωματικοί¹⁰ θα τολμούσαν να ταχθούν υπέρ της εξόδου από την ουδετερότητα (Μαζαράκης 147).

Το πρόβλημα ειδικά για τους αξιωματικούς, γίνεται πολύπλοκο με την κυβέρνηση του 1917¹¹. Συγχώνευση σήμαινε συνεργασία «Βασιλικών» και «Βενιζελικών», ανεξάρτητα αρχαιότητας, πράγμα αδύνατο για μια αποτελεσματική ηγεσία. Η δραστική λύση που υιοθετήθηκε, απάλλαξε από τα καθήκοντα τους σχεδόν τους μισούς αξιωματικούς¹² (Λεονταρίτης 2000, 91), ενώ οι υπόλοιποι αξιωματικοί που τήρησαν μια πιο ουδέτερη στάση¹³, έπρεπε στο τέλος του πολέμου να πολεμήσουν ίσως με Διοικητή Τάγματος, κάποιον κατώτερο τους, που προήχθη απότομα.

10. Ο περιορισμένος αριθμός στελεχών, αποτέλεσε σημαντικό πρόβλημα για τον νεοσύστατο στρατό της Εθνικής Άμυνας. Οι λίγοι αξιωματικοί που τόλμησαν να γίνουν εθελοντές δεν έφταναν ευκολά, ενώ η μεταφορά του Δ'ΣΣ στην Γερμανία στερήσε γενικά, το 1/5 περίπου των αξιωματικών του ΕΣ.

11. Τον Ιούνιο μετά από τελεσίγραφο των Συμμάχων, ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος με την Βασίλισσα και τον Διάδοχο Γεώργιο απομακρύνθηκε από τον θρόνο και αντικαταστάθηκε από τον δευτερότοκο γιο του, τον πρίγκιπα Αλέξανδρο, ενώ οι ελληνικές Ε.Δ έπρεπε να μεταφερθούν στην Πελοπόννησο, ώστε να μην αποτελούν νότια απειλή για τους συμμάχους. Η νέα κυβέρνηση του Βενιζέλου κήρυξε, ενωμένη επίσημα, τον πόλεμο εναντίον των Κεντρικών δυνάμεων. Άμεσα άρχισαν να επιστρατεύονται και να αποστέλλονται διαδοχικά τμήματα στο Μέτωπο.

12. Απαλλάχθηκαν 133 ανώτεροι αξιωματικοί, 3 αντιστράτηγοι, 5 υποστράτηγοι, 70 συνταγματάρχες, 55 αντισυνταγματάρχες και συγκεντρωτικά 1105 στελέχη το 1917 και 449 το 1918.

13. Σκέψεις τελειόφοιτου ΣΣΕ όπως παρακάτω: «Αυτή ήτο η κατάσταση όταν ἐξήλαθμεν εἰς τὸ στράτευμα. Καθόλου κατάλληλος διὰ τὴν διαπαιδαγώγησιν νέων αξιωματικῶν, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τὰ πρῶτα τῶν βήμα-

Οι νέες πρακτικές και η τεχνολογία

Σε αντίθεση με τον Β΄ Π.Π, όπου βλέπουμε μάχες ελιγμών και αντικειμενικούς σκοπούς σε βάθος, στον Α΄ Π.Π, παρά την εμφάνιση πολλών νέων μέσων, οι αντίπαλοι αντιπαράσσονται και εγκλωβισμένοι με ελάχιστες δυνατότητες ελιγμών, αντιμετωπίζουν χιλιάδες απώλειες (Strachan 2002, 19)¹⁴. Οι νέες τεχνολογίες, πρακτικά δεν αξιοποιήθηκαν, λόγω απειρίας και αυτό διότι το μεγαλύτερο μέρος των δυνάμεων ήταν απροετοίμαστο. Ακόμη και στα πιο απλά, όπως η διάρρηξη των συρματοπλεγμάτων και τελικά των χαρακωμάτων, δεν υπήρχε αρχική εκπαίδευση¹⁵. Το συνάντησαν στο πεδίο της μάχης και προσαρμόστηκαν, αλλά με κόστος την ανθρώπινη ζωή.

Το 1916 κάνει την πρώτη του εμφάνιση το άρμα μάχης, αλλάζοντας σημαντικά την μορφή του πολέμου. Το παραδοσιακό ιππικό απαρχαιώνεται. Το πυροβολικό, το οποίο αυξάνει το βεληνεκές του και μπορεί να μεταφερθεί και από τις γραμμές των τρένων σε ειδικά διασκευασμένα βαγόνια, γίνεται πιο ακριβές στις βολές του. Ενώ οι τεχνολογίες στον ΞΕ και στην Αεροπορία δίνουν μια νέα μορφή πολέμου, το ναυτικό δεν έχει να επιδείξει κάτι καινούργιο στον συγκεκριμένο πόλεμο (Strachan 2002, 19). Αερόστατα και αεροπλάνα χρησιμοποιούνται σε αποστολές αναγνώρισης και πυρών και δίνουν στις επιχειρήσεις μια πρώιμη διακλαδικότητα. Τέλος τα Χημικά, ως όπλα μαζικής καταστροφής κάνουν την εμφάνιση τους το 1915, αλλά ούτε οι ίδιοι οι Γερμανοί δε μπορούσαν να εκμεταλλευτούν το ακαριαίο αποτέλεσμα τους, διότι δε μπορούσαν να καταλάβουν το έδαφος που είχαν μολύνει.

Σε ότι αφορά το Μακεδονικό Μέτωπο δε φαίνεται να έχει να αντιμετωπίσει άρματα και χημικά. Για τα τελευταία, αν δεχτούμε κάποιες μαρτυρίες, η χρήση τους ήταν πολύ περιορισμένη. Έτσι, χωρίς να είναι επιβεβαιωμένο¹⁶, μετά τη μάχη του Σκρά, αναφέρεται μαρτυρία¹⁷ για χρήση χημικών. Ακόμη όμως και να μη χρησιμοποιήθηκαν, οι δυνάμεις της Αντάντ έπρεπε να είναι προετοιμασμένες για το ενδεχόμενο, λόγω της πρωτοφανής σε απώλειες, εμπειρία τους.

τα, έκαλοντό νά λάβουν θέσιν έν μεσω δύο παρατάξεων σφοδρότατα αντίμαχομένων άλληλας, μέ προπέτασμα βεβαίως πάντοτε τά συμφέροντα τονΕθνους (...). Ως άξιωματικός, πρέπει να όμολογήσω, ηύχόμην τό ταχύτερον νά εύρεθί ή χώρα μας είς τόν πόλεμον, παρά τό πλευρόν των Συμμάχων βεβαίως, αφού οι Βούλγαροι όπως καί οι Τούρκοι, άνέκαθεν έχτροί τής Ελλάδος, ήσαν μέ τήν παράταξιν των Γερμανών, διά νά μου δοθί ή εύκαιρία νά ζήσω την έντονη καί πλήρη συγκινήσεων ζωή του Πολέμου, που πάντοτε κεντρίζει τις ψυχές των νέων άξιωματικών.» (Γρηγορόπουλος 1966, 16-17).

14. Πηγή ο σχολιασμός του Στρατηγού Λαζαρίδη μεταφραστή του Βιβλίου.

15. Χαρακτηριστική η μαρτυρία του Αμερικάνου στρατιώτη που κατατάχθηκε εθελοντικά: «είμασταν παντελώς απροετοίμαστοι. Η εκπαίδευση μας είχε σταματήσει στο να χαιρετάμε σωστά με το όπλο τους ανωτέρους και να είμαστε ξυρισμένοι και γυαλισμένοι. Δεν ξέραμε τι θα συναντήσουμε δεν είχα δει ποτέ πολυβόλο χειροβομβίδα...». (BBC 2012).

16. Η συγκεκριμένη μαρτυρία, αναγράφεται επίσης στο βιβλίο της ΓΕΣ/ΔΙΣ «Μνήμες Πολέμου οι αγώνες του ελληνικού έθνους μέσα από μαρτυρίες 1897-1974», αλλά μετά από προσωπική έρευνα στην ΓΕΣ/ΔΙΣ, δεν βρέθηκε σχετική αναφορά στο αρχείο. Παρόμοια μαρτυρία σε άλλον αυτόπτη μάρτυρα, σε άλλη περίπτωση είναι η αναφορά του Παρθενιού σε στιχομυθία με τον Λοχαγό του, όπου του απαντά ότι ο νεκρός στρατιώτης ήταν σε αυτήν την κατάσταση από χημικά (Παρθενίου 1997, 69).

17. «Την τρίτην ημέραν της πτώσεως του Σκρα, την 2αν μετά μεσονύκτιον, ήρχισε σφοδρός βομβαρδισμός εκ μέρους των Βουλγάρων. Αιφνιδίως ο ένας εφτερνίζετο, ο άλλος έβηχε. Εγώ υποπεύθην ασφυξιογόνα(.) Ο άλλος δεκανεύς μάς εβεβαίωσεν, ότι ο εχθρός μάς έριξε ασφυξιογόνα, και εβάλαμε τις μάσκες. Η δύναμη των ασφυξιογόνων δεν ήτο πολλή, Συν τω χρόνω κατήλθον όλα τα αέρια εις το βάθος της χαράδρας και εξηνεμήθησαν» (Πολυχρονιάδης 1999, 87).

Ο Έλληνας Στρατιώτης

Οι στρατιώτες της εποχής, εκτός από τις καινούργιες σειρές¹⁸ που επι-στρατευτήκαν, οι περισσότεροι είχαν πολεμήσει ήδη στους Βαλκανικούς. Αγράμματοι, στο πλείστο επιφυλακτικοί λόγω διχασμού, με φθαρμένα υλικά και υποσιτισμένοι σε σχέση με τους άλλους, αλλά εγωιστές μη φανούν δειλοί (Παρθενίου 1997, 64), αναγνωρίζονται μετά από κάθε επιχείρηση, ακόμη και από συμμάχους στρατιώτες: «*Si incontestable que soit le courage individuel des soldats grecs*». (...)»¹⁹

Αυτό που φαίνεται στον Α΄ Π.Π να υπάρχει ως γενικό φαινόμενο είναι η λιποταξία. Το φαινόμενο εξηγείται πρακτικά αν ληφθούν υπόψη, αφενός οι μεγάλες απώλειες, που είχε ο πόλεμος και αφ' ετέρου, η μεγάλη μη αναμενόμενη διάρκεια του. Οι νέοι, ενθουσιασμένοι²⁰ στις περισσότερες περιπτώσεις²¹, πήγαιναν να πολεμήσουν κυρίως για το κύρος και έπειτα για ιδανικά όπως ελευθερία κτλ. Οι κακουχίες όμως, ο πόλεμος νεύρων στα χαρακωμάτα, οι εγχώριοι διχασμοί και οι αμέτρητες απώλειες, έκαναν τις λιποταξίες καθημερινό φαινόμενο σε όλους τους στρατούς. Στην Ιταλία για παράδειγμα το 1917, οι 48.282 ανυπότακτοι και οι 56.268 λιποτάκτες, δείχνουν το μέγεθος του φαινομένου.

Το κυριότερο που δείχνει ιστορικά να αναφύεται, είναι ότι ένας σημαντικός λόγος του φαινομένου ήταν η φτωχή ηγεσία. Όταν πενήντα γαλλικές Μεραρχίες, σχεδόν ο μισός γαλλικός στρατός, επηρεάστηκαν από ανταρσίες εξαιτίας της εμμονής του στρατηγού Νιβέλ, ο Πεταίν με απλούς χειρισμούς, τους οποίους θεωρεί το μεγαλύτερο κατόρθωμα του στον Α΄ Π.Π, έβαλε τάξη (Robson 2009, 180-183)²². Χειρόγραφο του Μαζαράκη²³ περιγράφει: «*αλλά ο νέος αρχιστράτηγος ήταν ηγέτης, ο οποίος γνώριζε άριστα την ψυχολογία του στρατιώτη και πέτυχε μέσα από μετρά άμεσον, αυστηρόν και δίκαιον, σε στρατιώτες που γνώριζε ότι πολεμούσαν τρία χρόνια να αποσοβήσει τον κίνδυνον*». Αντίστοιχα θέματα κακής ηγεσίας χαρακτήριζαν διαφόρους συμμάχους. Για παράδειγμα στον Βρετανικό στρατό, «*Κυριαρχούσε η άποψη ότι οι βρετανοί στρατιώτες ήταν λιοντάρια που τα καθοδηγούσαν γάιδαροι*», ενώ στην Καλλιπόλη, Νεοζηλανδός Διοικητής Μονάδας δηλώνει ανακούφιση, που αποχωρεί από δίπλα του Αυστραλιανό Τάγμα λόγω της ανικανότητας των αξιωματικών (Strachan 2003, 21).

Στην Ελλάδα τα πράγματα ήταν επίσης πολύπλοκα. Ο Διχασμός είχε χωρίσει τους ικανούς να πολεμήσουν, σε δύο παρατάξεις. Κάποιοι φανατικοί

18. Οι σειρές 1915,1916.

19. Μτφ: «έτσι ήταν αναμφισβήτητο το ατομικό θάρρος των Ελλήνων στρατιωτών». Αναφορά Γάλλου στρατιώτη στον προϊστάμενο του, από το αρχείο Δαγκλή.

20. «Οι λαοί της Ευρώπης δεν χρειάστηκε καν να επηρεαστούν από την επίσημη προπαγάνδα για να υποστηρίξουν τον πόλεμο: συμμετείχαν με ενθουσιασμό από αίσθημα πατριωτικού καθήκοντος και μόνο» (Howard, 2002, 51).

21. Ο Ferguson υποστηρίζει ότι αυτή η ιστορική ρητορική που επικράτησε στο πλείστο των ιστορικών πιθανόν να αποτελεί μύθο (2006, 69). Έτσι αναλύει τις περισσότερες χώρες και τα ποσοστά εθελοντισμού χωρίς όμως να καταλήξει στην απόδειξη ότι ήταν μύθος.

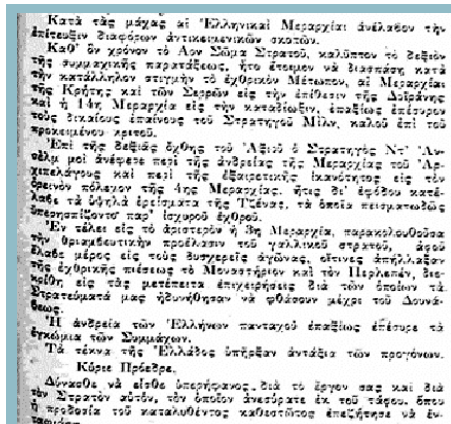
22. «Τη δεύτερη μέρα της επίθεσης στο μέτωπο μήκους 48 χιλιομέτρων Σουασσόν - Ρεμς. (...) 120 χιλιάδες Γάλλοι στρατιώτες κείτονταν νεκροί ή τραυματισμένοι (...) Ο γαλλικός στρατός δεν εκτίμησε το πείσμα του στρατηγού τους Νιβέλ και στασίασε. (...) Οι στρατιώτες άρχισαν να φωνάζουν συνθήματα κατά του πολέμου (...) Ξεδιπλώθηκαν κόκκινες σημαίες και ορισμένοι στρατιώτες άρχισαν να τραγουδούν επαναστατικά τραγούδια. (...) Η «συλλογική απειθαρχία» κορυφώθηκε το επόμενο διάστημα και στα τέλη Μαΐου είχαν (...) επηρεαστεί 55 μεραρχίες, ο μισός γαλλικός στρατός. (...) Αφού ο Νιβέλ απομακρύνθηκε από τη θέση του στα μέσα Μαΐου, ο Πεταίν κατάλαβε γιατί έσπασε το ηθικό του στρατού και στη συνέχεια βρήκε τον τρόπο να το αποκαταστήσει. Συνομίλησε με απλούς στρατιώτες, ακούγοντας τα παράπονά τους, για την απουσία ενός συστήματος ανάπαυσης και αδειών, για το τρισάθλιο φαγητό και το κακής ποιότητας κρασί (...)» και πήρε κατάλληλα μέτρα.

23. Βρίσκεται στην βιβλιοθήκη της ΔΙΣ.

εθελοντές, κυρίως από Βόρεια Ελλάδα, Κρήτη, Νησιά του Αιγαίου, Μικρά Ασία, και Τουρκία. Οι υπόλοιποι θα έκαναν τα πάντα για να αποφύγουν τη θητεία. Σε πολλές περιπτώσεις η λιποταξία και η αποχή στον πόλεμο καλλιεργούνταν, εκτός από την πλευρά του Βασιλιά και από άλλους παράγοντες, όπως η Ιταλική προπαγάνδα, η οποία δεν έβλεπε ευνοϊκά τα σχέδια του Έλληνα πολιτικού (Βλάχος 2017, 140), καθώς και η ανάγκη για εργατικά χέρια, απαραίτητα για την υποστήριξη των συμμαχικών στρατευμάτων. Οι αξιωματικοί έπρεπε, ειδικά στο θέμα της στρατολόγησης αλλά και της παρότρυνσης, να χρησιμοποιήσουν κάθε μέσο, ακόμη και βία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, το Σύνταγμα Σερρών στα τέλη του 1916, κατά την παραμονή του στη Θεσσαλονίκη από τους 2.400 άντρες μειώθηκε σε 1.000. Τελικά διατάχθηκε ο Διοικητής του 1ου Τάγματος, το οποίο συμμετείχε σε επιχειρήσεις²⁴, να περισυλλέξει βραδυπορούντες και λιποτάκτες (Βλάχος 2017, 133). Αργότερα, το φαινόμενο επιδεινώθηκε²⁵, ιδιαίτερα μετά την κήρυξη του πολέμου τον Ιούλιο του 1917 και την αναγκαστική συνένωση ιδεολογικά αντίπαλων, αξιωματικών και στρατιωτών. Τελικά αποδείχτηκε για άλλη μια φορά ότι χρειαζόταν ο κατάλληλος ηγέτης να πείσει. Ο Δαγκλής, στέλνει τον παραπάνω αξιωματικό²⁶ σε ανάλογα περιστατικά σε Λαμία και Θήβα. Όχι μόνο καταφέρνει να τα παραλάβει, αλλά αργότερα το συγκεκριμένο σύνταγμα αλλάζει στάση και διακρίνεται.

Αν και η λιποταξία δεν αφορούσε μόνο τον Έλληνα και παρά τις δυσκολίες, ο στρατιώτης ήξερε ότι πίσω από κάθε πολιτική παράταξη και πίσω από κάθε ηγήτορα, κρύβεται η φιλοπατρία. Η αντίθεση θα μπορούσε να φανεί συγκριτικά με τον Ιταλό στρατιώτη. Παρά την φιλολογική του παρότρυνση από το «Μύθο της 4η Ρώμης» (Ferro 1993, 61-62), η αδυναμία των ηγητόρων τους να πείσουν, φαίνεται από το τραγελαφικό παράδειγμα: «Στο μέτωπο Τρεντίνο ο Ιταλός συνταγματάρχης, που ηγείτο της επιθέσεως, βγήκε πρώτος από τα χαρακώματα κρατώντας το πιστόλι του και έτρεχε εναντίον του εχθρού φωνάζοντας «*Avanti!*» για να τον ακολουθήσουν οι στρατιώτες του, αλλά αυτοί έμειναν στα χαρακώματα και τον επευφημούσαν φωνάζοντας «*Bravo Colonello!*».

Ο στρατηγός Γκυμωγιά, που συνειδητοποίησε την ορμητικότητα του

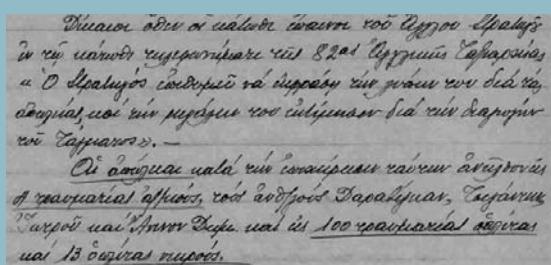

ΕΙΚΟΝΑ 2: Απόσπασμα της επιστολής του Αρχισταρτήγου Φρανσάι Ντ' Εσπεράι στην Ελληνική Κυβέρνηση, η οποία αναγνώστηκε στη Βουλή το 1918. Πηγή τα πρακτικά της Βουλής.

24. και λίγες μέρες πριν, είχε καταλάβει το χωριό Βερχανλή στην αριστερή όχθη του Στρυμόνα.
25. Οπλίτες του πυροβολικού της 1ης Μεραρχίας λιποτάκτησαν όλοι μέσα σε μια νύχτα. Τελικά μετά από στρατοδικεία που κατέληξαν σε τυφεισμό, το φαινόμενο εξαλείφθηκε μέχρι το 1920 τουλάχιστον στην 1η μεραρχία (Πάγκαλος 1950, 230-231).
26. «Ο Λοχαγός Γρηγοριάδης ήτο ο πρώτος διοικήσας τάγμα της εθνικής άμυνας (...). Είναι αξιωματικός μεγάλης ανδρείας καί ικανότητος, κατέχων εις τον ὕψιστον βαθμόν ανεπτυγμένα τὰ πατριωτικά αἰσθήματα, καί εἶχεν ὑπὲρ πάντα ἄλλον την ικανότητα νὰ ἐξυψώσῃ τὸ ἠθικόν τῶν ἀνδρῶν τού. Πράγματι δὲ τὸ σύνταγμα τούτο μετασταθεύσαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν στάσιν του εἰς Λάρισα, εὗρον ἔχον τὸ φρόνημα ἀκμαιότατον καί μεγίστην τὴν προθυμίαν νὰ μεταβίῃ εἰς τὸ μέτωπον. (...)» (Λευκοπαρίδης 1965, 266).

νέου²⁷. στρατού που είχε το Μακεδονικό Μέτωπο, έπεισε από την επόμενη θέση του, δίπλα στον Πρόεδρο της Γαλλίας Κλεμανσώ, για την ανάγκη εκμετάλλευσης του μετώπου, που μέχρι τότε καλούσαν τους υπερασπιστές του, ως «κηπιούρους της Θεσσαλονίκης». Το ηθικό του μίζερου στρατού αναγνωρίζεται ως πολλαπλασιαστής ισχύος, που έπρεπε να χρησιμοποιηθεί κατάλληλα, αφήνοντας ως ιστορικό αποτύπωμα, διακρίσεις για τον Έλληνα Στρατιώτη ως προς «την γενναιότητα, την ευφυΐα, την λιτότητα, τον ενθουσιασμό και την ορμητικότητα του»²⁸ (Ε.Μ.ΕΙ.Σ 2002, 117).

27. Από τη δημιουργία ήδη των πρώτων τμημάτων, κυρίως από εθελοντές, οι ελληνικές δυνάμεις συμμετέχουν σε έναν άγνωστο και επίπονο αγώνα και διακρίνονται. Τέλη Νοεμβρίου του 1916 τρεις λόχοι του 1ου ΤΠ/2ου ΣΠ Σερρών και μια διμοιρία πολυβόλων επιτέθηκαν εναντίον βουλγαρικής δύναμης δυο λόχων στο χωριό Βερχάνλη στην αριστερή όχθη του Στρυμόνα και τους απώθησαν. Ανάμεσα στους τραυματίες, ήταν και ο νεαρός Ανθυπολοχαγός Τσιγάντες εικόνα 3 (ΓΕΣ/ΔΙΣ 1916.7). Λίγο πριν το Μάιο του 1917 η δύναμη του στρατού Εθνικής Άμυνας είχε 1865 αξιωματικούς και 59.678 οπλίτες, από τους οποίους οι 885 αξιωματικοί και οι 29.180 οπλίτες ήταν αναπτυγμένοι στο μέτωπο (Βλάχος 2017, 42). Αξίζει να σημειωθεί, ότι ήδη από τον Απρίλιο του 1917 έως τον Μάιο, παρατηρείται μια αύξηση 13% σε αξιωματικούς και 33% σε οπλίτες. Μέχρι το τέλος Απριλίου 1918 στο μέτωπο προωθήθηκαν σταδιακά οι Ι, ΙΙ, ΙΧ και ΧΙΙΙ Ελληνικές Μεραρχίες, στις οποίες προστέθηκαν οι τρεις Μεραρχίες του Σώματος Στρατού «Εθνικής Αμύνης».

ΕΙΚΟΝΑ 3: Η αναφορά σχετικά με την πρώτη μάχη ελληνικού τμήματος τον Δεκ 1916, όπου αναφέρεται και ο τραυματισμός του Ανθλγου Τσιγάντε. Πηγή η Φ. 232/1Β/1/1916 από το αρχειακό υλικό της ΓΕΣ/ΔΙΣ.

Σημαντική είναι η ελληνική συμμετοχή στην αποτυχημένη εαρινή επίθεση του 1917. Παρά τη γενική αποτυχία των συμμαχικών δυνάμεων τα ελληνικά τμήματα, που συμμετείχαν, μάθαιναν μέσα από τις επιτυχίες και τις αποτυχίες τους. Η ορμητικότητα και γενναιότητα των ελληνικών δυνάμεων δεν έφτανε. Η έλλειψη επικοινωνίας κατάφερε αδελφοκτόνα πυρά πυροβολικού σε ελληνικό τμήμα που είχε καταλάβει την τοποθεσία. Επιπλέον, αποδείχθηκε ότι η διάσπαση της βουλγαρικής αμυντικής τοποθεσίας στη βραχύωδη αυτή περιοχή απαιτούσε τα απαραίτητα μέσα καταστροφής και αντιπυροβολικού, τα οποία δε διέθεταν οι Σύμμαχοι εκείνη την περίοδο στον τομέα αυτόν του μετώπου, με αποτέλεσμα οι επιτυχίες να μην υποστηρίζονται και να έχουν σημαντικές απώλειες από το εχθρικό πυροβολικό και τις αντεπιθέσεις. Η επίτομη ιστορία αναφέρει ότι οι Γάλλοι στην συγκεκριμένη επιχείρηση, χαρακτήρισαν τον ΕΣ ανεκπαίδευτο (ΓΕΣ/ΔΙΣ 1993, 146), το οποίο βέβαια δε μπορούμε να διαψεύσουμε, αφού τα ελληνικά τμήματα πολέμουσαν πρώτη φορά σε επίπεδα Συνταγμάτων. Από την άλλη η ιστορία έδειξε, ότι αυτή την τοποθεσία που δεν κατάφεραν να καταλάβουν διάφορες δυνάμεις, κατάφερε αργότερα αποκλειστικά η ελληνική.

Οι απώλειες τού Ελληνικού Στρατού ανήλθαν συνολικά σε 5.295, από τους οποίους 834 νεκροί, 3.790 τραυματίες και 671 εξασφαλισθέντες, οι οποίοι απετέλεσαν το 30% των Συμμαχικών απωλειών στην Μακεδονία. Οι συνολικές απώλειες του ελληνικού στρατού στο ΑΠΠ, συμπεριλαμβανομένου ενός μεγάλου αριθμού, οι οποίοι πέθαναν από κακουχίες και επιδημίες, ήταν 496 αξιωματικοί και 23.834 οπλίτες νεκροί και αγνοούμενοι (ΓΕΣ/ΔΙΣ 1993, 304), εξαιρετικά μικρές σε σχέση με των άλλων χωρών, όπως για παράδειγμα της Γαλλίας (1.390.000).

28. Αναφέρεται στην Ημερήσια Διαταγή του Αρχιστράτηγου μετά την Συνθηκολόγηση της Γερμανίας.

Χαρακτηριστικά

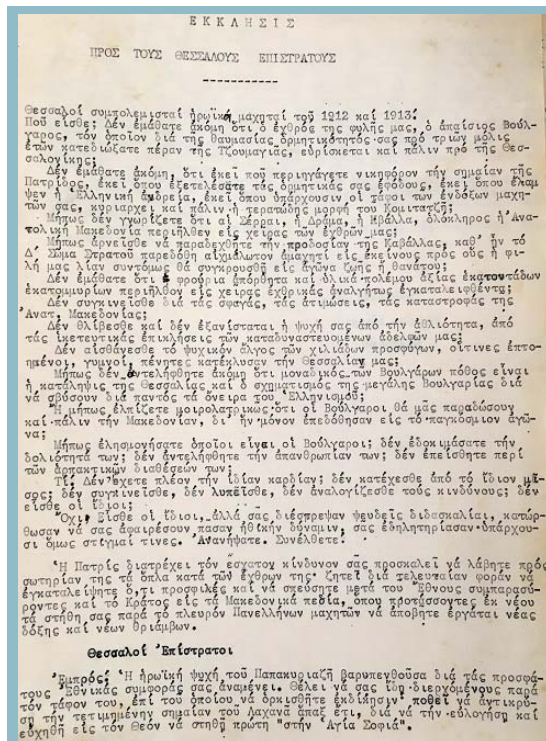
Ο Σωκράτης, στο διάλογο του με τον Πρωταγόρα, αποδεικνύει ότι η καλή γνώση ενός αντικειμένου κάνει σίγουρα τον κάτοχο ανδρείο και προπαθεί να ταυτίσει την σοφία με την ανδρεία «*η σοφία αν ανδρεία ειη*» (Πετροπούλου 1981, 216). Η ευρύτητα της έννοιας της γνώσης είναι δύσκολο να προσδιοριστεί, αφού είναι απαραίτητη σε κάθε ενέργεια και δράση στην ζωή. Αυτό το μετρήσιμο ιδιαίτερο κοινό χαρακτηριστικό όλων, σε κάθε επίπεδο, είναι το πάθος για τη μελέτη. «*Ο Δαγκλής ήταν από τους πιο ευφυείς και περισσότερο μορφωμένους αξιωματούχους της εποχής*» (Μαζαράκης Αινιανός, 211). Ο Κονδύλης προτιμούσε να αγοράζει βιβλία ηγετών όπως: «*ο Μέγας Αλέξανδρος και Ναπολέων του εξάπτουν το πνεύμα και καθοδηγούν τα βήματα του*» (Ζαφειρόπουλος 1984, 18). Διαβάζοντας ο ερευνητής το αρχείο Πλαστήρα (εικόνα 3), τουλάχιστον από τον βαθμό του Υπολοχαγού μέχρι Συνταγματάρχη, μόνο θαυμασμό μπορεί να αισθανθεί, ενώ μαρτυρία στρατιώτη λέει: «*Εβλεπον τον Πλαστήρα να εργάζεται όλη την νύκτα και σχεδίαζε με ένα σπαρματσέτο*» (Πολυχρονιαδής 1999, 92).

Όλοι οι αξιωματικοί εκείνης της περιόδου, που εθελοντικά έσπευσαν να θυσιαστούν συμμετέχοντας στο στρατό της «Εθνικής Άμυνας», ήταν εν δυνάμει ήρωες. Με δεδομένο τις πολυсуζητημένες προαγωγές των Κονδύλη και Πλαστήρα, η αμοιβή της προαγωγής ή των μεταλλίων που προφασίζονται αντίθετες «φωνές» της εποχής, δεν έχει λογικό έρεισμα. Η ορμητικότητα των Ελλήνων αξιωματικών, μπροστά και δίπλα στους στρατιώτες τους και ο κίνδυνος να χάσουν την ζωή τους, αποτελεί ένα αδιαμφισβήτητο επιχείρημα, που δικαιολογείται μόνο από μια ολόψυχη δέσμευση στην πατρίδα. Ο Κονδύλης, ο Πλαστήρας²⁹ ή οι Γρηγοριάδης, Τσερούλης, Τσιγάντες και άλλοι άγνωστοι ήρωες, δε ριχνόταν στη μάχη για τα ανταλλάγματα. Αν κάποιος έψαχνε κάτι παραπάνω από το όραμα για την πατρίδα, θα κατευθυνόταν στην φιλοδοξία τους και τη φιλοπρωτία³⁰ τους. Έβλεπαν την μάχη κάτι σαν συναγωνισμό ανδρείας, τιμής και άμιλλας, με διακύβευμα τη ζωή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το πάθος του Ταγματάρχη Παπαγιάννη, ο οποίος ζήτησε να μην υλοποιηθεί η απόσπασή του, διότι ήθελε να συμμετέχει στην κατάληψη του Σκρά³¹.

29. οι πολυсуζητημένοι φίλοι του Βενιζέλου τη συγκεκριμένη περίοδο.

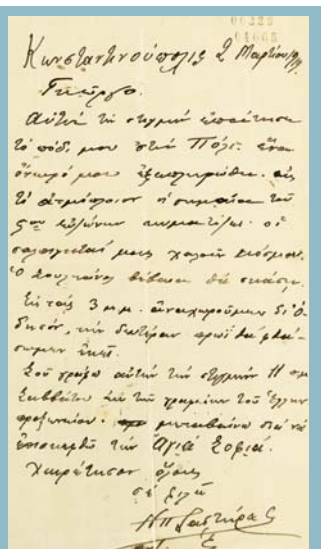
30. όπως πολλές φορές αναγράφεται σε διάφορες ιστορικές πηγές.

31. «Ο άνεπιος μου ταγματάρχης Παπαγιάννης μαθών τά της μελετωμένης επιχειρήσεως τήν από καιρού

ΕΙΚΟΝΑ 4: Έγκληση Πλαστήρα προς τους επίστρατους Θεσσαλίας, με σκοπό την αλλαγή στάσης. Πηγή το αρχείο Πλαστήρα στο Μουσείο Μπενάκη.

Άλλωστε οι ηθικά επιβαλλόμενες³² προτάσεις προερχόταν, τόσο από Έλληνες προϊστάμενους, όσο από ξένους. Βέβαια το φαινόμενο της προαγωγής έγινε ανεξέλεγκτο, ιδιαίτερα όταν προερχόταν από πολιτικές παρεμβάσεις, διότι χήρευαν οι μικροί βαθμοί από άξια στελέχη. Από την άλλη, ο κοινωνικός αντίκτυπος της ανέλιξης των ζωντανών ηρώων στα μάτια των απλών πολιτών, αλλά και των νεαρότερων αξιωματικών, θα είχε ως αποτέλεσμα την παρακίνηση τους για μεγάλες πράξεις. Θα ξυπνούσε τον ένδοξο πατριωτισμό από το έπος των Βαλκανικών, ενώνοντας τους Έλληνες, ανεξάρτητα πολιτικής παράταξης και τελικά ο πόλεμος θα γινόταν ξανά δημοφιλής (Palmer 1980, 313).

ΕΙΚΟΝΑ 5 : Γράμμα Πλαστήρα από Κωνσταντινούπολη Πηγή το αρχείο Πλαστήρα στο Μουσείο Μπενάκη.

Η φιλοπρωτία και η φιλοδοξία δεν έρχονται, τη συγκεκριμένη περίοδο, χωρίς την αυτοθυσία, η οποία για εκείνους που αναμφισβήτητα ξεχώρισαν, δεν αφορούσε μόνο τον κίνδυνο της απώλειας της ζωή τους ή της καριέρας τους. Αυτός ήταν δεδομένο και για να διακριθείς επιβαλλόμενο. Όλες οι μαρτυρίες δείχνουν να αψηφούν τις σφαίρες και να βρίσκονται παντού παρόντες. Η αυτοθυσία όμως αφορούσε και κάθε επιλογή τους, όπως εσκεμμένη άρνηση σε αγαθά και ποιότητα ζωής. Για παράδειγμα ο Κονδύλης, ο οποίος συμμετείχε σχεδόν σε όλες τις επιχειρήσεις, ενώ ήταν εκείνος που ουσιαστικά ξεκίνησε τη μάχη, αφού δεν παρέδωσε το σχυρό Φαίάς Πέτρας³³, παρέμεινε άγαμος λόγω της άποψης του για τη στρατιωτική ιδιότητα. Απαντάει σε φοιτητή της Ιατρικής, που του ζητάει την γνώμη του για τον στρατό: «Πρέπει να έχεις υπόψη σου ότι ως αξιωματικός θα είσαι άφραγκος, θα μείνεις ανύπαλτρος και το τομάρι σου δεν θα το λογαριάζεις» (Ζαφειρόπουλος 1984,19).

Σε καμία περίπτωση επίσης στην ιστορία, το όραμα δεν έρχεται χωρίς θυσία. Οι πρωτεργάτες πολεμιστές που διακρίθηκαν, λίγο πολύ αισθάνθη-

έπθαι, μοῦ ἐδῆλωσε κατηγορηματικῶς ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀφήσῃ πλέον τὸ σύνταγμα τοῦ καί μέ παρεκάλει μετὰ δακρύων νὰ τοῦ ἐπιτρέψω νὰ μείνῃ διὰ νὰ συμμετάσχῃ τῆς ἐπιθέσεως τούτης. Ὁ Μέρραρχος καί ὁ διοικητῆς τοῦ 5ου Συντάγματος Ἀρχιτεπλάγους, ἐγνώριζον τὴν ικανότητα, τὴν φιλοτιμίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν, καί μέ παρεκάλεισαν ἐπίσης νὰ τὸν ἀφήσω». (Λευκοπαίρης 1965, 271)

32. «Την 22-11-1916 και κατά τον αγώνα Βρεχαντλή. Τραυματισθείς παρέμεινε διοικῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, ὅτε δε, ἐξεληθόντος τοῦ σκότους, διετάχθη ὁ λόχος τοῦ ν' αποσυρθεῖ τοῦ πεδίου τούτου ὁ τραυματίας αὐτοῦς ἐζήτησεν, ἐπιμένων ἀνευδότως, καὶ ἐπέτυχε νὰ παραμείνῃ ἐπὶ τοῦ πεδίου μετὰ περιπολίας καὶ μέχρι το μεσονύκτιον, περισυνέλεξε πάντας τοὺς τραυματίας καὶ νεκροὺς τοῦ Λόχου του...» Πρόταση τοῦ Διοικητῆ τοῦ, Λοχαγού Πεζικοῦ Γρηγοριάδῃ, γιὰ τὸν Τσιγάντε. Ἀργότερα ἡ πρόταση τοῦ Διοικητῆ τοῦ Συνταγματάρχῃ Τσερούλη: «Νέον υπέρροχον δείγμα αυτοθυσίας, ἀντλήψας καθήκοντος καὶ πατριωτισμοῦ: Νοσηλεύόμενος ἐν Θεσσαλονικῇ ἐκ βαρείας ἀσθενείας ἥπατος, πληροφορηθεὶς ὅτι ἐπικεῖται ἡ μάχη τοῦ Σκρά, ἐξέρχεται μὴ θεραπευθεὶς καὶ σπεύδει πρὸς τὸ Σύνταγμά τοῦ. Φθάνει εἰς Βοεμίτσαν τὴν 16ῃ Μαΐου καὶ μὴ ευρὼν μέσον συγκοινωνίας, πεζῇ φθάνει το μεσονύκτιον τῆς ἰδίας εἰς τὸν Σταθμὸ Διοικήσεώς τοῦ, εὐρισκόμενων παρὰ τὴν Ὀσσιανην. Τοποθετεῖται εἰς τὸ 11ον Τάγμα, ὅπου καταφθάνει τὴν 4ην πρωϊνὴν τῆς 17ης καὶ μετ' ὀλίγων ἐξορμὰ πρὸς κατάληψιν τοῦ ΑΝΣΚ, ἐπιδεικνύων τὴν συνήθη τόλμην καὶ ψυχραιμίαν. Καίτοι υποφέρει ἐκ τοῦ ἥπατός τοῦ αρνείται νὰ διακομισθεῖ παρ' ὅλας τὰς προσπάθειας τοῦ Τάγματός τοῦ καὶ μόνος τοῦ ἐπιβλέπει διόλης τῆς νυκτός τὴν ὁργάνωσίν τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐτῷ τμήματος ἐπὶ ἀρκετὸς ἡμέρας, μέχρι ὁ διοικητῆς τοῦ 11ου Τάγματος νὰ ζητήσει παρ' ἐμοῦ τὴν ἀπομάκρυνσίν του ἐκ τῆς πρώτης γραμμῆς» (Φωτόπουλος 2002,10).

33. ὁ ὁποῖος ὅταν τοῦ τελειῶναν τὰ τρόφιμα κατάφερε μαχόμενος νὰ διαφύγῃ με τοὺς

καν και ακολούθησαν αυτό που είπε ο Πλαστήρας. «Όποιος βλέπει την πατρίδα του να καταστρέφεται και κάθεται αδρανής, είναι το ίδιο σαν να την καταστρέφει ο ίδιος». Όλοι θα έχαναν κάτι εκτός από την ζωή τους. Πλαστήρας, Κονδύλης και Τσιγάντες το λειτούργημα της υπηρεσίας προς την πατρίδα που λάτρευαν ως αυτοσκοπό. Ο Δαγκλής αναγνωρισμένος πλέον και ενώ χαίρει φιλίας με τον Βασιλιά, λόγω των Βαλκανικών Πολέμων, αποφασίζει να αρνηθεί τιμητικές θέσεις για να υποστηρίξει την Μεγάλη Ιδέα με ότι και αν αυτό επιφύλασσε.

Πειθαρχία και ηγέτης που αναδεικνύεται, φαίνεται να μην συμβαδίζουν απόλυτα. Για την ακρίβεια, παρατηρείται μια απόλυτη εσωτερική πειθαρχία σε ιδανικά και αξίες και συγκεκριμένα στο όραμα. Απαιτούν³⁴, εμπνέουν, ελέγχουν όταν απαιτείται και γίνονται ήρωες εξαιτίας της πειθαρχίας που επιβάλλουν, αλλά δε φαίνεται να ισχύει το ίδιο, προς τον ανώτερο τους. Αν και οξύμωρο, αυτή η δόση απειθαρχίας τους ξεχωρίζει, ιδιαίτερα όταν ο λόγος αυτής, αφορά την φιλοπατρία. Όταν στηρίζεται στο δίκαιο και είναι αποτέλεσμα της αποφασιστικότητας της αυτοπεποίθησης και της γνώσης. Ο Κονδύλης δεν παραδίδει το οχυρό παρά τις εντολές, ενώ ο Πλαστήρας σε μερικές περιπτώσεις, έπραττε με δική του πρωτοβουλία και ανέφερε εκ των υστέρων (Πεπονής 1980, 27). Ο Τσιγάντες φεύγει από τη ΣΣΕ για να πάει σε πόλεμο, ενώ όταν πρόκειται για το προσωπικό του, δεν ακούει ούτε τον Διοικητή του, ούτε την υγεία του. Αυτή η «απειθαρχία», λόγω συνθηκών και αντίληψης της κατάστασης, αποτελεί κοινό τόπο για επίσης διακεκριμένους ηγέτες ανά τον κόσμο. Για παράδειγμα ο Ρόμμελ σε άλλο θέατρο επιχειρήσεων την ίδια περίοδο, δε δίσταζε να μη υπακούσει σε διαταγή, αν ήταν βέβαιος ότι είχε πληροφορίες που δε γνώριζε προϊστάμενός του (Rommel 2006, 16). Βέβαια αυτή ήταν και η ουσία της διοίκησης με βάση την αποστολή, που ίσχυε από τότε για το Γερμανό αξιωματικό.

Η διοίκηση δια του παραδείγματος, αφορά στη άμεση ηγεσία. Αυτή που είναι το ζητούμενο σε κάθε στρατιωτική επιχείρηση για τον ελληνικό στρατό του 20ου αιώνα, αποτελεί δεδομένο στον συγκεκριμένο πόλεμο. Η ορμητικότητα σε κάθε επιχείρηση, απαιτεί ένα είδος «ντόπινγκ», το οποίο στην συγκεκριμένη περίπτωση είναι εκείνος, που άγει το τμήμα του. Ο στρατιώτης περίμενε τη διαταγή του ηγέτη, για να εξέλθει από τα χαρακώματα νηστικός και χωρίς νερό, για να περάσει μέσα από τον χαμό των ανασχέσεων πυροβολικού, τους φράχτες και να φτάσει στην αμυντική γραμμή του εχθρού, ο οποίος προστατευμένος βάλλει εναντίον του. Η οδηγία, η προσταγή στη φωνή του ηγέτη, ήταν το μοναδικό έρεισμα. Η παρουσία και η παρακίνηση του ηγέτη με το θάρρος του, ήταν το μόνο μέσο³⁵ για να δημιουργηθεί η ορμητικότητα, την οποία εξήραν όλοι οι προϊστάμενοι ξένοι Διοικητές. Αυτοί οι ηγέτες γίνονται θρύλοι, ενώ μικρότεροι που διαμορφώνονται σε τέτοιες συνθήκες, με τέτοια πρότυπα και βιωματική εμπειρία, γίνονται στο επόμενο μεγάλο πόλεμο θρύλοι, όπως ο Τσιγάντες.

άντρες και τα όπλα του. Έπειτα μαζί με τον Συνταγματάρχη Χριστοδούλου, διέφυγαν στην Θάσο και από εκεί με το μεγαλύτερο τμήμα της δύναμης τους, προσχώρησε στον Στρατό της «Εθνικής Άμυνας» (Αλεξάτος 2015: 79).

34. Για να καταπολεμηθεί το φαινόμενο της λιποταξίας εκτελέστηκαν στρατιώτες.

35. «Ο επικεφαλής της επιθέσεως του τομέως «Μπος» ήταν ο ταγματάρχης Τζαννακάκης, άνδρας μορφωμένος και πολύ ευγενής, ο οποίος τραυματίσθηκε εις την κεφαλήν. Αφού του επέδεσαν το τραύμα του, εξακολουθούσε να διευθύνει το τάγμα του, όρθιος ως λέων, χωρίς να προφυλάσσεται, δίδων άριστον παράδειγμα εις τους υφισταμένους του» (Πολυχρονιάδης 1980, 183).

Τα τραυματικά καθήκοντα του ηγέτη στην μάχη των shell shock³⁶, σχετίζονται με την ευθύνη της ζωή των άλλων που έχει υπό τις διαταγές του, αλλά και τον θάνατό τους. Η αυτοδιαχείριση των αισθημάτων του επιβάλλεται. «Στρέφει το βλέμμα του πίσω (κατά το άλμα επίθεσης) ο ηγέτωρ να δει αν τον ακολουθούν (...) τραυματισμένοι, φονευμένοι, αδιάφορο, (...) Η ευσπλαχνία δεν έχει θέση σε αυτή την περίπτωση (...). ψίθυροι, ανησυχία, ονόματα, ακούγονται. Σιωπή, ακούγεται από τον ηγέτορα, ο οποίος δεν επιτρέπει συζητήσεις που ζημιώνουν το ηθικό (...) Παρατηρείς (σε άλμα πιο κοντινό στην εχθρικά χαρακώματα) τα πρόσωπα παραδόξως ωχρά, τους οφθαλμούς σε έκσταση, να αναζητούν την θέση του ηγέτορα για να μάθουν από την στάση του, το μέγεθος του κινδύνου και να πάρουν από αυτόν ηθική δύναμη. Εκείνος μαντεύει τις σκέψεις του, σηκώνεται και βαδίζει από το ένα ως το άλλο άκρο των ακροβολιστών του διορθώνει την απόσταση, υπενθυμίζει δια ηρεμία στη φωνή (...). Είναι τούτο μέτρο θαυμάσιο, όπως αποσπασθείς ο νους του μαχητού εκ των απίστων διαλογισμών (...). Ο ηγέτωρ σηκώνεται με τους υπαξιωματικούς και διατάζει την έφοδο (...) ο στρατιώτης παύει να είναι άνθρωπος αλλά μηχανή έξαλλη» (Πλαστήρας 1915, 5-10)³⁷

Συζήτηση

Η Ελλάδα, τη συγκεκριμένη περίοδο, δείχνει μια ανεξάντλητη πηγή ηγετικών μορφών. Η εξέταση των χαρακτηριστικών τους σε συγκεκριμένο χωρόχρονο, λείπει από την βιβλιογραφία. Συνήθως παρατηρείται μια ολιστική τους εξέταση, πολωμένη όπως και η εποχή, αφήνοντας έτσι ανεκμετάλλευτες, σημαντικές πτυχές της ζωής τους.

Η πολιτική και στρατιωτική ηγεσία στην Ελλάδα αποδεικνύεται, εκ του αποτελέσματος, σε κάθε επίπεδο πολέμου ανώτερη, αν αναλογιστεί κανείς το τι είχε να αντιμετωπίσει. Μετά τον αδικαιολόγητο συρμό των λαών στον πόλεμο, η ευρωπαϊκή ανώτατη πολιτική και στρατιωτική ηγεσία, επιδίδεται σε συνεχείς αλλαγές ηγετών, ενώ αδυνατεί σε τακτικές καινοτομίες, όπως αυτές του Β'Π.Π. Προτιμούν την επιρροή χωρίς να εκμεταλλεύονται έγκαιρα περιφερειακά μέτωπα, όπως το Μακεδονικό. Τέλος επικρατεί ένας ανεπανόρθωτος εγωισμός, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τις επιπτώσεις σε μια άναρχη κοινωνία χωρών, που αντιμάχονται για την ηγεμονία.

Ο διχασμός, που επιτυχημένα υποκινήθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο, αποτελεί με βεβαιότητα την αρχή για πολλά δυσάρεστα του ελληνισμού³⁸, αλλά όχι για τον Α' Π.Π. Αν οι «ντροπές», όπως ονομάστηκαν, του Ρούπελ, της παράδοσης του Δ' Σώματος Στρατού, των Νοεμβριανών, των αναθεμάτων, των παιχνιδιών των Μεγάλων Αντιπάλων κατά της μικρής χώρας, συνυπολογιστούν και εξεταστούν λογικά με βάση τα γεγονότα και τους ψυχρούς αριθμούς, μάλλον ευνοούν την Ελληνική Ιστορία. Το γεγονός ότι η Ελλάδα, λόγω της διχογνωμίας, άργησε να μπει στο πόλεμο, πρακτικά μόνο θετικά³⁹ είχε:

36. Μετατραυματικό στρες.

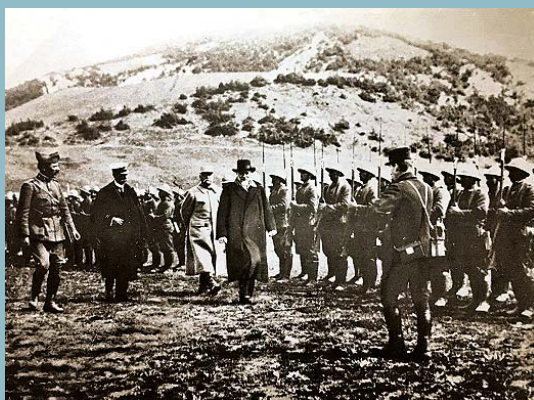
37. Η συγκεκριμένη ομιλία πηγάζει από το αρχείο Πλαστήρα του Μουσείου Μπενάκη. Η φωτογράφιση του αρχείου, έγινε στην Κηφισιά 11 13:34 Σεπ 17.

38. Σίγουρα αποτελεί μια λυπηρή πραγματικότητα, η διάρκεια της οποίας αν και δεν εξετάζεται μάλλον είναι μεγαλύτερη από το επίσημο και προφανές 1915-1917, αφού ουσιαστικά το μέγεθος και το βάθος αυτού του διχασμού θα συνεχιστεί με όμοιο μένος και με διάφορες κάθε φορά «ταμπέλες» μέχρι και την δεκαετία του 50, τουλάχιστον στις βίαιες εκφάνσεις του.

39. Θα βοηθούσε όμως να εξετάσουμε υποθετικά και το αντίθετο. Τι θα γινόταν αν ο διχασμός και η Ελλάδα με Βενιζέλο και Βασιλιά διατηρώντας την ουδετερότητα, απλά περιμέ-

Οι απώλειες ήταν οι μικρότερες από κάθε άλλη σύγκρουση, που πήρε μέρος η χώρα τα τελευταία 100 χρόνια, αλλά και μηδαμινή συγκριτικά με εκείνων των άλλων δυνάμεων. Για παράδειγμα, οι απώλειες έφτασαν το 1,7% των απωλειών μόνο των Γάλλων. Η καθυστέρηση, αλλά και ο ιδανικός χρονισμός της συμμετοχής ήταν σωτήρια, όσο αφορά την εξοικονόμηση των δυνάμεων μας. Με τη δικαιολογία της εισόδου ο Ε.Σ εξοπλίστηκε, έγκαιρα και κατάλληλα, ώστε να στηρίξει τις εθνικές επιδιώξεις αργότερα. Τελικά η χώρα βγήκε από τον Α΄ Π.Π με δέκα έμπειρες και ετοιμοπόλεμες μεραρχίες, όταν οι άλλοι στρατοί συρρικνωνόντουσαν.

Η χώρα μπήκε σταδιακά στον πόλεμο, επιχειρώντας από το επίπεδο του Λόχου και του Τάγματος, μέχρι και Μείζονα Σχηματισμό, στο πλευρό δυνάμεων οι οποίες πολεμούσαν ήδη δυο χρόνια σε αυτή την καινούργια μορφή πολέμου. Με διαφορετικές θεωρητικές και πρακτικές, κυρίως γαλλικές και βρετανικές, βασισμένες στην εμπειρία, επέλεξαν τις πιο κατάλληλες. Η ενεργή εξάσκηση δίπλα σε συμμαχικά στρατεύματα, μέσα σε ένα περίπου χρόνο κατάφερε την ουσιαστική νίκη στη μάχη του

Εικόνα 6: Επιθεώρηση τμημάτων
Μεραρχίας Σερρών

Σκρά, όπου είχαν αποτύχει οι σύμμαχοι, ενώ πέτυχε ελληνικές διακρίσεις, σε όλες τις άλλες. Η συγκεκριμένη εκπαίδευση, επειδή ακριβώς δεν ήταν θεωρητική, αλλά πρακτική, ξεπερνούσε τη στρατιωτική προετοιμασία τόσο των πρωταγωνιστριών χωρών, οι οποίες ήταν απροετοίμαστες αρχικά, όσο και των άλλων που εισήλθαν στο πόλεμο αργότερα, όπως οι ΗΠΑ. Ο Έλληνας ηγέτορας προσαρμόστηκε στην υποχρεωτική διαλειτουργικότητα των συμμαχικών αποστολών, έμαθε γρήγορα, αντιμετώπισε με αυτοθυσία το άγχος των επιλογών του και έπεισε το διχασμένο προσωπικό να αντιμετωπίσει τον δριμύ βομβαρδισμό των χαρακωμάτων, την ψυχικά αναπάντεχη αναμονή ενώ την κατάλληλη ώρα το οδηγούσε ορμητικά στον εχθρό. Ο στρατός στο τέλος του Α΄ Π.Π, κατά κοινή ομολογία, μετατρέπεται σε μια πολεμική μηχανή ανεξάντλητου θάρρους.

ναν την έκβαση. Ο Βενιζέλος είχε δίκιο αρχικά. Η επέμβαση και άλλων χωρών και κυρίως των ΗΠΑ στο πλευρό της Αντάντ θα έδινε νέες και ανεξάντλητες πηγές εναντίον των κουρασμένων Γερμανοαυστρούγκρων και των εξουθενωμένων Βουλγάρων, που δεν είχαν πλέον λόγο να πολεμάνε, αφού αυτά που ήθελαν ήδη τα κατείχαν. Αν τελικά νικούσε η Αντάντ, τότε τόσο η χρησιμοποίηση του ελληνικού εδάφους, η ουδετερότητα, η χρήση των πλουτοπαραγωγικών πηγών, οι στερήσεις του ελληνικού λαού, ήταν λόγοι διαπραγματεύσεων, αλλά όχι με ισχύ, σε σχέση με τους νικητές, που είχαν ήδη μοιράσει με μυστικές συμφωνίες την γγγύς Ανατολή. Από την άλλη, αν επικρατούσαν οι Γερμανοβούλγαροι, η Ελλάδα με το πρόσχημα ότι ήταν περικυκλωμένη, αλλά τους εξυπηρέτησε στην οδό τους στο Αιγαίο, ίσως κέρδιζε την βόρεια Ήπειρο χάνοντας Μακεδονία και ίσως νησιά του Αιγαίου. Η Μεγάλη ιδέα δεν θα εκπληρωνόταν και ίσως δεν θα επιχειρούνταν η εκστρατεία στην Μικρά Ασία, αφού ο ΕΣ, θα ήταν ανέτοιμος για κάτι τέτοιο και επομένως δεν θα φτάναμε στην καταστροφή και τον θάνατο 1.300.000 ανθρώπων. Όμως τα παραπάνω αποτελούν ένα υποθετικό σενάριο, που δεν μπορεί ούτε να αποδειχτεί, ούτε και να υποστηριχτεί, λόγω όλων εκείνων των αστάθμητων και ανυπολόγιστα χασοκών παραγόντων.

Παρά τη λογοκρισία, τις δεσμεύσεις και τις παραδοχές που επιβλήθηκαν από την πολιτική ιστορία του τόπου, αλλά και από φαινόμενα, όπως κοινωνική κατασκευή, έλλειψη αυτοψίας, πόλωση της εποχής κ.α., μερικά ηγετικά χαρακτηριστικά των πρωταγωνιστών, δεν είναι δυνατό να αγνοηθούν αφού γίνονται παραδεχτά ακόμη και από τους εχθρούς τους. Δε θεωρείται σκόπιμο να μιλήσουμε για ευφυΐα, αντιληπτική ικανότητα, συναισθηματική νοημοσύνη και άλλα παρόμοια, «ντυμένα» συνήθως με φανταχτερά ονόματα. Αυτά που ξεχωρίζουν είναι απλά, αλλά αφού αποτελούν μια επιτυχημένη συνταγή, ίσως επανακινήσουν όλες εκείνες στις έρευνες που ασχολούνται με το θέμα της ηγεσίας. Το όραμα της Μεγάλης Ιδέας, το κύρος, η φιλοπρωτία, η φιλοπατρία, η αυτοθυσία, η παρουσία ή το παράδειγμα και μια δόση απειθαρχίας η οποία θα μπορούσε να θεωρηθεί και πρωτοβουλία σε μια διοίκηση με βάση την αποστολή, τους οδηγεί σε μια αυτοπεποίθηση και τελικά αποφασιστικότητα θρύλων και αποτελεί τον κοινό παρονομαστή όλων.

Σημαντικό είναι να σταματήσουμε ιδιαίτερα στη φιλογνωσία όλων των επιτυχημένων ηγετών της εποχής. Η αγάπη για τη μελέτη, κυρίως της ιστορίας, τους δίνει από τα πρώτα βήματα τους την ανδρεία του «γνωρίζω». Το τρίπτυχο σύνθημα του Αμερικανικού στρατού τις προηγούμενες δεκαετίες, γνωρίζω, είμαι, μπορώ⁴⁰ και η αλληλένδετη σχέση τους δε μπορεί ιστορικά να βρει καλύτερους αντιπροσώπους. Παράλληλα, ο παράγοντας τύχη αν και ατεκμηρίωτος ερευνητικά, μάλλον στις συγκεκριμένες περιπτώσεις έπαιξε σημαντικό ρόλο. Όμοια στη μάχη, ο νεαρός ηγέτορας της εποχής, θέλει αρκετή τύχη να μη σκοτωθεί από εχθρικά ή αδελφοκτόνα πυρά, ειδικά όταν είναι μπροστάρης και για αυτό το λόγο αναδείχτηκαν μόνο οι παραπάνω, από τόσους άλλους που αγωνίστηκαν με το ίδιο πάθος και πιθανόν να είχαν τα ίδια χαρακτηριστικά.

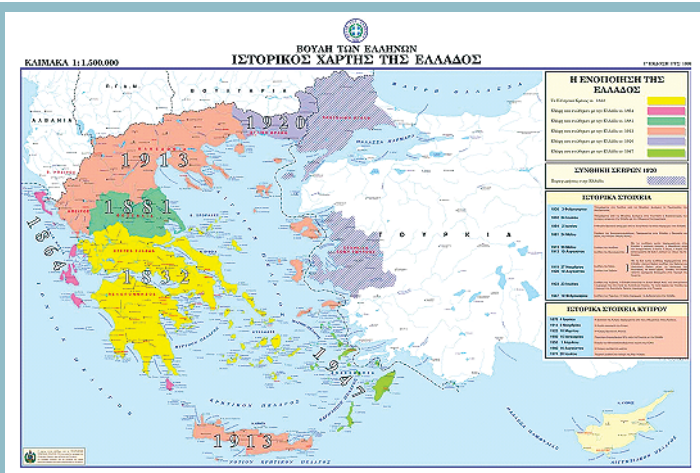
Τέλος είναι αναπάντεχο να καταλήξουμε στην ελληνική ορμητικότητα και το ηθικό του Έλληνα στρατιώτη. Ο φτωχός αγράμματος Έλληνας της εποχής διαφέρει από τους άλλους στρατιώτες στο πάθος. Αντί κρασί, που χρησιμοποιούσαν οι Ρωμαίοι ή χάπια μεταμεταμίνης, που λέγεται ότι χρησιμοποιούν σήμερα οι πολεμιστές του ISIS για να ανταποκριθούν, ο Έλληνας στρατιώτης παθιάζεται και οπαδοποιείται. Πολιτικά σε Βενιζέλο και Βασιλιά και στρατιωτικά, στον άμεσο ηγέτη του. Αυτό το πάθος διαφαίνεται και πριν το 1917, τόσο από τον εθελοντισμό των μεν, όσο και από τους δε, που οργανώνονται σε επίστρατους έτοιμους να πολεμήσουν για αυτό που θεωρούσαν σωστό και τον ηγέτη τους. Το ηθικό του ΕΣ φτάνει ξανά στα όρια του πάθους. Έτσι η Ελλάδα ακριβώς πριν τον πόλεμο έχει 120.000-200.000 παθιασμένους επίστρατους⁴¹ και άλλους τόσους εθελοντές. Αρκεί να αναλογιστούμε την δύναμη αυτού του συντελεστή ισχύος, αν τελικά υπήρχε μια τρίτη μορφή, που θα ένωνε τους δύο ηγέτες και τους οπαδούς τους.

40. I know, I am, I do.

41. Σύμφωνα με συλλογή στοιχείων που περιγράφει ο Μαυρογορδάτος (1996:51).

Επίλογος

Η παράθεση γεγονότων, μέσα από την ερμηνεία των διχασμένων ιστορικών για ένα πόλεμο τόσο μακρινό και ίσως άγνωστο στο ευρύ κοινό, αποτελεί μάλλον ουτοπία, λόγω της πολιτικής του ιδιαιτερότητας. Ήταν αναπόφευκτο να παραμεληθούν σημαντικά σημεία του μεγάλου πολέμου, προκειμένου να εστιάσουμε στην ελληνική ηγεσία αυτή την περίοδο. Το 1917 χαρακτηρίστηκε ως το πιο κρίσιμο έτος του Μεγάλου Πολέμου, κυρίως για την είσοδο της Αμερικής και την έξοδο της Ρωσίας. Παρά του ότι η συμβολή της Ελλάδος ξεχνιέται, αναδεικνύεται ξεκάθαρα μέσα από τη μελέτη και φαίνεται να αποτέλεσε μια πραγματικότητα, η οποία επιτάχυνε το τέλος ενός αμφίρροπου πολέμου. Η Ελληνική ηγεσία έχτισε μέσα από συντρίμια ενός πετυχημένου αλλά και εξαντλητικού πολέμου, σχεδόν άμεσα, μια καινούργια περιφερειακή δύναμη, η οποία τελικά τον επόμενο χρόνο, άνοιξε την πόρτα στους συμμάχους να λήξουν τον πόλεμο και ετοίμασε τη χώρα να αγγίξει τη Μεγάλη Ιδέα.

ΕΙΚΟΝΑ 7: Ιστορικός χάρτης όπως διαμορφώθηκε η Ελλάδα, μετά τον Α΄ Π.Π. Πηγή η Ιστοσελίδα του ΓΕΣ.

Στο ερώτημα αν έπρεπε να γίνει ο συγκεκριμένος πόλεμος, θα βρει πολλές αρνητικές φωνές σε παγκόσμιο και ίσως τις πιο σωστές, αν αναλογιστεί κανείς πόσο εξοντωτικός και θανατηφόρος ήταν για την ανθρωπότητα. Για την Ελλάδα από την άλλη και αυτά που αποκόμισε, η απάντηση στο ερώτημα θα μπορούσε να αμφισβητηθεί για πολλούς λόγους. Στο θέμα της ηγεσίας όμως, αποτελεί την στιγμή, που αναδεικνύονται σημαντικοί ηγέτες, οπότε είχε επινοηθεί και το σωστό μίγμα για να διαμορφωθεί ο ηγέτης. Αυτό ακριβώς το δοκιμασμένο, από τον ηγέτη στον οπαδό-υφιστάμενο, αποτελεί ένα ζητούμενο, το οποίο δε μπορεί να έχει έρεισμα μόνο θεωρητικές επιστήμες, που καταπιάνονται με την ηγεσία. Το βιωμένο, παραδομένο και επιτυχημένο βρίσκεται μέσα στην Ιστορία των ηγετών μας και αρκεί να απομονωθεί και να ερευνηθεί πολυπαραγοντικά, με βάση τον Έλληνα ηγέτη που ασκεί εξουσία στον Έλληνα στρατιώτη - οπαδό, ώστε να συνεισφέρει στην γνώση.

Βιβλιογραφία

Αβτζιγιάννης, Κ. «Η Ελλάδα στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο Στρατιωτικές Επιχειρήσεις», *Πολεμικές Σελίδες*, no 08 Αθήνα: Αμυντική Γραμμή, 1997.

Αλεξάτος, Γ. «Οι Έλληνες του Γκαίρλιτς 1916-1919», Θεσσαλονίκη Κυριακίδη, 2015.

Βλάχος, Θ. Ι. «Η οργάνωση του στρατού Εθνικής Άμυνας» στο ΓΕΣ/ΔΙΣ Ο Ελληνικός Στρατός κατά τον Α΄ΠΠ. Α΄ Τόμος, Αθήνα: ΤΥΕΣ, 2017.

BBC «Α΄ Παγκόσμιος» Δημοσιεύτηκε στις 20 Νοε 2012 <https://www.youtube.com/10'43> (ανακτήθηκε την 05 Οκτ 17)

ΓΕΣ/ΔΙΣ «Μνήμες πολέμου 1897-1974. Οι αγώνες του ελληνικού έθνους μέσα από προσωπικές μαρτυρίες». Επιμ. Κοπανιτσάνου και Καλογεράκου, Αθήνα: ΤΥΕΣ, 2012.

ΓΕΣ/ΔΙΣ «Έκθεση του 2ου Συντάγματος Σερρών» στην Φ.232/1Β/1/1916, Αθήνα: ΔΙΣ/ΑΡΧΕΙΟ, 1916.

ΓΕΣ/ΔΙΣ, «Επίτομη Ιστορία της Συμμετοχής του Ελληνικού Στρατού στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο 1914-1918» Αθήνα: ΤΥΕΣ, 1993.

Γρηγορόπουλος, Θ. «Από την κορυφή του λόφου Αναμνήσεις και στοχασμοί 1914-1952 1959-1962» Αθήνα: Ιδιωτική έκδοση, 1966.

Ε.Μ.Ε.ΙΣ (Εταιρία Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας) «Συμπολεμιστές στο Μακεδονικό Μέτωπο 1916-1918 Οι επιτυχίες του Ελληνικού στρατού και τα πολιτικά παρασκήνια της εποχής» Επιμ. Αποστολάτος, Γ. Αθήνα: Ε.Μ.Ε.ΙΣ, 2002.

Ζαφειρόπουλος, Γ. Θ. «Ο Γεώργιος Κονδύλης και η εποχή του» Αθήνα ιδιωτική έκδοση, 1984.

Θουκυδίδης, «Πελοποννησιακός Πόλεμος Τόμος Α΄», Μτφ: Βενιζέλος Ε. [e-book version] 1940 <http://eclass.unipi.gr> (ανακτήθηκε την 05 Οκτ 17).

Ferguson, N. «Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος Στρατιωτική διπλωματική οικονομική και κοινωνική ιστορία 1914-1918» Αθήνα: Ιωλκός, 2006.

Ferro, M. «Ο Πρώτος παγκόσμιος Πόλεμος 1914-1918» Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 1993.

Howard, M. «Ο πρώτος Παγκόσμιος πόλεμος» Μτφ. Τσαλικίδου Χ., Θεσσαλονίκη: Επιλογή / Θύραθεν, 2002.

Λεονταρίτης, Β. Γ. «Η Ελλάδα στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο 1917 1918» Μτφ Οικονομίδης, Β. Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, 2000.

Λευκοπαρίδης, Ξ. Στρατηγού Π.Γ. Δαγκλή «Αναμνήσεις-Έγγραφα Αλληλογραφία -Το Αρχείο του» Τόμος Β΄ Αθήνα: Βαγιονάκη, 1965.

Ludendorff, E. «My war memories 1914-1918 Vol II» London: Hutchinson & CO ,1919.

Μαζαράκης, Α. «Μέγας Πόλεμος» χειρόγραφο στην βιβλιοθήκη της ΓΕΣ/ΔΙΣ.

Μαζαράκης - Αινιανός, Α. «Απομνημονεύματα» Αθήνα: Ίκαρος.

Μαυρογορδάτος, Θ Γ. «Εθνικός διχασμός και μαζική οργάνωση 1. Οι επίστροι του 1916» Αθήνα: Αλεξάνδρεια, 1996.

Πάγκαλος, Θ. «Τα απομνημονεύματα μου 1897-1947. Η ταραχώδης περίοδος της τελευταίας πεντηκονταετίας Τόμος Α΄» Αθήνα: Αετός, 1950.

Palmer, A. «Το μακεδονικό μέτωπο και ο ελληνικός διχασμός» Μτφ. Παπαρρόδου Κ. Ν., Αθήνα: Μπεργαδής, 1980.

Παρθενίου, Α. Γ. «Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος και Σμύρνη» Αθήνα: Καστανιώτη, 1997.

Πεπονής, Αν. Ι. «Νικόλαος Πλαστήρας Μαύρος Καβαλάρης» Αθήνα: Μεσσηνικολιτών, 1980.

Πετροπούλου, Κ. Ν. «Πλάτωνα Πρωταγόρας» Αθήνα: Πατάκη, 1981.

Πολύβιος «Ιστορίαι 208 1,1,1-6» [ebookversion], 2012 <http://greek-language.gr> (ανακτήθηκε 10 Οκτ 2017)

Πολυχρονιάδης, Σ. Α. «Απομνημονεύματα Με τον τουρκικό στρατό στη Βαλκανική (Κόσσοβο κ.ά.) (Ιούλιος 1912- Φεβρουάριος 1913). Στο Μακεδονικό Μέτωπο του Α' Παγκοσμίου Πολέμου (1916-1918.)» Αθήνα: Εντός, 1999.

Πλαστήρας, Ν. «Ομιλία του στην Χίο για τον τρόπο που γίνεται η μάχη βασισμένη στις εμπειρίες του στους Βαλκανικούς Πολέμους» Αθήνα: Αρχείο Πλαστήρα, 1914, (ανάκτηση από το Μουσείο Μπενάκη την 05 Σεπ 17).

Robson, S. «Α' Παγκόσμιος Πόλεμος» Μτφ. Πλουμίδη Γ. Σ. Αθήνα Πατάκη, 2009.

Rommel, E. «Το πεζικό επιτίθεται υπό του Στρατάρχου GeneralField Marsal» Αθήνα: Eurobooks, 2006.

Strachan, H. «Α' Παγκόσμιος Πόλεμος» Μτφ. Λαζαρίδης Αθήνα: Γκοβόση, 2003.

Σταμάτης Αθ. Δημήτριος, Οι Αγώνες και οι Θυσίες των Ελλήνων Αθήνα:ΓΕΣ/ΔΕΝΔΗΣ, 2016.

Σφέτας, Σ.; Χασιώτης, Λ.; Φωτάκης, Ζ.; Σοφιανός, Ν., Μουρέλος, Ι., Χριστοδούλου, Δ. Ν., Σταμούλος, Ι., Κυριακίδης, Κ. «Παγκόσμιος Πόλεμος 1914-1918. 100 χρόνια από την έναρξή του» Αθήνα: ΥΠΕΘΑ ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ, 2014.

Φωτόπουλος, Σ. Χ. «Υποστράτηγος Χριστόδουλος Τσιγάντες 1897-1970 Αφιέρωμα για τα 60 χρόνια από την συγκρότηση του Ιερού λόχου 1942-1945». Ένθετο στην Στρατιωτική Επιθεώρηση Σεπ-Οκτ. Αθήνα: ΓΕΣ/70/5, 2002.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ανχης (ΠΖ) Κωστής Γεώργιος γεννήθηκε στα Φάρσαλα Θεσσαλίας, το 1975. Αποφοίτησε από την ΣΣΕ το 1997 ως Ανθυπολοχαγός Πεζικού. Είναι απόφοιτος του βασικού σχολείου Ανθυπολοχαγών, του προκεχωρημένου σχολείου Λοχαγών, του Maneuver Captain Career Course στις ΗΠΑ, της ΣΔΙΕΠ καθώς και των σχολείων, Εκπαιδευτής Εκπαιδευτών και Live Agent του Διεθνούς Οργανισμού Απαγόρευσης Χημικών Όπλων. Υπηρέτησε σε αριθμό Μονάδων του ΣΞ, εκτελώντας διάφορα καθήκοντα, σε ΕΥΕ στο Κεντρικό Σουδάν ως παρατηρητής ΟΗΕ και τέλος διετέλεσε μέχρι και σήμερα Δκτης της Στρατιωτικής Σχολής Ξένων Γλωσσών και του Ειδικού Διακλαδικού Λόχου ΠΒΧ Άμυνας. Είναι κάτοχος πτυχίου Πανεπιστημίου και δύο μεταπτυχιακών τίτλων. Την παρούσα περίοδο είναι σπουδαστής στην ΑΔΙΣΠΟ, με τη 15 Εκπαιδευτική Σειρά, ενώ παράλληλα είναι Υποψήφιος Διδάκτωρ στις Κοινωνικές επιστήμες. Ομιλεί Αγγλικά, Γαλλικά και Τουρκικά. Είναι παντρεμένος με δύο τέκνα.

Πολιτιστικά Μονοπάτια

Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης είναι Κρατικό Μουσείο του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού και αποτελεί ανεξάρτητη Υπηρεσία από το 2001. Στεγάζεται από το 1962 σε κτήριο του αρχιτέκτονα Πάτροκλου Καραντινού και είναι κηρυγμένο ως διατηρητέο μνημείο νεότερης κληρονομιάς, καθώς αντιπροσωπεύει ένα από τα πιο χαρακτηριστικά δείγματα του μοντερνισμού στην Ελλάδα. Στις

συλλογές του περιλαμβάνονται αντικείμενα και ανασκαφικά σύνολα από έρευνες, οι οποίες έχουν διενεργηθεί από την Αρχαιολογική Υπηρεσία σε ολόκληρη τη Μακεδονία από το 1912 μέχρι σήμερα.

Μετά από μία μακρά περίοδο εργασιών, απαραίτητων για την αναδιοργάνωση των χώρων έκθεσης, αποθήκευσης, συντήρησης και διοίκησης, το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης άνοιξε τις πύλες του στο κοινό, τον Σεπτέμβριο του 2006. Στο διάστημα που προηγήθηκε, εκτός από την κτηριακή επέκταση σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε η επανέκθεση των μόνιμων συλλογών του Μουσείου με τρόπο που να καλύπτει τις ανάγκες του σύγχρονου επισκέπτη.

Μέσα από την εκθεσιακή δραστηριότητα του Μουσείου φωτίζονται όψεις του πολιτισμού που αναπτύχθηκε στη Μακεδονία, κυρίως στην περιοχή της Θεσσαλονίκης και των όμορων νομών, από την αυγή της προϊστορίας μέχρι την ύστερη αρχαιότητα.

Η παρουσίαση των εκθέσεων είναι απόλυτα ανθρωποκεντρική, αναπαριστώντας τη ζωή και την καθημερινότητα των ανθρώπων που έδρασαν κάποτε σε αυτή την περιοχή της Ελλάδας.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης είναι χώρος πολιτισμού, μάθησης, εκπαίδευσης, επιστήμης και επικοινωνίας. Προσφέρει εκπαιδευτικά προγράμματα, παρουσιάζει περιοδικές εκθέσεις με θέματα που αντλούνται από τον αρχαίο αλλά και τον σύγχρονο πολιτισμό, προωθεί την αρχαιολογική έρευνα και οργανώνει θεματικά εργαστήρια, διαλέξεις, σεμινάρια και ψυχαγωγικές εκδηλώσεις.

Ιστορία

Η ιστορία του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης παρακολουθεί τη διαδρομή της νεότερης ιστορίας της πόλης. Η Εφορεία Αρχαιοτήτων «παρά τη Γενική Διοικήσει Μακεδονίας» ήταν η πρώτη υπηρεσία που ιδρύθηκε, τον Νοέμβριο του 1912, δεκαπέντε μόλις μέρες μετά την υπογραφή παράδοσης της πόλης στο Ελληνικό Κράτος.

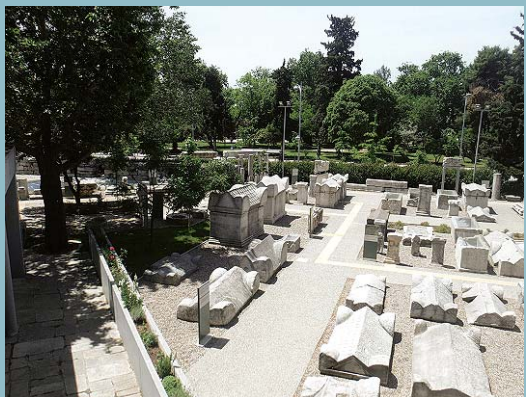

Μέχρι το 1925 τόπος συγκέντρωσης των αρχαιοτήτων της Μακεδονίας ήταν το Διοικητήριο (το σημερινό κτίριο του Υπουργείου Μακεδονίας και Θράκης), καθώς και η Οθωμανική Σχολή Ιδαδιέ, το κτίριο που στέγασε τη Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου. Κατά την διάρκεια του Α' παγκόσμιου πολέμου, συγκεντρώνονται αρχαιότητες από τον Γαλλικό Στρατό της Ανατολής (Armee Francaise d' Orient) αρχικά στο Καραμπουρνάκι και στη συνέχεια στη Ροτόντα, ενώ τα ευρήματα από τις έρευνες των Άγγλων συγκεντρώνονται στον Λευκό Πύργο.

Το 1925 παραχωρείται στην Αρχαιολογική Υπηρεσία το Γενή Τζαμί, το νεότερο τζαμί, των ντονμέδων, της άλλοτε τουρκοκρατούμενης Θεσσαλονίκης. Το Γενή Τζαμί θα αποτελέσει το πρώτο μουσείο της πόλης, όπως το δηλώνει και η επιγραφή που έχει απομείνει στην προμετωπίδα του. Το 1940 πολλές αρχαιότητες, κυρίως γλυπτά, θάφτηκαν σε ορύγματα προκειμένου να διασωθούν από τη λαίλαπα του Β' παγκόσμιου πολέμου. Οι αρχαιότητες ξεθάφτηκαν το 1951 και για πρώτη φορά εκτέθηκαν στην κεντρική αίθουσα του Αρχαιολογικού Μουσείου (Γενή Τζαμί), το 1953.

Το 1950 παραχωρήθηκε ένα μεγάλο οικόπεδο σε κεντρικό σημείο της Θεσσαλονίκης, στην Πλατεία Χ.Α.Ν.Θ. σε άμεση γειτνίαση με την μεγάλη έκταση όπου οργανωνόταν η Διεθνής Έκθεση. Ο σχεδιασμός του νέου μουσείου ανατέθηκε στον επιφανή Έλληνα αρχιτέκτονα Πάτροκλο Καραντινό, σημαντικό εκπρόσωπο του μοντερνισμού στην Ελλάδα.

Το νέο μουσείο εγκαινιάστηκε το 1962 με κάθε επισημότητα, μαζί με τις γιορτές για την επέτειο των πενήντα χρόνων από την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, με έκθεση των εντυπωσιακών ευρημάτων των τάφων του Δερβενίου που είχαν αποκαλυφθεί την ίδια χρονιά. Στη συνέχεια οργανώθηκε έκθεση γλυπτικής, από τους αρχαϊκούς έως τους ρωμαϊκούς χρόνους, από τον ομότιμο καθηγητή Αρχαιολογίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Γιώργο Δεσπίνη.

Τα λαμπρά ευρήματα του καθηγητή Μανόλη Ανδρόνικου από την ανασκαφή των βασιλικών τάφων των Αιγών στη Βεργίνα, τα οποία μεταφέρθηκαν για φύλαξη και συντήρηση στο μουσείο αμέσως μετά την ανεύρεσή τους, επέβαλλαν την οργάνωση νέου τρόπου έκθεσης και κατέδειξαν την ανάγκη μιας κτηριακής επέκτασης. Το 1982 οργανώθηκε μια νέα έκθεση, αυτής των ταφικών ανασκαφικών συνόλων από τη

Σίνδο. Η ανασκαφή και η έκθεση πραγματοποιήθηκαν με την εποπτεία και επιμέλεια της εφόρου αρχαιοτήτων Αικατερίνης Δεσποίνη. Το 1985, γενέθλιο έτος για τα 2.300 χρόνια από την ίδρυση της Θεσσαλονίκης, από τον Κάσσανδρο το 315 π.Χ., στην πρώτη μεγάλη έκθεση αφιερωμένη στην ιστορία και αρχαιολογία της πόλης, με την επιμέλεια της τότε διευθύντριας του Μουσείου Ιουλίας Βοκοτοπούλου.

Το 1996 έγινε η πρώτη εκτεταμένη έκθεση για την προϊστορική Μακεδονία στον ημιυπόγειο χώρο κάτω από την έκθεση της Βεργίνας, στο καινούργιο κτήριο του Βογιατζή του 1980, με εποπτεία του τότε διευθυντή του Μουσείου Δημήτρη Γραμμένου και επιμέλεια της αρχαιολόγου Μαρίας Παππά. Το 1998, μετά από τη μεταφορά των ευρημάτων των Αιγών από το Μουσείο στη Βεργίνα και την έκθεσή τους στο μουσειακό οικοδόμημα που ανέπλαθε τον μεγάλο ταφικό τύμβο των βασιλικών τάφων, οργανώθηκε στο Μουσείο έκθεση με θέμα ο «Χρυσός των Μακεδόνων», υπό την εποπτεία του τότε διευθυντού Δημήτρη Γραμμένου και επιμέλεια των αρχαιολόγων Μπετίνας Τσιγαρίδα και Δέσποινας Ιγνατιάδου, προκειμένου να καλυφτεί το «κενό» που άφησε στη συνείδηση του κοινού η έλλειψη των εντυπωσιακών βασιλικών κτερισμάτων.

Το 2002 με σχετικό Προεδρικό Διάταγμα (το 164/2002) το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης γίνεται ανεξάρτητη περιφερειακή μονάδα του Υπουργείου Πολιτισμού. Η επιτακτική ανάγκη ανακαίνισης του κτηρίου του Καραντινού και του Βογιατζή και οι σύγχρονες μουσειολογικές επιταγές, οδήγησαν στην απόφαση μιας ριζικής μετασκευής του Μουσείου στην αυγή του 21ου αιώνα. Από το 2004 το Μουσείο λειτουργεί με νέες μόνιμες εκθέσεις... Έπειτα από τέσσερα χρόνια διακοπής της λειτουργίας του τα επίσημα εγκαίνια του ανακαινισμένου πλέον Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης, με πέντε νέες θεματικές εκθέσεις, υπό την εποπτεία του Δ. Γραμμένου και μεγάλου επιτελείου πολλών ειδικοτήτων, έγιναν τον Σεπτέμβριο του 2006. Η έκθεση, απολύτως ανθρωποκεντρική, παρακάμπτοντας συχνά το μίτο του χρόνου, έχει έντονο διδακτικό χαρακτήρα.

Μετά από μία μακρά περίοδο εργασιών απαραίτητων για την αναδιοργάνωση των χώρων έκθεσης, αποθήκευσης, συντήρησης και διοίκησης, το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης άνοιξε τις πύλες του στο κοινό, τον Σεπτέμβριο του 2006. Στο διάστημα που προηγήθηκε, εκτός από την κτιριακή επέκταση ολοκληρώθηκε και το σημαντικότερο και ουσιαστικότερο μέρος της προσπάθειάς μας:

σχεδιάστηκε και πραγματοποιήθηκε η επανέκθεση των συλλογών του Μουσείου με τρόπο που να καλύπτει τις ανάγκες του σύγχρονου επισκέπτη.

Πρόθεσή μας ήταν να φωτίσουμε όψεις της πολιτισμού που αναπτύχθηκε στη Μακεδονία, κυρίως στην περιοχή της Θεσσαλονίκης και των όμορων νομών, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα: από την αυγή της προϊστορίας μέχρι την ύστερη αρχαιότητα, τους πρώτους, δηλαδή, χριστιανικούς αιώνες.

Σας καλούμε λοιπόν να επισκεφθείτε το Μουσείο. Να αφουγκραστείτε τις ιστορίες που έχει να σας αφηγηθεί, να δείτε και να ακούσετε πώς τα αντικείμενα «γράφουν» ιστορία. Κι ακόμα, ελάτε να ζήσετε και να απολαύσετε όσα ένα σύγχρονο μουσείο μπορεί να προσφέρει: εκπαιδευτικά προγράμματα, εκθέσεις αρχαίου και σύγχρονου πολιτισμού, εργαστήρια, διαλέξεις, σεμινάρια, ψυχαγωγικές εκδηλώσεις.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης είναι ένας χώρος πολιτισμού και μάθησης, ανοιχτός σε όλους.

Οκτώ ενότητες συνθέτουν την εκθεσιακή πρόταση του Μουσείου, μέσω της οποίας ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με τον κόσμο της αρχαίας Μακεδονίας, τον πολιτισμό και τους ανθρώπους της:

1. Προϊστορική Μακεδονία

Αρχαίος Ιωνικός Ναός

2. Προς τη γένεση των πόλεων

Προϊστορία

3. Η Μακεδονία από τον 7ο αι. π.Χ. έως την ύστερη αρχαιότητα

Η Μακεδονία από τον 7ο αι. π.Χ. ως την αρχαιότητα

4. Θεσσαλονίκη, Μακεδονίας μητρόπολις

Θεσσαλονίκη, Μακεδονίας μητρόπολις

5. Ο χρυσός των Μακεδόνων

1. Ο χρυσός των Μακεδόνων

5. Ο χρυσός των Μακεδόνων

2. Ο χρυσός των Μακεδόνων

6. Μακεδονία: από τις ψηφίδες στα pixels

Από τις ψηφίδες στα pixels

7. Αγρός-Οικία-Κήπος-Τόπος

Αγρός-Οικία-Κήπος-Τόπος

8. Μνήμη και ... Λίθοι (υπαίθρια έκθεση)

Οι Μαγεμένες σε Κοινή Θέα

Εδώ και λίγο καιρό τα αντίγραφα των περίφημων Μαγεμένων εκτίθενται στον εξωτερικό χώρο του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης, σε κοινή θέα και κάτω από τον ουρανό της πόλης που τα γέννησε.

Οι τέσσερις αμφίγλυφοι πεσσοί της Στοάς των Ειδώλων, γνωστοί ως Incantadas ή Μαγεμένες, εικονίζουν, σύμφωνα με τις πηγές, οκτώ ανάγλυφες μυθολογικές μορφές: μια Μαινάδα, τον Διόνυσο, την Αριάδνη και τη Λήδα με τον κύκνο Δία στην μία ενώ στην άλλη εικονιζόταν η Νίκη, η Αύρα, ένας Διόσκουρος και η αρπαγή του Γανυμήδη. Τα γλυπτά αρπάχτηκαν από το μνημείο από τον Γάλλο παλαιογράφο Emmanuel Miller το 1864 και μεταφέρθηκαν στο Λούβρο. Στη Θεσσαλονίκη επέστρεψαν, ως πιστά αντίγραφα, τον Σεπτέμβριο του 2015, χάρη στην υποστήριξη της προσπάθειας από τον Δήμο Θεσσαλονίκης, στη γενναία χρηματοδότηση της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης (ΔΕΘ) HELEXPO και τη συνδρομή τεσσάρων τοπικών φορέων (Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης, Επαγγελματικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης, Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης, Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης), καθένας από τους οποίους «υιοθέτησε» και έναν πεσσό.

Φωτογραφία: Δήμητρα Πακακώστα

Φωτογραφία: Δημήτρα Πακακώστα

Η επίσημη αποκάλυψή τους μετά την τοποθέτησή τους στο προστώο του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια των εγκαινίων της ΔΕΘ, τον Σεπτέμβριο, παρουσία της Υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, κ. Λυδίας Κονιόρδου.

Ο σχεδιασμός για την τοποθέτησή τους δεν ήταν τυχαίος, καθώς, όπως έχει δηλώσει η διευθύντρια του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης, Πολυξένη Βελένη, τοποθετήθηκαν από την πλευρά της Λεωφόρου Στρατού για να τα κοιτούν οι ξένοι και οι επισκέπτες του μουσείου και να στολίζουν την καθημερινότητα της πόλης.

Μάλιστα, αν επισκεφθείτε το μουσείο, μην παραλείψετε να δείτε και το πρωτότυπο σωζόμενο τμήμα του πέμπτου πεσσοῦ, που εκτίθεται στο εσωτερικό, συνοδευόμενο από σχετικό ιστορικό υλικό.

Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης
Μανόλη Ανδρόνικου 6, 54621 Θεσσαλονίκη
τηλ. 2313 310 201, fax 2310 861306
www.amth.gr, amth@culture.gr

ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ: Δευτέρα-Κυριακή: 9:00 - 16:00
ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ: κανονικό εισιτήριο: 6 ευρώ
μειωμένο εισιτήριο: 3 ευρώ

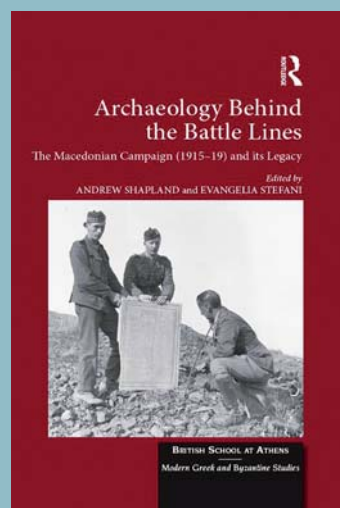
Για περισσότερες πληροφορίες: www.amth.gr

Παράλληλες δραστηριότητες Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης

Αρχαιολογία στα μετόπισθεν

Στις 24 Σεπτεμβρίου 2017 στην αίθουσα Μ. Ανδρόνικος του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης πραγματοποιήθηκε η εκδήλωση παρουσίασης του βιβλίου "Archaeology Behind the Battle Lines. The Macedonian Campaign (1915-19) and its Legacy" (Αρχαιολογία στα μετόπισθεν. Η μακεδονική εκστρατεία και η κληρονομιά της), Α. Shapland & Ε. Stefani (eds.), London / New York 2017.

Το βιβλίο είναι γραμμένο στην Αγγλική γλώσσα και πρόκειται για την παρουσίαση της νέας έκδοσης της Βρετανικής Σχολής Αθηνών (British School at Athens) η οποία αποτελεί τα πρακτικά του ομότιτλου συνεδρίου που ήταν καρπός συνεργασίας του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης με το Βρετανικό Μουσείο και πραγματοποιήθηκε στο Βρετανικό Μουσείο τον Νοέμβριο του 2013 με τη συμμετοχή Ελλήνων, Βρετανών και Γάλλων επιστημόνων. Συγκεντρώνει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων σχετικά με τον ρόλο και την επίδραση της αρχαιολογίας στα σημαντικά ιστορικά γεγονότα που καθόρισαν το πολιτικό προφίλ της Ευρώπης στις αρχές του 20ου αιώνα.

Είναι η πρώτη φορά που εκδίδεται ένας τόμος με θέμα τις αρχαιολογικές δραστηριότητες στη Μακεδονία κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου και για όλο το πλέγμα των πολιτικών παραμέτρων που αναπτύχθηκαν γύρω από αυτές. Οι μελέτες που δημοσιεύονται έχουν συνθετικό χαρακτήρα και καλύπτουν ποικίλα ζητήματα, όπως η έναρξη ανασκαφικών ερευνών από τη Στρατιά της Ανατολής με αφορμή τα χαρακώματα που ανοίγονταν στις βάσεις υψωμάτων, τα οποία στην πραγματικότητα ήταν προϊστορικοί οικισμοί, οι σχέσεις των Βρετανών και Γάλλων αρχαιολόγων με τους Έλληνες αρχαιολόγους, η σημασία της αρχαιότητας για τη διαμόρφωση της εθνικής ιδεολογίας στα τέλη του 19ου και στις αρχές του 20ου αιώνα, αλλά και ο «διπλός» ρόλος ορισμένων μελών της Στρατιάς, ως αρχαιολόγων και κατασκόπων και οι αρχαιότητες που μεταφέρθηκαν και βρίσκονται σήμερα σε μουσεία της Μεγάλης Βρετανίας και της Γαλλίας. Επίσης παρουσιάζονται ζητήματα που αφορούν στο έργο της, νεοϊδρυθείσας τότε, ελληνικής αρχαιολογικής υπηρεσίας, η οργάνωση των πρώτων συλλογών του Αρχαιολογικού Μουσείου και η μεγάλη πρόοδος, στις επόμενες δεκαετίες, του αρχαιολογικού έργου στη Βόρεια Ελλάδα.

Δεν είναι, ίσως, γνωστό στο ευρύ κοινό ότι μετά τη θριαμβευτική είσοδο του ελληνικού στρατού στη Θεσσαλονίκη στις 26 Οκτωβρίου 1912 και την Απελευθέρωση της Μακεδονίας, στο πλαίσιο οργάνωσης των κρατικών μηχανισμών περιλαμβάνεται και η αρχαιολογική υπηρεσία. Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι λίγες μέρες μετά, στις 9η Νοεμβρίου, ιδρύεται η Εφορεία Αρχαιοτήτων της Μακεδονίας με επικεφαλής τον αρχαιολόγο Γεώργιο Οικονόμο. Το γεγονός δεν είναι καθόλου τυχαίο, καθώς ως βασική πολιτική προτεραιότητα του ελληνικού κράτους τίθεται η ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας. Μέσα στο ιδιαίτερα ταραγμένο πολιτικό και κοινωνικό κλίμα της εποχής και με ελάχιστα μέσα, ξεκινούν αγωνιώδεις προσπάθειες για την περισυλλογή και τη διάσωση των διάσπαρτων σε ολόκληρη τη μακεδονική επικράτεια αρχαιοτήτων. Πολύ σύντομα, ωστόσο, ξεσπά ο Α΄ Παγκόσμιος

Πόλεμος (1914-18). Η Θεσσαλονίκη, διανύοντας τη δεύτερη δεκαετία του εικοστού αιώνα, ζει μια από τις πιο θυελλώδεις και αντιφατικές περιόδους της ελληνικής ιστορίας. Πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές και δημογραφικές ανακατατάξεις μεταμορφώνουν τη φυσιογνωμία της πόλης. Το ξέσπασμα του Μεγάλου Πολέμου επιτείνει τη ρευστότητα σε όλα τα επίπεδα. Το φθινόπωρο του 1915, αρχίζει η απόβαση των συμμαχικών στρατευμάτων. Ένας τεράστιος πολυεθνικός στρατός, η «Στρατιά της Ανατολής», πλημμυρίζει τη Θεσσαλονίκη και ενισχύει τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα της.

Η περίοδος αυτή σηματοδοτεί και τις απαρχές της συστηματικής έρευνας των ξένων αρχαιολόγων στη Θεσσαλονίκη και ευρύτερα στη Μακεδονία. Αφορμή αποτελούν τυχαία ευρήματα που έρχονται στο φως κατά τη διάρκεια σκαπτικών εργασιών για την κατασκευή χαρακωμάτων ή πυροβολείων. Ο στρατηγός Sarrail οργανώνει το 1916 την Αρχαιολογική Υπηρεσία της Στρατιάς της Ανατολής. Η συμφωνία μεταξύ των ελληνικών αρχών και του συμμαχικού στρατού προέβλεπε πως όλες οι αρχαιότητες θα καταγράφονται και θα μεταφέρονται στη Θεσσαλονίκη καθώς αποτελούν κτήμα του ελληνικού κράτους. Πάντα, όμως η Ιστορία είναι πιο περίπλοκη από όσο υποθέτουμε σε πρώτο επίπεδο και κάποιες από αυτές τις πολύπλοκες πτυχές της προσπαθεί να αναδείξει η συγκεκριμένη έκδοση.

Την έκδοση επιμελήθηκαν ο Andrew. Shapland έφορος της Ελληνικής Εποχής του Χαλκού στο Τμήμα Ελλάδας και Ρώμης του Βρετανικού Μουσείου στο Ηνωμένο Βασίλειο και η Δρ. Ευαγγελία Στεφανή Αρχαιολόγος, Προϊσταμένη του Τμήματος Συλλογών Κεραμικής, Τοιχογραφιών και Ψηφιδωτών στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.

Καρτ Ποστάλ - Ο Στρατηγός Σαρράιγ παρακολουθεί ανασκαφές

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

Τελετή Ορκωμοσίας Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών

Την Παρασκευή 02 Φεβρουαρίου 2018 έλαβε χώρα στην έδρα της Σχολής, η τελετή ορκωμοσίας 74 Αξιωματικών της 3ης σειράς του Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών με τίτλο «Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια», που διοργανώθηκε από το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας σε συνεργασία με την ΑΔΙΣΠΟ, παρουσία του Αρχηγού ΓΕΕΘΑ Ναύαρχου Ευάγγελου Αποστολάκη ΠΝ.

Στην τελετή παρευρέθηκαν επίσης ο Γενικός Πρόξενος της Κύπρου κ. Σπύρος Μιλτιάδης, ο Δκτης του Γ΄ΣΣ Αντιστράτηγος Δημήτριος Μπίκος, ο Αναπληρωτής Πρύτανη του Πανεπιστημίου Μακεδονίας κ. Ιορδάνης Ελευθεριάδης, ο Κοσμήτορας της Σχολής Κοινωνικών, Ανθρωπιστικών Επιστημών και Τεχνών του ΠΑΜΑΚ κ. Ηλίας Κουσκουβέλης, ο Κοσμήτορας της Σχολής Οικονομικών και Περιφερειακών Σπουδών του ΠΑΜΑΚ κ. Δημήτριος Κυρκιλής, ο Διευθυντής του ΔΠΜΣ κ. Χάρρυ Παπαπανάγος, εκπρόσωποι θρησκευτικών, πολιτικών και στρατιωτικών αρχών της Θεσσαλονίκης, καθώς επίσης και συγγενείς των αποφοίτων Αξκών.

Ημερίδα της ΑΔΙΣΠΟ με θέμα “Διοίκηση Αλλαγών”

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 10 Νοεμβρίου 2017, πραγματοποιήθηκε από την ΑΔΙΣΠΟ, ημερίδα με θέμα: «Διοίκηση Αλλαγών»

Οι εισηγήσεις των θεματικών ενοτήτων πραγματοποιήθηκαν από τους:

- α. Στρατηγός ε.α. Βασίλειος Τελλίδης, Επίτιμος Αρχηγός ΓΕΣ
- β. Νικόλαος Πόδας Σύμβουλος Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας.
- γ. Ανχης (ΤΘ) Σταύρος Ψωφίδης, Δκτής 212 ΕΜΑ

Την ημερίδα παρακολούθησαν σπουδαστές της ΑΔΙΣΠΟ και στρατιωτικοί από το ΓΣΣ/ΝRDC-GR, τη ΝΔΒΕ και την 113 ΠΜ.

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΣ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 22 Φεβρουαρίου 2018 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Στρατού, Αντιστράτηγος Αλκιβιάδης Στεφανής, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΓΕΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΑ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τρίτη 19 Δεκεμβρίου 2017 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας, Αντιπτέραρχος (Ι) Χρήστος Χριστοδούλου, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΓΕΑ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού ΓΕΕΦ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 18 Ιανουαρίου 2018 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς, Αντιστράτηγος Ηλίας Λεοντάρης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Αποστολή - Προκλήσεις ΓΕΕΦ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Διοικητού Δ'ΣΣ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τετάρτη 01 Νοεμβρίου 2017 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής του Δ' Σώματος Στρατού, Αντιστράτηγος Γεώργιος Καμπάς, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδιάση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από το Δ'ΣΣ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Διοικητού Γ'ΣΣ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τρίτη 06 Φεβρουαρίου 2018 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής του Γ' ΣΣ/ΝRDC-GR, Αντιστράτηγος Δημήτριος Μπίκος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων Γ'ΣΣ/ΝRDC-GR». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Διοικητού ΑΣΔΕΝ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, τη Δευτέρα 18 Δεκεμβρίου 2017 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής ΑΣΔΕΝ, Αντγος Νικόλαος Μανωλάκος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από την ΑΣΔΕΝ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Διοικητού ΑΤΑ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 03 Νοεμβρίου 2017 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Τακτικής Αεροπορίας, Αντιπύραρχος (Ι) Γεώργιος Μπλιούμης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από ΑΤΑ». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Διοικητού ΔΔΜΝ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, τη Δευτέρα 06 Νοεμβρίου 2017 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Ανχος (Μ) Νικόλαος Καφέτσης ΠΝ, Διοικητής Διοίκησης Διοικητικής Μερίμνης Ναυτικού, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Το Συγκρότημα ΔΔΜΝ και η υποστήριξη των υπηρεσιών του ΠΝ. Προβλήματα - Προκλήσεις - Προοπτικές». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Περιφερειάρχη Βορείου Αιγαίου

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 16 Φεβρουαρίου 2018 επισκέφθηκε τη Σχολή η Περιφερειάρχης Βορείου Αιγαίου κ. Χριστίνα Καλογήρου, η οποία πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Οργάνωση - Δομή Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, Δυσχέρειες - Προοπτική - Επιδιώξεις». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς της.

Επισκέψεις σπουδαστών 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Επίσκεψη στο Πολεμικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

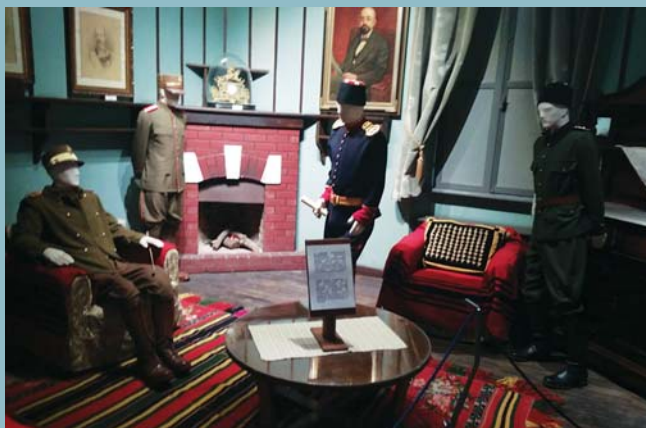
Στο πλαίσιο του Εκπαιδευτικού προγράμματος της σχολής, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη και ξενάγηση των σπουδαστών της ΑΔΙΣΠΟ στο Πολεμικό Μουσείο Παράρτημα Θεσσαλονίκης την 28 Νοεμβρίου 2017.

Επίσκεψη στο Μουσείο Βαλκανικών Πολέμων

Στο πλαίσιο του Εκπαιδευτικού προγράμματος της σχολής, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη και ξενάγηση των σπουδαστών της ΑΔΙΣΠΟ στο Μουσείο Βαλκανικών Πολέμων την 30 Νοεμβρίου 2017.

Επίσκεψη στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα

Στο πλαίσιο του Εκπαιδευτικού προγράμματος της Σχολής, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη και ξενάγηση των σπουδαστών της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ, στο Μουσείο Μακεδονικού Αγώνα, την 1 Δεκεμβρίου 2018.

Επίσκεψη στο Μουσείο Πέλλας

Στο πλαίσιο του Εκπαιδευτικού προγράμματος της Σχολής, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη και ξενάγηση των σπουδαστών της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ, στο Μουσείο της Πέλλας, την 21 Φεβρουαρίου 2018.

Επίσκεψη στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης

Στο πλαίσιο του Εκπαιδευτικού προγράμματος της Σχολής, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη και ξενάγηση των σπουδαστών της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ, στο Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης, την 21 Φεβρουαρίου 2018.

Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης

Στο πλαίσιο του Εκπαιδευτικού προγράμματος της Σχολής, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη και ξενάγηση των σπουδαστών της 15ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης, την 21 Φεβρουαρίου 2018.

Κοπή Βασιλόπιτας ΑΔΙΣΠΟ

Την 10 Ιανουαρίου 2018 πραγματοποιήθηκε η κοπή της Βασιλόπιτας της ΑΔΙΣΠΟ, από τον Διοικητή της Σχολής Υποστράτηγο Δημοσθένη Βιτετζάκη, παρουσία της μόνιμης δύναμης της ΑΔΙΣΠΟ.

Κοινωνικό Έργο ΑΔΙΣΠΟ

Αιμοδοσία στην ΑΔΙΣΠΟ

Την 14 Δεκεμβρίου 2017, στο πλαίσιο της κοινωνικής προσφοράς των Ενόπλων Δυνάμεων, πραγματοποιήθηκε αιμοδοσία των μόνιμων στελεχών και των σπουδαστών της Σχολής, από την κινητή μονάδα αιμοληψίας του Νοσοκομίου “ΑΧΕΠΑ”.

Εταιρεία Σπαστικών Βορείου Ελλάδος (Ε.Σ.Β.Ε)

Στο πλαίσιο της κοινωνικής προσφοράς των Ενόπλων Δυνάμεων, η ΑΔΙΣΠΟ ήρθε σε επαφή με την Εταιρεία Σπαστικών Βορείου Ελλάδος (ΕΣΒΕ).

Οι Σπουδαστές και το προσωπικό της ΑΔΙΣΠΟ είχαν την ευκαιρία να ενημερωθούν από εκπροσώπους της Εταιρείας για τη λειτουργία και το έργο της, ενώ η Σχολή από την πλευρά της προσέφερε χρηματικό ποσό που συγκεντρώθηκε από προσφορές των σπουδαστών και του προσωπικού, υποστήριξη για την ανανέωση της ιστοσελίδας της Εταιρείας, μετάφραση στα Γαλλικά και Γερμανικά των ενημερωτικών βίντεο της ΕΣΒΕ, διάθεση προσωπικού σε εθελοντική βάση για την διεξαγωγή της ετήσιας εορταστικής εκδήλωσης της εταιρείας που πραγματοποιήθηκε στις 03 Δεκεμβρίου 2017 στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Ημέρας Ατόμων με Αναπηρία.

Η Βιβλιοθήκη μας

Η στήλη με τις προτάσεις της βιβλιοθήκης της σχολής, επιλεγμένων μέσα από το σύνολο των τίτλων που διαθέτει

Συγγραφέας: Rawls John

Τίτλος: Η Θεωρία της Δικαιοσύνης

Εκδόσεις: Πόλις

Ο Τζων Ρωλς γεννήθηκε στις 21 Φεβρουαρίου 1921 στη Βαλτιμόρη του Μέριλαντ. Πατέρας του ήταν ο William Lee Rawls, από τους πιο διακεκριμένους συνηγόρους της Βαλτιμόρης. Δεύτερος πέντε υιών, σε νεαρή ηλικία το 1928, δύο από τους αδελφούς του προσβλήθηκαν από διφθερίτιδα και πέθαναν γεγονός που σημάδεψε σημαντικά την παιδική ηλικία του.

Ο Ρωλς πήγε για λίγο καιρό σε σχολείο της Βαλτιμόρης και στη συνέχεια στο Kent School, ένα Επισκοπικό προπαρασκευαστικό σχολείο στο Κοννέκτικατ. Με την αποφοίτησή του το 1939 εισήχθη στο Πανεπιστήμιο Πρίνστον, αποφοίτησε με την ανώτατη τιμητική διάκριση («summa cum laude») και έγινε δεκτός στο Ivy Club και το American Whig-Closophic Society. Το 1943 πήρε το πτυχίο Bachelor of Arts και κατατάχτηκε στον Στρατό.

Στην διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου υπηρέτησε ως πεζικάριος στον Ειρηνικό και περιόδευσε στη Νέα Γουινέα, τις Φιλιππίνες και την κατεχόμενη Ιαπωνία όπου και διαπίστωσε τα επακόλουθα του βομβαρδισμού της Χιροσίμα. Μετά από την εμπειρία αυτή απέρριψε πρόταση καριέρας αξιωματικού, εγκατέλειψε τον Στρατό και επέστρεψε στο Πρίνστον όπου και ολοκλήρωσε το 1950 διδακτορικό στην ηθική φιλοσοφία. Δίδαξε εκεί έως το 1952, οπότε και έλαβε την Υποτροφία Fulbright για το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Υπηρέτησε ως βοηθός, ως αναπληρωτής και από το 1962 ως τακτικός καθηγητής φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Κορνέλ και σύντομα έλαβε θέση καθηγητού στο MIT ενώ ταυτόχρονα μετακόμισε στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ όπου δίδαξε για σαράντα περίπου χρόνια και εκπαίδευσε μερικές από τις ηγετικές προσωπικότητες της ηθικής και πολιτικής φιλοσοφίας.

Ο Ρωλς σπάνια έδινε συνεντεύξεις έχοντας ένα τραύλισμα και ένα αίσθημα τρόμου απέναντι στα φώτα της δημοσιότητας και παρά την φήμη του δεν έγινε διανοούμενος, αντίθετα παρέμεινε αφοσιωμένος κυρίως στην ακαδημαϊκή και οικογενειακή του ζωή. Το 1995 υπέστη εγκεφαλικό επεισόδιο εντούτοις κατάφερε να ολοκληρώσει το βιβλίο με τίτλο «Ο Νόμος των Λαών», την πληρέστερη κατάθεση των απόψεών του για το διεθνές δίκαιο και λίγο πριν τον θάνατό του στις 24 Νοεμβρίου 2002 δημοσιεύτηκε το «Η Δικαιοσύνη ως Ακριβοδικία».

Έχει βραβευτεί με το Βραβείο Schock Λογικής και Φιλοσοφίας και από τον Πρόεδρο Μπιλ Κλίντον με το Εθνικό Μετάλλιο των ΗΠΑ στις Ανθρωπιστικές επιστήμες σε αναγνώριση του έργου του που βοήθησε μια ολόκληρη γενιά Αμερικανών να αναζωογονήσουν την πίστη τους στη δημοκρατία. Θεωρείται ένας από τους κορυφαίους πολιτικούς φιλοσόφους του 20ού αιώνα. Στα ελληνικά κυκλοφορούν τα βιβλία του "Θεωρία της δικαιοσύνης" (Πόλις, 2001), "Το δίκαιο των λαών" (Ποιότητα, 2002), "Ο πολιτικός φιλελευθερισμός" (Μεταίχμιο, 2004).

Συχνά, περισσότερο ή λιγότερο δικαιολογημένα, επικρίνουμε τον τρόπο οργάνωσης της κοινωνίας μας. Αν ήταν όμως να ταξιδέψουμε σε μια νέα χώρα και να ιδρύσουμε εκεί μια νέα πολιτεία, αν ήταν στο χέρι μας να διαμορφώσουμε τις βάσεις πάνω στις οποίες θα οργανώναμε τη νέα μας πολιτεία, πώς και τι θα απο-

φασίζαμε; Ο Τζων Ρωλς δίνει μια ρωμαλέα φιλοσοφική έκφραση και υποστήριξη στο αίτημα μιας ελεύθερης, δίκαιης αλλά και πολιτικά βιώσιμης κοινωνίας. Ιστορικά ίσως να είναι μάλιστα ο πρώτος φιλόσοφος που επιχειρεί να συγκεράσει και τα τρία αυτά αιτήματα. Ο συγκερασμός αυτός -θα μπορούσαμε να τον διαβάσουμε και σαν μια προσπάθεια εναρμόνισης της ηθικής με την πολιτική- οδηγεί σε μια νέα τροπή της φιλελεύθερης παράδοσης και ίσως να εξηγεί την επικράτηση της παράδοσης αυτής ως κυρίαρχου ηθικοπολιτικού παραδείγματος. Με τη «Θεωρία της δικαιοσύνης» ο Ρωλς προσπάθησε να δείξει ότι είναι μέχρι σ' έναν βαθμό στο χέρι μας να υπερβούμε έλλογα τους φυσικούς και κοινωνικούς μας προκαθορισμούς, ότι μπορούμε εύλογα να προσδοκούμε ό,τι είναι εφικτό και ότι έχουμε κάθε δικαίωμα να το προσδοκούμε, εφ' όσον το επιθυμούμε. (Από το επίμετρο του Κ. Παπαγεωργίου)

Επιδίωξη του Rawls δεν είναι να παρουσιάσει μια αντίληψη της δικαιοσύνης που θα ισχύει σε κάθε κοινωνία. Είναι να επεξεργαστεί την ηθική βάση που ταιριάζει καλύτερα σε μια δημοκρατική κοινωνία. (Θανάσης Γιαλκέτσης, Ελευθεροτυπία)

Προσφέρει ένα έργο εξαιρετικά πλούσιο σε ιδέες, σε ερεθίσματα, σε διεισθημονικές και διακλαδικές προσεγγίσεις των προβλημάτων της δικαιοσύνης, προσεγγίσεις που ανάγονται σε πολλούς κλάδους της επιστήμης και που επιχειρούνται από πολλές οπτικές γωνίες. Πρόκειται για έναν πακτωλό ιδεών που η μελέτη του για κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο οποιασδήποτε ειδικότητας θα είναι μέγα κέρδος σε γνώση. (Μιχάλης Π. Σταθόπουλος, Κριτική Επιθεώρηση)

Συγγραφέας: Κώστας Δ. Παντελής
Τίτλος: Η Επικαιρότητα της Αρχαίας Ελληνικής Σκέψης
Εκδόσεις: Παπαζήση

Η Επικαιρότητα της Αρχαίας Ελληνικής Σκέψης είναι σύνθετο έργο. Είναι ιστορία και μυθιστόρημα μαζί. Τα πρόσωπα και ο χώρος που κινούνται είναι φανταστικά, όμως οι ιδέες των φιλοσόφων, τα έργα τέχνης και τα ιστορικά γεγονότα που διηγούνται τα ιδεατά αυτά πρόσωπα, είναι πραγματικά ιστορικά δεδομένα. Το έργο εμπνευσμένο από το ηθικό και λογικό νόημα της ελληνικής φιλοσοφικής σκέψης, είναι εμπλουτισμένο με σχόλια, που έχουν σχέση με επίκαιρα κοινωνικά και ανθρώπινα προβλήματα. Ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός, η πορεία του και η ισχυρή επίδρασή του στον πολιτισμό όλων των εποχών μέχρι σήμερα, περιγράφεται σ' αυτό το βιβλίο με περιληπτικό, επιλεκτικό και απλό τρόπο, κατανοητό και ευχάριστο στον κάθε αναγνώστη. (ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΤΟ ΟΠΙΣΘΟΦΥΛΛΟ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ)

Ο Κώστας Παντελής γεννήθηκε το 1927 στους Ανδρονιάνους-Κύμης Ευβοίας. Σπούδασε στην Οδοντιατρική Σχολή των Αθηνών από την οποία απεφοίτησε το 1952. Υπηρέτησε στο στρατό ως έφεδρος ανθυπίατρος. Άσκησε την οδοντιατρική για τριάντα επτά χρόνια. Παράλληλα με την επαγγελματική και επιστημονική του εργασία ασχολήθηκε με κοινωνικά και μορφωτικά προβλήματα. Διετέλεσε πρόεδρος σχολικών συλλόγων και άλλων οργανισμών, πραγματοποιώντας ομιλίες της ειδικότητάς του και άλλων θεμάτων. Έχει τιμηθεί με τον Αργυρό Σταυρό του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού. Από το 1972 είναι μόνιμος κάτοικος Θεσσαλονίκης.

Νέο Περιοδικό "ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΝ"

Άλλο ένα ακόμη περιοδικό; Με τι θεματολογία, όταν όλα έχουν καλυφθεί και υφιστάμεθα έναν ορυμαγδό ειδήσεων και πληροφοριών; Στην εποχή του διαδικτύου και της παγκοσμιοποίησης ο καθένας μπορεί να βρει ό,τι χρειάζεται από πολλαπλές πηγές.

Όλες οι παραπάνω παρατηρήσεις είναι σωστές· παρόλα αυτά, πιστεύουμε ότι στη χώρα μας λείπει ένα βήμα διαλόγου και συζητήσεων για θέματα στρατηγικής. Η στρατηγική ως αντικείμενο συστηματικής μελέτης στη χώρα μας έχει ζωή μικρότερη των τριάντα ετών. Οι ένοπλες δυνάμεις - και όχι μόνο οι ελληνικές - μέχρι και τη δεκαετία του 1980 ασχολούνταν κυρίως με την τακτική. Από την άλλη, οι στρατηγικές σπουδές στην πατρίδα μας αποτέλεσαν αντικείμενο ακαδημαϊκής σπουδής κυρίως από τη δεκαετία του 1990 και μετά, όταν ιδρύθηκαν και τα ελληνικά πανεπιστήμια/σχολές διεθνών σχέσεων που συμπεριέλαβαν και τις στρατηγικές σπουδές.

Μετά από τριάντα χρόνια ενασχόλησης με τη στρατηγική είναι καιρός οι ακαδημαϊκοί και οι επαγγελματίες, εκκινώντας από διαφορετικές αφετηρίες, να συναντηθούν και να συνεργασθούν σε ένα επιστημονικό βήμα που θα είναι ένα περιοδικό στρατηγικής.

Το ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΝ είναι ένα ελεύθερο, ανεξάρτητο, με διαδικασία ομότιμης αξιολόγησης (peer review) επιστημονικό περιοδικό με διαθεματική προσέγγιση, που ενδιαφέρεται πρωτίστως για τη στρατιωτική στρατηγική, την οποία αντιλαμβάνεται ως γέφυρα που συνδέει τους σκοπούς της πολιτικής με τα στρατιωτικά μέσα. Το περιοδικό είναι ηλεκτρονικό, ελεύθερης πρόσβασης και θα εκδίδεται αρχικά δύο φορές το χρόνο. Για να αποκτή κάποιος πρόσβαση θα πρέπει πρώτα να έχει πραγματοποιήσει εγγραφή στην ιστοσελίδα, η οποία γίνεται πολύ απλά και γρήγορα.

Το περιοδικό απευθύνεται στην ακαδημαϊκή κοινότητα, τους ερευνητές και αναλυτές που ασχολούνται με αμυντικά θέματα και ζητήματα πολέμου και στρατηγικής. Ταυτόχρονα επιθυμεί να είναι ελκυστικό και ωφέλιμο σε όσους εργάζονται και απασχολούνται καθ' οιονδήποτε τρόπο με το χώρο της άμυνας. Τέλος, απευθύνεται και στο ευρύτερο κοινό, σε όλους όσους ενδιαφέρονται για τα συναφή ζητήματα.

Η ιστοσελίδα του περιοδικού είναι <https://strategikon.gr>

Εξωτερικά Ιατρεία Νοσοκομείου 424 ΓΣΝΕ

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΛΙΝΙΚΩΝ ΤΟΥ 424 ΓΣΝΕ (1)

A/A	ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ	ΗΜΕΡΕΣ	ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
1	ΟΥΡΟΛΟΓΙΚΟ	Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή	
2	ΩΡΛ	Δευτέρα-Τρίτη-Τετάρτη-Πέμπτη	
3	ΝΕΥΡΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΗ	Δευτέρα-Τρίτη-Πέμπτη	
4	ΟΡΘΟΠΑΙΔΙΚΗ	Καθημερινά	
5	ΟΦΘΑΛΜΟΛΟΓΙΚΟ	Δευτέρα-Τετάρτη-Πέμπτη-Παρασκευή	
6	ΓΝΑΘΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΟ	Δευτέρα-Πέμπτη	
7	ΠΛΑΣΤΙΚΗ ΧΕΙΡ/ΚΗ	Δευτέρα-Τετάρτη	10:00-13:00
	(Ειδικά Για μελάνωμα-Αποκατάσταση Μαστού)	(Μόνο Παρασκευή)	10:00-13:00
8	ΑΓΓΕΙΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΟ	Τρίτη-Τετάρτη-Πέμπτη	
9	ΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΟ	Καθημερινά	
10	ΘΩΡΑΚΟΧΕΙΡΟΥΡΓΙΚΟ	Τρίτη-Πέμπτη	
11	ΓΥΝΑΙΚΟΛΟΓΙΚΟ	Δευτέρα-Τετάρτη-Πέμπτη	
12	ΜΑΣΤΟΥ	Δευτέρα-Τετάρτη (Α' Χ.) Τρίτη-Πέμπτη (Β' Χ.)	
13	ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΕΙΟ	Δευτέρα-Τρίτη-Τετάρτη-Πέμπτη(Μόνο οι εν ενεργεία)	
14	ΠΑΝΟΡΑΜΙΚΗ	Δευτέρα-Τετάρτη-Πέμπτη	Αυστηρά 08:00-11:00

Στα παραπάνω ιατρεία εισέρχονται :

A. Τα εν ενεργεία προσωπικό με παραπεμπτικό ιατρού χωρίς ραντεβού.

B. Τα μέλη και το μη εν ενεργεία προσωπικό με ραντεβού στα τηλέφωνα 2310381044 και 2310382073

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΛΙΝΙΚΩΝ ΤΟΥ 424 ΓΣΝΕ (2)

A/A	ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ ΙΑΤΡΕΙΑ	ΗΜΕΡΕΣ	ΩΡΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ
1	ΕΝΔΟΚΡΙΝΟΛΟΓΙΚΟ	Δευτέρα-Τρίτη-Τετάρτη-Πέμπτη	
2	ΠΝΕΥΜΟΝΟΛΟΓΙΚΟ	Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή	
3	ΚΑΡΔΙΟΛΟΓΙΚΟ	Καθημερινά	
4	ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟ	Καθημερινά	
5	ΟΓΚΟΛΟΓΙΚΟ	Τρίτη-Τετάρτη-Πέμπτη	
6	ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΟ	Καθημερινά	
7	ΠΑΙΔΙΑΤΡΙΚΟ	Καθημερινά	
8	ΛΟΙΜΩΞΙΟΛΟΓΙΚΟ	Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή (Οι εν ενεργεία) Δευτέρα-Τετάρτη (Λοιποί δικαιούχοι)	
9	ΑΙΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ	Τρίτη-Πέμπτη	
10	ΝΕΦΡΟΛΟΓΙΚΟ	Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή	
11	ΡΕΥΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ	Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή	
12	ΟΣΤΕΟΠΟΡΩΣΗΣ	Τρίτη-Πέμπτη	
13	ΑΛΛΕΡΓΙΟΛΟΓΙΚΟ	Τρίτη-Πέμπτη(Οι εν ενεργεία) Τετάρτη (Λοιποί δικαιούχοι)	
14	ΠΑΘΟΛΟΓΙΚΟ	Καθημερινά	
15	ΥΠΕΡΤΑΣΙΟΛΟΓΙΚΟ	Τρίτη-Πέμπτη	
16	ΔΙΑΒΗΤΟΛΟΓΙΚΟ	Καθημερινά	
17	ΔΕΡΜΑΤΟΛΟΓΙΚΟ	Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή (Οι εν ενεργεία) Τρίτη-Πέμπτη (Λοιποί δικαιούχοι)	
18	ΓΑΣΤΡΕΝΤΕΡΟΛΟΓΙΚΟ	Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή	
19	ΜΙΚΡΟΒΙΟΛΟΓΙΚΟ	Καθημερινά	0730-11:00
20	ΔΙΑΙΤΟΛΟΓΙΚΟ	Τρίτη-Τετάρτη-Πέμπτη-Παρασκευή	

Στα παραπάνω ιατρεία εισέρχονται :

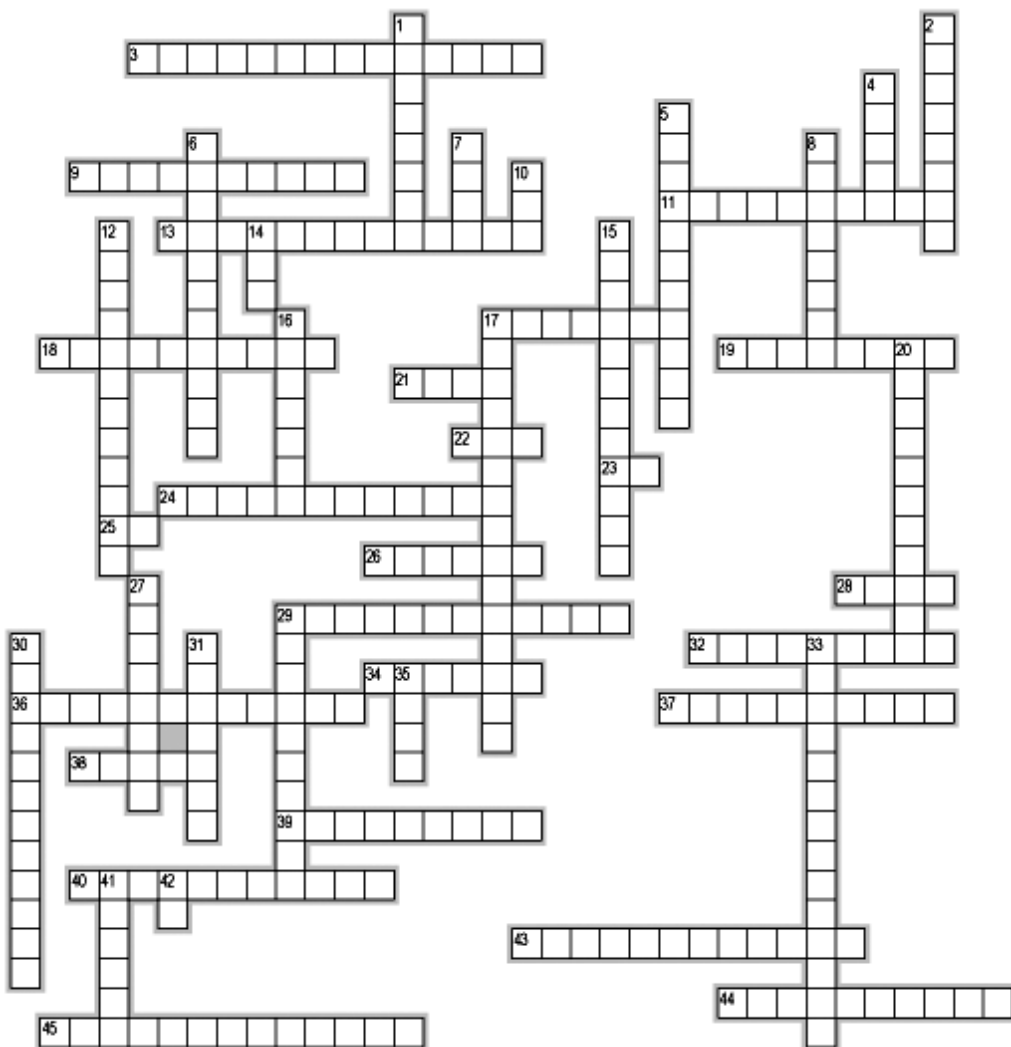
A. Τα εν ενεργεία προσωπικό με παραπεμπτικό ιατρού χωρίς ραντεβού.

B. Τα μέλη και το μη εν ενεργεία προσωπικό με ραντεβού στα τηλέφωνα 2310381702 και 2310382078

Σταυρόλεξο

Σταυρόλεξο Νο 1

Νικολαΐδης Θεόφιλος

EdiposeCrossword.com

* Το σταυρόλεξο αποτελεί Άσκηση Εφαρμογής του Διακλαδικού Κανονισμού ΔΚ 2-1/2012/ΓΕΕΘΑ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ

3. Κατά την εφαρμογή της Διαχείρισης Επιχειρησιακού Κυνδίνου (ΔΕΚ) έτσι λέγεται η πληροφόρηση των εμπλεκόμενων για την εξέλιξη της εφαρμογής της διαδικασίας διαχείρισης του κινδύνου και την αποτελεσματικότητα των μηχανισμών ελέγχου.

9. Είναι κρίσιμες και απαντούν στο ερώτημα: «Ποιό (-ά) από τα μέσα πόρους θεωρούνται ευάλωτα και οδηγούν σε υποβάθμιση ή εξάλειψη της Κρίσιμης Δυνατότητας;»

11. Αποτελεί μια από τις δραστηριότητες της εκτίμησης αποτελεσματικότητας.

13. Αποτελεί κριτήριο αρχικού ελέγχου βιωσιμότητας

17. Πώς λέγετε μια συνοπτική και ελεύθερης μορφής δήλωση του Διοικητή.

18. Είναι κρίσιμες και σχετίζονται με τα μέσα - πόρους, που είναι απαραίτητα σε μια κρίσιμη δυνατότητα προκειμένου να είναι λειτουργική.

19. Δραστηριότητα / Ενέργεια του τακτικού πλαισίου.

21. Η αποστολή του Διοικητή αποτελεί για τις ενέργειες / έργα κάθε υφιστάμενου αυτό που χρησιμοποιούν οι ναυτικοί για να προσανατολίζονται εν πλώ.

22. Αποτελεί ένα από τα τελικά προϊόντα του 3ου σταδίου (συντομογραφία).

23. Έτσι λέγεται η Διαδικασία εντοπισμού των επικίνδυνων καταστάσεων και των αιτιών τους (συντομογραφία).

24. Τέτοιο έργο είναι η κατασκευή κωλυμάτων.

25. Έτσι ονομάζεται μια πηγή ισχύος από την οποία μια στρατιωτική δύναμη αντλεί τη θέληση να πολεμήσει (συντομογραφία).

26. Ως επιχειρησιακός προλαμβάνει την πρόωρη κορύφωση των δυνατοτήτων των φιλιών δυνάμεων κατά την εκτέλεση των επιχειρήσεων.

28. Έτσι ονομάζουμε στην επιχειρησιακή σχεδίαση έναν σαφώς καθορισμένο και εφικτό στόχο, η επίτευξη του οποίου συνεισφέρει στην ολοκλήρωση της Επιθυμητής Τελικής Κατάστασης (ΕΤΚ) (συντομογραφία).

29. Έτσι λέγονται οι γραμμές που συνδέουν τα Αποφασιστικά Σημεία (ΑπΣ) στο χρόνο και στο χώρο κατά την πορεία προς τα Κέντρα Βάρους (ΚΒ).

32. Ο ρόλος τους θεωρείται σημαντικός καθώς διευκολύνεται η εφαρμογή της παράλληλης σχεδίασης.

34. Τις συναντάμε στο Επιχειρησιακό πρότυπο.

36. Έτσι ονομάζεται ο αρχικός έλεγχος των τρόπων ενεργείας κατά το 3ο στάδιο της επιχειρησιακής σχεδίασης.

37. Έτσι ονομάζεται το πλαίσιο που χρησιμοποιείται για τη σύλληψη της δραστηριότητας στο επιχειρησιακό περιβάλλον.

38. Σ' αυτόν αναφερόμαστε όταν απαντάμε στο ερωτήματα «γιατί».

39. Έτσι λέγεται το σημείο σε μια επιχείρηση, στο οποίο η δύναμη που την εκτελεί δεν μπορεί πλέον να συνεχίσει να ενεργεί επιτυχώς.

40. Επέρχεται ως αποτέλεσμα μιας σύγκρουσης όταν οι αντιμαχόμενες δυνάμεις εξασφαλίσουν μια λύση διαρκείας.

43. Αυτό γίνεται με όποιο Τρόπο Ενεργείας (ΤΕ) αποτύχει στον αρχικό έλεγχο βιωσιμότητας.

44. Δραστηριότητα / Ενέργεια του γεωγραφικού πλαισίου.

45. Τέτοιο έργο είναι η ασφάλεια των μετόπισθεν.

ΚΑΘΕΤΑ

1. Πώς λέγεται το παίγνιο που δίνει στο Διοικητή και το επιτελείο του τη δυνατότητα να σχηματίσουν μια νοητική εικόνα της διεξαγωγής της επιχείρησης.

2. Είναι μέτρα που απαντούν στο ερώτημα «Υλοποιείται το έργο όπως σχεδιάστηκε;»

4. Πώς λέγεται η γραμμική και συνεχής προσέγγιση ενάντια στο Κέντρο Βάρους (ΚΒ) μιας αντίπαλης δύναμης.

5. Είναι κρίσιμες και απαντούν στο ερώτημα: «Τι είναι ικανό να κάνει το Κέντρο Βάρους (ΚΒ);»

6. Η Εκτίμηση της προσδιορίζει την επικίνδυνη κατάσταση, σε σχέση με τις συνέπειες που θα έχει ένα συγκεκριμένο γεγονός.

7. Διατηρεί τη συνέχεια και το ρυθμό στην εξέλιξη μιας επιχείρησης.

8. Αυτή προσδιορίζεται στο 2ο στάδιο της επιχειρησιακής σχεδίασης από το Διοικητή και το επιτελείο του κατά τη διαδικασία της επιχειρησιακής σχεδίασης.

10. Πώς λέγεται η ενημέρωση που γίνεται από την ομάδα σχεδίασης στο Διοικητή κατά το 3ο στάδιο (συντομογραφία).

12. Ενέργεια του επιχειρησιακού πλαισίου η οποία αν πετύχει οδηγεί αναπόφευκτα στην εκπλήρωση της αποστολής.

14. Δηλώνονται με τη διατύπωση της τελικά επιδιωκόμενης συνθήκης ή αποτελέσματος στο σημείο αυτό (συντομογραφία).

15. Δραστηριότητα / Ενέργεια του τακτικού πλαισίου.

16. Προσπαθούμε να τον διαχειριστούμε με την εφαρμογή της Διαχείρισης Επιχειρησιακού Κυνδίνου (ΔΕΚ).

17. Πώς λέγεται η διαταγή που εκδίδεται με την ολοκλήρωση των ενεργειών του 1ου σταδίου.

20. Με αυτόν επιτυγχάνουμε συνέργεια και επαύξηση της αποδοτικότητας των δυνάμεων μας.

27. Τι Αντικειμενικός Σκοπός (ΑΝΣΚ) είναι: «Η εξάλειψη του εχθρικού Προγεφυρώματος (Π/Γ)».

29. Σε τέτοιες γραμμές ενεργεί μία δύναμη όταν οι επιχειρήσεις της συγκλίνουν προς τον εχθρό.

30. Ανήκει στο πληροφοριακό περιβάλλον.

31. Αποτελεί κριτήριο αρχικού ελέγχου βιωσιμότητας

33. Τι Αντικειμενικός Σκοπός (ΑΝΣΚ) είναι: «Η ανακατάληψη της νήσου «Χ»».

35. Μας προσδιορίζει το βαθμό ικανοποίησης έκαστου κριτηρίου επιλογής του Διοικητή κατά το 3ο στάδιο (Σύγκριση των τρόπων ενεργείας).

41. Τον χρησιμοποιούμε για να δημιουργήσουμε τις επιθυμητές επιδράσεις, συνθήκες και αποτελέσματα στα αποφασιστικά σημεία ή απευθείας στο αντίπαλο Κέντρο Βάρους (ΚΒ).

42. Βασίζονται σε ενδείκτες που σχετίζονται με τις Απαιτήσεις Πληροφοριών Φιλιών Δυνάμεων (συντομογραφία).

* Η Λύση του σταυρόλεξου στο επόμενο τεύχος

Απάνθισμα Σοφίας

Το της πόλεως ήθος ομοιούται τοις άρχουσι
(Ο χαρακτήρας των πολιτών εξομοιώνεται με τους άρχοντες τους)

Ισοκράτης

Η ηθική εξ έθους περιγίνεται.
(Η ηθική έχει τις ρίζες της στις συνήθειες)

Αριστοτέλης

Φθείρουσιν ήθη χρήσθ' ομιλίας κακαί
[Οι κακές συναναστροφές διαφθείρουν τα χρηστά ήθη (το χαρακτήρα)]

Μεν. Γν. Μον.

Το ρητό αυτό χρησιμοποίησε κι ο Απόστολος Παύλος στην Α' προς Κορινθίους επιστολή: «Μη πλανάσθε αδελφοί, φθείρουσιν ήθη χρήσθ' ομιλίας κακαί».

Η ιστορία μου είναι έργο, που θα επιζήσει και όχι ρητορική επίδειξη, που σκοπό έχει να αποσπάσει τα χειροκροτήματα των συγχρόνων μου.

Θουκιδίδης

Καμιά επιστήμη δε μπορεί καλύτερα απ' την ιστορία να εκπληρώσει την επιθυμία και να επαρκέσει στην ανάγκη να μάθουμε το αληθινό, το αγαθό και το καλό, πάνω στα οποία θεμελιώνεται ολόκληρος ο ηθικός κόσμος.

Καντού

Την ιστορία μελέτα, παιδί μου, γιατί έτσι όχι μόνο τον εαυτό σου και τη ζωή σου θα κάμεις ένδοξη και χρήσιμη στην ανθρώπινη κοινωνία, αλλά και το μυαλό σου οξυδερκότερο και διαυγέστερο.

Ιπποκράτης

Καλλιτεχνική Ματιά

Στα σύνορα

Στα σύνορα της τύχης μου κοιμήθηκε η ψυχή μου,
τη μνήμη πίσω άφησα κρυμμένη, μην τη χάσω.
Αν θα γυρίσω θησαυρό, ν' ανοίξω τη ζωή μου.

Στα σύνορα της τύχης μου έχασα τη φωνή μου,
στο διάβα μου συνάντησα μιαν άλλη στη μορφή μου,
το ρόλο πρέπει να ντυθώ αν θέλω να γυρίσω.

Στα σύνορα της τύχης μου ρυτίδες φορτωμένη,
με εμπειρίες κυνικές που θέλουν να σε σβήσουν,
στο πουθενά κατέληξα να ψάχνω τη ζωή μου.

Σαν γύρισα γονάτησα και φίλησα τη γη μου.

Στα σύνορα της τύχης μου τη μνήμη ξαναβρήκα,
κοίταξα στον καθρέφτη μου, γνώρισα τη μορφή μου
και τη φωνή μου έψαξα σ' έναν σκοπό τη βρήκα.

Τραγουδίησα και γέλασα κι άνοιξα τη ζωή μου.

“Μωβ”

Το ομώνυμο ποίημα έχει βραβευθεί το 2012 με το 2ο Βραβείο Ποίησης στον 1ο Πανελλήνιο Διαγωνισμό Ποίησης με θέμα η (Προσφυγιά) που προκήρυξε Σύλλογος, Διατήρησης και Προβολής της Παράδοσης, του Βόλου. Το “στα σύνορα” αποτελεί πόνημα της ΜΥ της Πολεμικής Αεροπορίας Ελευθερίας Καρατσίν. Το “Μωβ” είναι το ψευδώνυμο με το οποίο συμμετείχε στον εν λόγω διαγωνισμό.

ΑΔΙΣΠΟ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, την κατάρτισή τους για τη στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων, στο εσωτερικό ή εξωτερικό και λοιπών εθνικών - συμμαχικών διεθνών θέσεων και για να τους καταστήσει ικανούς διοικητές και επιτελείς διακλαδικών στρατηγείων.

Η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός και επιτελικός φορέας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων για θέματα διακλαδικότητας, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής - στρατηγικής εθνικού - συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
www.adispo.gr / e-mail: info@adispo.gr